

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО
ТРАНСПОРТУ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР**

**ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ
ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ. ІНТЕГРАЦІЯ
ОСВІТИ, НАУКИ ТА ВИРОБНИЦТВА – ЗАПОРУКА
ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ**

**ТЕЗИ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
КАФЕДР АКАДЕМІЇ
(3-4 грудня 2014 року)**

Харків 2014

Редакційна колегія

Шумик Д.В. (відп. редактор), Руденко Г.І.,

Калабухін Ю.Є., Колісник К.Є.,

Мкртич'ян Д.І., Прогонний О.М.,

Скорик О.О., Устенко О.В.,

Захарченко В.В., Костєнніков О.М.

ТЕЗИ ОБ'ЄДНАНІ ПО СЕКЦІЯХ

СЕКЦІЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ЦЕНТРУ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ	3
СЕКЦІЯ ФАКУЛЬТЕТУ ЕКОНОМІКИ ТРАНСПОРТУ	54
СЕКЦІЯ ФАКУЛЬТЕТУ АВТОМАТИКИ, ТЕЛЕМЕХАНІКИ ТА ЗВ'ЯЗКУ	114
СЕКЦІЯ БУДІВЕЛЬНОГО ФАКУЛЬТЕТУ	124
СЕКЦІЯ МЕХАНІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ	131
СЕКЦІЯ ФАКУЛЬТЕТУ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ПЕРЕВЕЗЕНЬ	142
СЕКЦІЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ	154
СЕКЦІЯ ЦЕНТРУ НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА СПРИЯННЯ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЮ СТУДЕНТІВ І ВИПУСКНИКІВ	162
СЕКЦІЯ ІНСТИТУТУ ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КАДРІВ	163

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ЯКОСТІ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ. ІНТЕГРАЦІЯ ОСВІТИ, НАУКИ ТА
ВИРОБНИЦТВА – ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУ

ТЕЗИ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
КАФЕДР АКАДЕМІЇ
(3-4 грудня 2014 року)

Відповідальний за випуск Руденко Г.І.

Редактори Буранова Н.В., Еткало О.О.,
Ібрагімова Н.В., Решетилова В.В.

Підписано до друку р.

Формат паперу 60x84 1/16. Папір писальний.

Умовн.-друк.арк. 9,25. Тираж 140. Замовлення №

Видавець та виготовлювач Українська державна академія залізничного транспорту,
61050, Харків-50, майдан Фейербаха, 7.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2874 від 12.06.2007 р.

СЕКЦІЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ЦЕНТРУ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ

Н.В. Алексєєнко

ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Під дистанційним навчанням розуміють індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу, що базується на принципах самостійного навчання та передбачає використання як традиційних методів навчання, так і нових інформаційних і телекомунікаційних технологій, впровадження інтерактивних технологій. Тобто дистанційне навчання – це коли взаємодія того, кого навчають, і викладача відбувається на відстані, єдина умова – доступ до мережі Інтернет.

Дистанційні курси характеризуються: можливістю навчатися у зручний час, здобуттям освіти без відриву від основної роботи; використанням новітніх педагогічних, психологічних, методичних розробок; гнучкістю (викладання матеріалу з урахуванням підготовки та здібностей студентів); розподілом матеріалу на окремі функціонально завершені теми (модулі), які вивчаються у міру засвоєння; активним спілкуванням між студентами і викладачем, що значно посилює мотивацію до навчання, поліпшує засвоєння матеріалу (лекції складають лише невелику частку, процес навчання орієнтує студентів на творчий пошук інформації, вміння самостійно набувати необхідні знання і застосовувати їх у вирішенні практичних завдань з використанням сучасних технологій; викладач дистанційної форми виступає більше у ролі помічника, наставника, радника); більші можливості контролю якості навчання, які передбачають проведення дискусій, використання самоконтролю (дистанційна програма навчання передбачає більш жорсткі вимоги відносно термінів виконання письмових завдань).

Серед способів організації дистанційного навчання найбільш поширеними є такі: 1) інтерактивне телебачення (його перевага у безпосередньому візуальному контакті з аудиторією, але воно є досить дорогим у використанні); 2) комп'ютерні телекомунікаційні мережі (спілкування за допомогою електронної пошти та відеозв'язку). До речі, цей спосіб є найбільш розповсюдженим і недорогим; 3) поєднання технологій запису навчального матеріалу на електронні носії та мережі

Інтернет (це дає можливість отримувати великий обсяг інформації і за рахунок цього значною мірою оптимізувати процес дистанційного навчання. Якщо немає можливості користуватися мережею Інтернет, то використовується кейсова форма: студенту видається так званий "кейс", що містить усі необхідні навчальні матеріали і посібники).

Ефективність результатів навчання при використанні дистанційної форми залежить від бажання навчатися і вміння працювати самостійно, що сприяє розвитку таких рис майбутнього фахівця, як ініціативність, самостійність, дисциплінованість та відповідальність.

В.Ф. Антонова

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ОСВІТОЮ

Динаміка світових тенденцій розвитку суспільних процесів є інноваційною за змістом та потребує від України вибору випереджувальної моделі подальшого розвитку та мобілізації суспільних ресурсів.

Для розв'язання цієї проблеми треба будь-яку інновацію систематизувати, співвідносити із вітчизняним досвідом. Складання власного педагогічного досвіду, спираючись на інтеграції, традиції та інновації є перспективним шляхом розвитку освіти в Україні у XXI ст.

Для того щоб ці умови були здійсненими (у разі їх відсутності інноваційні процеси мають деформований вигляд або не реалізуються взагалі) недостатньо формального виконання усіх вимог упровадження нововведень, необхідно відтворити ту випереджувальну модель державного управління освітою, яка дасть можливість безпосередньо впливати на кінцевий результат.

Таким чином, виникає потреба у масштабних інноваціях, у розробці й застосуванні в державному управлінні освітою сучасних методів моделювання та сучасних інформаційних технологій, які пристосовані до комп'ютерної реалізації підтримки прийняття державно-управлінських рішень в освіті, що дозволить забезпечити швидке їх прийняття.

Г.Ф. Арбузов

РИТОРИЧНІ ЗАСОБИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ЛЕКЦІЇ

Тенденція до зміни функцій сучасної лекції у вищій школі закономірно викликає пошук нових типів лекційних занять, які спрямовані на стимулювання пізнавального і професійного інтересу студентів, активізацію їх навчальної роботи на самій лекції. Нетрадиційні лекції

потребують удосконалення майстерності викладача, володіння комплексом методичних прийомів, серед яких важливе місце посідають різноманітні риторичні засоби. Вкажемо найефективніші з них.

➤ **Постановка активізуючих (риторичних, апелятивних та альтернативних) запитань** аудиторії як засіб управління мисленнєвою діяльністю студентів використовується в лекціях будь-якого типу.

➤ **Створення проблемних ситуацій** застосовується спеціально в проблемній лекції та епізодично в лекціях інших типів. Проблема ситуація має логічну форму пізнавальної задачі, що містить деякі суперечності в її умовах і завершується запитанням(и), що цю суперечність фіксує. Проблемність може бути реалізована на кількох рівнях: лектор сам ставить проблему й сам її вирішує, демонструючи стиль наукового мислення; викладач формулює проблему і вирішує її разом зі студентами; лектор ставить проблему, а слухачі самі знаходять її рішення; студенти самі ставлять і вирішують проблему.

➤ **Діалог зі слухачами**, основним завданням якого є пробудження зацікавленості певною проблемою, активізація механізму мислення. Організація діалогу ґрунтується, як правило, на трьох питаннях: яка інформація отримана? в чому полягає мета і чи достатньо наявної інформації для її досягнення? яким чином можна використовувати отримані результати, щоб досягти мети? Діалог передбачає довіру аудиторії до викладача і є досить універсальним засобом.

➤ **Міркування вголос** дає змогу лектору продемонструвати аудиторії весь хід логічних міркувань, що ведуть до розв'язання тієї чи іншої задачі, проблеми. Завдяки цьому студенти ознайомлюються з методологією наукового аналізу нової навчальної інформації, логікою думки викладача.

➤ **Візуалізація навчального матеріалу** реалізує принцип наочності навчання. Візуальна інформація може подаватися студентам як демонстрація явища, реального об'єкта чи макета, рисунка, графіка, фотографії, схеми, гістограми, фільму, мультиплікації та ін., або створюватися викладачем на дошці, пред'являтися за допомогою плакатів, технічних засобів. Найефективніше сприйняття матеріалу забезпечує поєднання вербальної та візуальної форми його подання в лекції-аудіовізуалізації.

➤ **Навмисна помилка.** У матеріал лекції викладач закладає замасковані помилки змістового чи методичного характеру і залучає аудиторію до їх пошуку. На основі цього прийому вибудовується лекція із запланованими помилками, яка виконує стимулюючу, контрольну, діагностичну функції і може бути проведена для студентів-старшокурсників.

➤ **Звертання до професійних інтересів** дає змогу виявити практичне значення навчальної інформації до майбутньої фахової діяльності студентів.

➤ *Дискусія з віртуальним опонентом* активно підтримує інтерес аудиторії через наведення та аналіз заперечень щодо усталеної думки, яка аргументується лектором.

Використання тільки названих риторичних засобів (а всього їх нараховується кілька десятків) дозволяє суттєво активізувати пізнавальну діяльність студентів на лекції. Відбір і застосування цих засобів здійснюється в залежності від мети лекції, її функцій і типу, змісту навчальної інформації, складу і підготовленості аудиторії, особливостей ситуації педагогічного спілкування, методичних уподобань викладача.

В.М. Березний

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ТЕХНІЧНИХ ВИШАХ

Вагомим внеском у підготовку майбутніх спеціалістів технічних спеціальностей є вивчення іноземної мови. Високі вимоги до практичного оволодіння іншомовним професійним спілкуванням ставлять складну проблему перед викладачами щодо розробки нових методів та технологій викладання іноземної мови у технічних вишах. На нашу думку, таким методом є інтерактивне навчання. Саме інтерактивні технології створюють необхідні передумови для розвитку мовленнєвої компетенції студентів.

Основним принципом інтерактивного навчання є принцип колективної взаємодії. Досягнення поставлених цілей відбувається через соціально-інтерактивну діяльність: обговорення, дискусії, діалоги, рольові ігри та дебати.

Використання інтерактивних технологій дозволяє моделювати професійні комунікативні ситуації, вирішувати спільно робочі проблеми, використовувати професійно-орієнтовані рольові ігри, брати участь у дискусіях галузевої спеціалізації тощо.

В наш час важливим стає впровадження новітніх комп'ютерних технологій. Інтерактивне навчання на основі комп'ютерних інформаційних технологій дозволить реалізувати комплекс методичних, педагогічних і психологічних принципів, робить процес вивчення іноземної мови більш якісним і цікавим. Дуже важливим є використання інтернет-ресурсів, безмежного джерела інформації, що дозволяє бути на зв'язку з цілим світом, бути в курсі найсучасніших досягнень науки і техніки.

При виборі інтерактивних методик навчання потрібно дотримуватися принципу доцільності, тобто знання набувають цінності тоді, коли допомагають у вирішенні професійних проблем, допомагають самовизначенню та самореалізації студента.

В умовах швидкоплинного часу викладання іноземних мов у технічних вишах потребує впровадження сучасних ефективних методів,

одним із яких є метод інтерактивного навчання, ефективність якого була доведена на численних практичних заняттях та у професійній діяльності випускників нашого вишу.

Л.М. Близнюк

СУЧАСНІ ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Термін «дистанційне навчання» говорить сам за себе – це навчання на відстані від навчального закладу. Взагалі в багатьох ця форма навчання більше асоціюється з заочною формою. Але це не зовсім так. Схожа вона тільки загальною, а в цілому має ряд переваг. Повсюдне впровадження сучасних інформаційних технологій у повсякденне життя українських громадян послужило каталізатором для розвитку процесів, пов'язаних з дистанційним навчанням. Інтернет як джерело інформації давно вже став реальністю, а розвиток телекомунікацій, без яких ця форма навчання немислима, йде швидкими темпами. Таким чином, одна з умов реалізації дистанційного навчання, а саме підготовка технічної бази, фактично поступово виконується.

Для успішного рішення цього питання необхідно підготувати відповідну нормативно-правову базу. У цьому напрямку також ведеться інтенсивна робота. Сьогодні ми маємо такий перелік документів:

Закон України «Про Національну програму інформатизації»;

Постанова Верховної Ради України від 06.07.2000 р. № 1851-III «Про затвердження завдань Національної програми інформатизації на 2000-2002 роки»;

Указ Президента України від 31.07.00 № 928/2000 «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» тощо.

Головним при цьому є наявність і розробка навчально-методичного забезпечення самостійної роботи студентів або слухачів курсів. Передбачається використання так званих електронних лекцій, головна перевага яких полягає у використанні електронних носіїв інформації, а це у свою чергу дозволяє подавати її в стиснутому і більш об'ємному вигляді. Лекційний матеріал може бути викладений у вигляді тексту, озвучений і доповнений відеоматеріалами; мова йде про відео-лекції, слайди-лекції, що студент зможе переглянути самостійно в зручний для себе час і в характерному для його темпераменту ритмі; високоякісні комп'ютерні тренінги, різного роду тестуючі і навчальні програми, додатковий ілюстративний матеріал, а також доступ у потрібний час до довідкових даних, словникових термінів. Для дистанційного навчання особливого

значення набуває наявність і, головне, якість електронних підручників, що повинні бути за всіма дисциплінами навчального плану. Робота з електронним підручником дозволяє зробити навчальний процес індивідуальним. Кожен студент сам вибирає послідовність вивчення навчального матеріалу виходячи зі свого інтересу і можливостей.

Такий підхід, в умовах постійно активного техногенного процесу, безумовно, є досить перспективним.

Т.Є. Богданова, В.М. Петрушов

ОМОНІМІЯ ВИЗНАЧЕНЬ ЯК ДЖЕРЕЛО ДЕФОРМАЦІЙ СВІТОГЛЯДУ

Омонімія в лексикології визначається як явище, за якого різні терміни, предмети, процеси тощо мають однакову назву. Приміром, слово «точка» може означати: 1) маленьку пляму; 2) місце в просторі (точка зустрічі); межу в процесі (точка роси). При побутовому спілкуванні омонімія, спричинена неологізмами, навіть вносить колорит у мову, проте в навчанні, науці й техніці вона стає джерелом конфліктів і зрештою призводить до деформацій наукового світогляду. У контексті цієї доповіді ми робимо акцент на принциповому розрізнюванні двох різновидів омонімії – явної та прихованої (латентної).

Термін «ентропія», що свого часу з'явився в термодинаміці, нині активно функціонує в лексиці біологів, економістів, соціологів, демографів тощо. При цьому відбувається ототожнення термодинамічної ентропії з конфігураційною, статистичною, інформаційною тощо, що спричиняє помилкові висновки та хибні теорії. У цьому випадку спостерігається явна омонімія, уникнення якої можливе за умови використання чіткої термінології.

Явище латентної омонімії розглянемо на прикладі визначення моделі «матеріальна точка» (мт), яке реалізується подвійним чином: 1) мт – тіло, розмірами якого можна знехтувати за умов конкретної фізичної ситуації (мт1); мт – математична точка, яка характеризується масою (мт2). Традиційно вважається, що вказані визначення еквівалентні. Проте уявимо ситуацію: цеглина ковзає з тертям вниз по похилій площині. Якщо цеглина – мт1, то енергія дисипації поглинається лише похилою площиною. Далі, в уявному експерименті, повільно трансформували мт1 в мт2, відзначаємо, що замість шести ступенів свободи мт залишилося лише три. Питання: де поділися обертальні ступені свободи? Як бачимо, уникнути латентної омонімії можна лише на основі прискіпливого аналізу відповідних визначень.

Насамкінець підкреслимо, що попри колорит спілкування омонімія в науковій лексиці – приховане джерело деформацій світогляду, на що і слід звернути увагу викладачам усіх без винятку дисциплін.

А.О. Буланов

ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

В останні десятиріччя дистанційне навчання розвивається стрімкими темпами. Приватні та державні вищі навчальні заклади, громадські організації та потужні промислові компанії доставляють своїм споживачам освітні послуги дистанційно, використовуючи засоби інформаційних та комунікаційних технологій.

Кореспондентське навчання, в якому системою зв'язку між викладачем та студентом слугувала пошта, буквально відображало технологію навчання, яка використовувалась для доставки навчального матеріалу. Ранні спроби впровадження цієї технології в навчальний процес були ще в 1880 році, коли кореспондентське навчання було започатковане в коледжах, де готували священників. Згодом кількість різноманітних курсів зростала, і в 1891 році в США була заснована Міжнародна школа кореспондентського навчання, яка до 1970 року нараховувала вже близько 150 000 студентів.

До 80-х років ХХ ст. технології дистанційного навчання, які використовувались для розробки навчальних матеріалів, їх доставки та взаємодії між викладачами та студентами були ще примітивними й недосконалими. Здебільшого то були друковані матеріали, іноді – прямі телевізійні трансляції. Для доставки навчального матеріалу використовувалась звичайна пошта, кабельне та громадське телебачення. Взаємодія викладача та студента здійснювалась за рахунок письмових завдань, прямих консультацій по телефону та іноді за допомогою аудіо-записів.

Ці технології дистанційного навчання були призначені для пасивного сприйняття інформації, мали низький рівень інтерактивності та були нездатні забезпечити ефективний двосторонній зв'язок між викладачем та студентом.

Вже через десять років техносфера й інформаційні технології значно вдосконалились. З'явилися потужні комп'ютери з можливістю діалогової взаємодії людини та машини, внаслідок чого комп'ютер став ефективним засобом навчання. В дистанційному навчальному процесі почали використовуватись супутникові антени та комп'ютерні технології. В університеті Міссурі (90-ті рр. ХХ ст.) керівником відділення незалежного навчання Дойлом Фелтсом було реалізовано перший проект дистанційного навчання з використанням комп'ютерних технологій, а саме була створена

система “The Computer Assisted Lesson Service”(CALS) (“Система комп’ютерної підтримки навчального процесу“), яка забезпечувала швидкий зворотний зв’язок .

Використання комп’ютерних технологій в дистанційному навчальному процесі дозволило значно оптимізувати процес навчання, а також об’єднати переваги традиційних технологій навчання з можливостями інформаційних технологій.

На сучасному етапі розвитку суспільства з’явилися нові технічні засоби, які дозволяють говорити про початок етапу використання не тільки інформаційних, але й комунікаційних технологій. По-перше, це всесвітня мережа Інтернет, по-друге – інші засоби комунікації, обладнання для проведення аудіо- та відеоконференцій, мобільний зв’язок. В сучасному суспільстві комунікації набувають все більшої значущості порівняно з інформацією, передачу якої забезпечували інформаційні технології ще зовсім недавно. Нові інформаційні та комунікаційні технології пропонують активну пізнавальну діяльність, вони є інструментами комунікації, а не просто електронно-обчислювальними машинами.

Інформаційні та комунікаційні технології є невід’ємною частиною процесу дистанційного навчання у вищих гуманітарних навчальних закладах США. Розглянемо використання цих технологій в дистанційному навчальному процесі детальніше.

Проаналізувавши різноманітні точки зору щодо класифікації інформаційних та комунікаційних технологій дистанційного навчання, ми виділяємо такі *інформаційні та комунікаційні технології дистанційного навчання*: електронну пошту, телеконференції, відеоконференції, мультимедіа та веб-сервери мережі Інтернет.

В дистанційному навчальному процесі важливу роль відіграють *телеконференції*.

Телеконференція – це організований тематичний обмін інформацією між користувачами мережі. Теоретично електронна пошта дозволяє відправити повідомлення як одному адресату, так і декільком відразу, але організоване листування за принципом «один-з багатьма» більш ефективно в середовищі телеконференції, яке спеціально створене для обговорення питань з конкретних тем та залучає зацікавлених користувачів.

Телеконференції в Інтернеті відрізняються залежно від:

- рівня доступу до інформації телеконференції – відкриті (доступні всім користувачам) та закриті (створені для обмеженого кола користувачів, що зареєструвалися);
- управління телеконференцією – керовані (ті, що керуються модератором, який відповідає за проведення конференції) та некеровані;
- способом організації обміном інформації – конференції в режимі офлайн (дискусійні групи, списки розсилки) та конференції в режимі онлайн.

Виділяють такі *види телеконференцій*:

1) асинхронні телеконференції – конференції, в яких обмін інформацією відбувається офлайн (за допомогою електронної пошти). Найпоширенішими формами асинхронних телеконференцій є списки розсилки та групи новин.

2) синхронні телеконференції – конференції в режимі реального часу, які надають можливість обміну як текстовою, так і візуальною та голосовою інформацією. Найпоширенішими формами синхронних конференцій є чати та аудіоконференції .

О.В. Гаврилова

ВИМОГИ ДО ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Контроль, як відомо, є важливим фактором та невід’ємною складовою системи навчання іноземної мови у виші і є органічно інтегрованим у цю систему. На відміну від власне навчання іноземної мови, метою якого є формування іншомовної мовленнєвої компетенції, завданням контролю передусім є визначення та оцінювання рівня її сформованості. Контроль виконує також інші функції, реалізація яких значно впливає на ефективність усього процесу навчання. Це функції зворотного зв’язку, оціночна, навчальна і розвиваюча.

Питання удосконалення контролю при вивченні іноземної мови набуває все більшої актуальності. Останнім часом, на думку багатьох дослідників, методистів та викладачів, одним з найбільш ефективних форм контролю при вивченні іноземної мови є тест, який відповідає цілям контролю та забезпечує ефективну реалізацію всіх його функцій.

Тестовий метод контролю інтенсивно розвивається і поширюється в системі вищої освіти України. Він є уніфікованою, загальновизнаною у світі формою контролю якості підготовки фахівців. Застосування такого контролю знань передбачає його високу технологічність, забезпечує об’єктивність оцінювання навчальних досягнень, що певним чином унеможливорює суб’єктивне ставлення викладача. Впровадження тестування навчальних досягнень дасть можливість забезпечити кожного студента інформацією щодо стану його навчальної підготовки, надати йому своєчасну допомогу в корегуванні ситуації відповідно до наявних потреб.

Процес запровадження тестового контролю знань повинен бути поступовим, планомірним і вимагає певного системного підходу. Контроль результатів навчальної діяльності є обов’язковим компонентом навчального процесу. Найбільш яскраво він проявляється під час фази завершення вивчення теми або модуля, хоча може бути наявним під час будь-якого етапу навчального процесу. Знання якості досягнутих

навчальних результатів є обов'язковою умовою успішної роботи викладача.

В залежності від цілей і завдань навчального процесу до тестового контролю можуть бути поставлені різні вимоги. Тести, зокрема, можуть бути використані як вхідний контроль. Він дозволяє визначити, що студентам вже відомо з певного розділу, які знання можуть бути взяті за основу, чи буде новий навчальний матеріал логічно включений в систему сформованих знань. Використовуючи вхідний контроль, викладач має можливість сформувати міжпредметні та внутрішньосистемні зв'язки, що розширяють коло асоціацій у студентів. Крім цього, вхідний контроль орієнтує викладача на необхідну і допустиму ступінь складності, спосіб викладу матеріалу. Студент при цьому має можливість згадати й актуалізувати той навчальний матеріал, який в подальшому буде основою формування нових знань.

Поточний тестовий контроль успішності має на меті проконтролювати якість засвоєння навчального матеріалу, виявити можливі недоліки та своєчасно скоригувати шляхи їх усунення, стимулювати інтерес студентів до предмета й організувати їх на вирішення поставлених задач.

Таким чином, тестовий контроль знань має певні очевидні переваги, які за умови оптимальної доцільності застосування забезпечують можливість підвищення якості навчального процесу:

– комп'ютерне тестування дає можливість забезпечити рівні умови, виключає

психологічні бар'єри та недоліки усного спілкування курсанта і викладача;

– легкість виявлення та оцінки результатів, використання показників, які піддаються якісному та кількісному вимірюванню;

– об'єктивність, тобто визначення під час перевірки не випадкових, а закономірних результатів;

– сучасні інформаційні комп'ютерні системи здатні забезпечити оперативну обробку тестових завдань, що суттєво економить час, який витрачався викладачем на рутинну перевірку одержаних результатів.

О.П. Гужва, В.М. Щербак

ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

До пріоритетних напрямів державної політики згідно з Національною доктриною розвитку освіти належить підготовка висококваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного саморозвитку та самовдосконалення. Необхідність оновлення навчально-

виховного процесу вищої школи задекларовано у законодавчих і нормативних документах Міністерства освіти і науки України.

Підготовка конкурентоспроможного фахівця повинна базуватися на теоретичних засадах формування управлінських умінь майбутніх фахівців, основу яких склали ідеї філософів античності, сучасних філософів, фахівців з менеджменту, управління персоналом, психологів, педагогів, які визначили найважливіші концепти успішної організаційно-управлінської діяльності: взаємно упорядковане об'єднання індивідів та груп, які діють на основі спільних цілей, інтересів та програм; підбір і поєднання елементів організації, що забезпечує її гармонійне функціонування; планомірне управління системою; визначення функціональних обов'язків кожного члена організації; встановлення відносин повноважень, які пов'язують вищі рівні управління з нижчими і забезпечують можливість розподілу та координації завдань; дотримання організаційної та управлінської культури; прийняття рішень, застосування комунікації, обміну інформацією.

Сутність управлінських умінь майбутніх фахівців є засвоєний суб'єктом спосіб виконання дій, який складається з аналізу організаційно-управлінської ситуації, формулювання цілей та альтернативних способів їх досягнення; вибору оптимального рішення; організації роботи колективу виконавців реалізації прийнятого рішення; контролю та коригування прийнятих рішень; інформаційного забезпечення організаційно-управлінської діяльності; самоорганізації та самоуправління. Сукупність управлінських умінь, необхідних для здійснення організаційно-управлінської діяльності, базується на аналізі організаційно-управлінської ситуації; формулюванні цілей та альтернативних способів їх досягнення; виборі оптимального рішення; організації роботи колективу виконавців під час реалізації прийнятого рішення; контролі та коригуванні прийнятих рішень; інформаційному забезпеченні організаційно-управлінської діяльності; самоорганізації та самокеруванні.

О.М. Гончарова

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИЙ ФАХІВЕЦЬ – ЯК МОТИВАЦІЯ ДО НАВЧАННЯ

Сьогодні професійно-технічна освіта потребує фахівців, здатних забезпечити не просто функціонування професійно-технічних навчальних закладів, а й їх конкурентоспроможність. Особливого значення набуває підготовка висококваліфікованого конкурентоспроможного спеціаліста, готового до здійснення ефективної професійної діяльності. Конкурентоспроможний фахівець – це працівник-професіонал, який уміє досягати кращих результатів, спроможний на ринку праці запропонувати себе

як товар і в якому зацікавлені працедавці. Саме в такому фахівцеві сьогодні є потреба як у системі професійно-технічної освіти, так і у держави. Це можливо лише у тому випадку, коли випускник здатний витримати конкуренцію на ринку праці, досягти успіху в професійній кар'єрі, тобто оволодіти конкурентоспроможністю, що забезпечує кар'єрне зростання (викладач спеціальних дисциплін, майстер виробничого навчання – заступник директора, директор).

В умовах розширення академічних свобод, самостійності, варіативності й альтернативності змінюється стратегія підготовки фахівців: їх необхідно готувати відповідно до потреб діяльності регіону, потреб працедавців, запитів суб'єктів ринкових відносин, подолання суперечності між теорією і реальним життям. Сьогодні людина повинна психологічно готуватися до необхідності швидко опанувати навички й виконувати різні функції, тобто бути універсальним працівником. Ринок праці визначає, що головним стає не кількість знань, що, звичайно, важливо, а здатність вирішувати проблеми, уміти виявляти себе в непередбачених ситуаціях. Отже, для конкурентоспроможності молоді необхідні інструментальні знання, практичні навички й прагматичне мислення.

Сьогодні освіта і ринок праці є взаємопов'язаними, що потребує спрямування освіти на формування особистості, здатної до конкуренції, яка сьогодні є невід'ємним складником суспільного життя.

Конкуренція – це суперництво між виробниками товарів і послуг за ринок збуту, завоювання певного сегмента ринку, це змагання за максимальне збільшення власних переваг у володінні обмеженими благами: конкуренція є рушійною силою розвитку суб'єктів професійної діяльності, супроводжується їхнім взаємним розвитком, зміною їхньої поведінки, діяльності, відносин, установок.

Конкурентоспроможність – це комплексна характеристика конкуруючого суб'єкта, що виявляється в здатності відповідати потребам ринку праці й витримувати конкуренцію, протистояти конкурентам. Конкурентоспроможність може виявлятися тільки в конкуренції.

Конкурентоспроможний фахівець розглядається не лише як «продукт виробництва» навчального закладу, але і як особистість, що володіє певними якостями; береться до уваги не тільки високий рівень результатів його діяльності, але й здатність вистояти й перемогти в конкурентній боротьбі. Конкурентоздатність розкривається через пріоритетні, стрижневі якості особистості: чіткість цілей і ціннісні орієнтації, працьовитість, творче ставлення до справи, здатність до ризику, незалежність, лідерство, прагнення до неперервного саморозвитку, стресостійкість, прагнення до неперервного професійного зростання й високої якості продукту своєї праці.

Отже, конкурентоспроможність особистості – це інтегральна характеристика, яка становить собою сукупність якостей особистості, що визначають її здатність здійснювати певну діяльність ефективніше за інших,

тим самим вигідно відрізняє її від інших учасників конкуренції. А це неможливо без мотивації.

Розвиток мотивації оволодіння професією на основі системи професійно орієнтованих знань – передбачає розвиток інтересу студентів до навчання, зокрема не тільки до певної лекції, семінару тощо, але і до процесу здобуття знань під час створення ситуацій інтересу; мотивацію професійної та навчальної діяльності; прагнення до досягнення успіху; формування ставлення до майбутньої професійної діяльності як особистісної і соціальної цінності, усвідомлення значущості формування особистісних якостей і вмінь, формування потреби в професійному зростанні. А також оволодіння майбутніми фахівцями системою знань про факти, явища, категорії, закономірності, принципи і методи у професійній сфері, способами вирішення нестандартних ситуацій залежно від змінних умов, що стимулюють до пошуково-дослідницької діяльності; збагачення змісту освіти навчальною інформацією, орієнтованою на формування конкурентоздатності фахівця.

Отже, підготовка конкурентоспроможного фахівця є інтегрованим процесом формування у майбутнього фахівця професійних знань, навичок, якостей особистості з метою впровадження їх у своїй професійній діяльності.

С.М. Донець

ОПТИМІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ПОЗААУДИТОРНОГО ЧИТАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ АВТЕНТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ

Вивчення англійської мови невідривно пов'язано з ознайомленням з культурою країни та особливостями побуту і менталітету її громадян. Автентичні тексти репрезентують знання, соціальні цінності і норми, спектр різноманітних вражень, накопичених людьми у процесі практичної та когнітивної діяльності. Ці знання (з галузі науки і техніки, мистецтва та літератури, ідеології та політики, як і знання побутового характеру) необхідні студенту у суспільному житті та його професійному середовищі. Отже, важливе місце в процесі навчання читанню займає підготовка та організація самостійної роботи над аспектом «позааудиторне читання».

Як комунікативне вміння та засіб спілкування читання іноземною мовою є важливим видом мовленнєвої діяльності та найбільш розповсюдженим способом іншомовної комунікації. Раціонально побудована система навчання читання іноземною мовою допомагає розв'язати практичні, загальноосвітні, розвиваючі та виховні завдання. Інформація, яку отримує студент у процесі підготовки позааудиторного читання, розвиває його світогляд, збагачує знання про історію, географію, політико-суспільний устрій, економіку, культуру, літературу країни, мову яку він вивчає. Даний вид роботи розвиває навички самостійної роботи, мовну здогадку, сприяє формуванню особистості студента як культурного

посередника в ситуаціях міжкультурного спілкування, як суб'єкта діалогу культур.

Традиційно поняття міжкультурної комунікативної компетенції студента пов'язується з умінням переборювати культурну інтерференцію на рівні слів і словосполучень, що потребує наявності у студента широкої соціокультурної компетенції, здатності розуміти та інтерпретувати стереотипи мислення іншої національної єдності, особливості логіки «чужої» культури, відображені у когнітивних моделях цієї культури (ціннісні орієнтації, норми і ролі соціальної поведінки та припустимі відхилення від них, сприйняття часу і простору і т.д.). Позааудиторне читання, окрім розвитку міжкультурної компетенції студентів, значно підвищує мотивацію до навчання. Тому кафедра щорічно оновлює та удосконалює методику роботи з позааудиторним читанням: його обсяг, зміст і тестові завдання.

В.О. Даніл'ян

ЗАСТОСУВАННЯ НОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ

У складному комплексі проблем вищої школи й освіти в медійному просторі сучасного суспільства одним з ключових завдань є підготовка висококваліфікованого фахівця до його професійної діяльності. Розв'язання вищезгаданого завдання залежить від наявності у вищих навчальних закладах інформаційної техніки з відповідним периферійним, навчальним, демонстраційним обладнанням на базі нових інформаційних технологій, здатності викладача долучати до навчального процесу нові методи подачі інформації, готовності учнів до сприйняття постійно зростаючого потоку інформації, зокрема і навчальної.

Застосування сучасних інформаційних технологій у навчанні - одна з найважливіших і найстійкіших тенденцій розвитку світового освітнього процесу вищої школи. У вітчизняних вишах останніми роками комп'ютерна техніка й інші засоби інформаційних технологій усе частіше використовуються під час вивчення більшості навчальних предметів.

Серед переваг інформаційних технологій у педагогічній діяльності вищої школи, спрямованих на особистість студента, є розвиток комунікативних здібностей і мислення (наочно-дієвого, наочно-образного, інтуїтивного, творчого), естетичне виховання (завдяки використанню можливостей комп'ютерної графіки й технологій мультимедіа), формування вмінь приймати оптимальне рішення та здійснювати експериментально-дослідницьку діяльність (реалізація можливостей комп'ютерного моделювання).

Великого значення в освітньому процесі набуває використання мультимедійних засобів навчання. Мультимедіа передбачає багатокомпонентне середовище з текстів, графіки, відео й мультимедіації та інтерактивну, діалогову взаємодію з користувачем.

Мультимедіа-технології забезпечують таке подання інформації, завдяки якому людина сприймає її відразу декількома органами чуття паралельно, а не послідовно, як це робиться під час звичайного навчання. За умов комбінованого впливу на студента через зір і слух і залучення його до активних дій частка засвоєння навчального матеріалу може скласти 75 %. Широкий образотворчий спектр, активне залучення образного мислення до освітнього процесу допомагають цілісно сприймати пропонований матеріал. Педагог має можливість поєднувати виклад теоретичних відомостей з використанням демонстраційного матеріалу.

Навчальні мультимедійні програми можуть використовуватися для фронтального, групового й індивідуального навчання в аудиторії, а також самостійної роботи вдома та пропонують користувачеві індивідуальні варіанти швидкості вивчення навчального матеріалу, визначення його обсягу та ступеня складності.

Серед принципів використання мультимедійних технологій у навчальному процесі у виші, слід зазначити такі: 1) доцільна ілюстративність і демонстративність; 2) наявність навчального ефекту; 3) збереження темпу й логічної структури заняття; 4) обов'язковий зворотний зв'язок. Дотримання означених принципів сприятиме кращому й повнішому розумінню досліджуваного матеріалу, мотивації студентів на дослідження нових галузей знань і навіть економії часу завдяки значному скороченню часу опанування учбового матеріалу.

Для сучасної системи вищої освіти характерне протиріччя між процесами інформатизації навчальної та організаційно-управлінської діяльності, буттям ефективних педагогічних інформаційних ресурсів і технологій, досвіду їх використання й відсутністю розроблених навчально-методичних підходів, на основі яких можна створити єдине інформаційно-освітнє середовище вишу. Необхідність вирішення цього протиріччя тільки актуалізується та загострюється під час інтеграції України в європейський освітній простір і потребує наукового дослідження чинників формування та практичного використання освітнього інформаційного середовища в українських і закордонних закладах вищої школи.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИЙ ФАХІВЕЦЬ – ЯК МОТИВАЦІЯ ДО НАВЧАННЯ

Часто молодь, коли робить професійний вибір, віддає перевагу модним, престижним і високооплачуваним професіям. Конкурентоспроможність студента в отриманні високооплачуваної роботи може стати хорошою мотивацією для його навчання, так як саме висококваліфікований фахівець має шанс отримати дану роботу. Не викликає сумніву те, що підвищення конкурентоспроможності особистості необхідно починати як з вищої професійної освіти, так і з підвищення кваліфікації в процесі навчання.

Головною умовою досягнення поставлених цілей є мотивація, в основі якої лежать потреби та інтереси особистості. З метою підготовки фахівця, здатного скласти конкуренцію на ринку праці, вважається за необхідне сформувати у студентів позитивну мотивацію перспективи таким чином, щоб у них виникла позитивна установка на подальше навчання, на саморозвиток і самовдосконалення.

До тих пір, доки студентам не буде зрозумілий сенс досліджуваної дисципліни з точки зору потреб майбутньої професійної діяльності, не можна очікувати творчої активності з боку студента. Для того, щоб домогтися хороших успіхів у навчанні, необхідно зробити навчання бажаним процесом, розвивати в учнів внутрішню мотивацію до вивчення предметів, які йому читають. Під мотивом розуміється переживання, яке розвиває спрямованість активності особистості на вивчення предмета. Тому першорядну увагу необхідно приділити розвитку пізнавальної потреби у студентів і забезпечити виховання конкурентоспроможних якостей особистості.

У процесі навчання у виші повинні бути створені умови для того, щоб студент з об'єкта професійної підготовки перетворився на суб'єкт, який приймає на себе відповідальність за якість своєї праці, використання часових ресурсів найбільш ефективним способом, який бажає отримати якісну освіту і диплом, що відкриють йому широкі можливості, престижну і високооплачувану роботу.

Д. Загрійчук

ФІЛОСОФІЯ ТА НАУКА: МОЖЛИВОСТІ ВЗАЄМООБҐРУНТУВАННЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Дуже важливим, а часто і надто складним завданням для початківців щодо входження в наукове середовище є проблема «бачення» наукових

абстракцій у реальному житті. Особливо це стосується філософії. Істини, якими вона оперує, часто «зависають у повітрі», здаються не так істинами, як простим мудруванням. А як інакше можна зрозуміти, наприклад, твердження Зенона із Елеї, що руху не існує. Або як не прийняти таке просте і зрозуміле висловлювання, що буття є, а небуття нема, яке все ж є хибним.

Здавалося б, що після вивчення математики, натренованості студентів у розв'язанні диференціальних та інтегральних рівнянь, проблеми руху не повинні ставити студентів у становище Зенона, який жив задовго до настання нової ери, та тим не менш усвідомлення самої проблеми, засвоєння мислення, яке доказовим способом розв'язує цю проблему, дається нелегко, а часом потребує тривалого часу. І саме тут є можливість для викладача за допомогою знань, отриманих студентами на заняттях з математики, розкрити і зрозуміти глибинний зміст «теоретичних поневірянь» Зенона, з одного боку, і з допомогою «філософського освітлення» посприяти перетворенню індивіда-калькулятора в математика, з іншого.

А суть проблеми руху полягає ось у чому. Рух є протиріччям. І коли говорять, що він є абсолютним, а спокій відносним, то часто над цим висловлюванням не задумуються як слід. Виявляється, твердження, що спокій є відсутністю руху, твердження, що видається таким природним, не є цілком правильним. І коли Зенон після диференціювання руху в просторі інтегрує ці диференційовані частини арифметичним способом, то справді виявляється, що руху не існує, адже сума «спокоїв» руху не дає. Реально ж диференціювання руху у своєму підсумку не дає спокою, тобто нуля, а лише нескінченно малу величину руху, яка прямує до нуля, але ніколи його не досягає. Виходячи з цього, спокій виявляється не відсутністю руху, а нескінченно малою його величиною. Ця величина настільки є малою, несуттєвою, що її можна проігнорувати і прирівняти до нуля, але треба пам'ятати, що вона все ж нулем не є. Саме такими істинами оперує математика, яка цю нескінченно малу величину називає похибкою і чинить з нею саме так, як і ми, «виправляючи» Зенона.

Усвідомлення цієї істини приводить нас до остаточного формулювання поняття «спокій». Він, виявляється, не є відсутністю руху, що здавалось таким природним на початку, а є моментом руху. Таким чином, глибокого змісту набуває твердження про абсолютність руху і відносність спокою, а разом з цим втрачає свій «блиск» і така поширена серед студентів, і не тільки серед них, віра в поділ наук на «абстрактні» та «конкретні».

Те ж саме можемо простежити і при осмисленні філософських міркувань Парменіда стосовно буття. Що означає його твердження про те, що буття є, а небуття нема? На перший погляд, так воно нібито і є, адже бути – це означає існувати, а не існувати означає не бути. Але виникає питання: а звідки з'явилося те, чого вчора ще не було? Або інше: куди

дівається те, що вчора ще було, а сьогодні його вже не стало? Можливо, для декого ці міркування є словесною еквілібристикою, але на рівні глибинних засад буття, на рівні загальних понять інакше і не скажеш, крім класичного: існує як буття, так і небуття. Підтвердженням цього є наше щоденне спілкування. Коли я кажу, що вчора я був у театрі, то це не означає, що я там не був, тому що зараз я в аудиторії. Виявляється, що й те, чого зараз немає, також існує, але існує у формі небуття. Власне, існування трьох форм часу в граматиці є реальним підтвердженням істинності того, що існує не лише буття, але й небуття. Або, іншими словами, заперечення існування небуття є запереченням існування руху, тобто є сповзанням на позицію Зенона, хибність якої вище ми вже довели.

Усе сказане вище зводиться до необхідності освоєння діалектичного методу мислення.

О.В. Ель Кассем

АНГЛІЙСЬКА МОВА ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАЛІЗНИЧНИХ ВИШІВ: СКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПОСІБНИКІВ

Проблема підвищення ефективності іншомовної підготовки майбутніх спеціалістів залізничного транспорту є сьогодні невід'ємним компонентом вищої професійної освіти та може бути вирішена, перш за все, за допомогою правильної методичної стратегії, одним з елементів якої можна вважати спеціальне методичне забезпечення (підручники, навчальні посібники тощо), яке органічно інтегрує мовну та професійну сфери (Language for Special Purposes).

На сучасному етапі для студентів технічних вузів іноземна мова є засобом осмислення вибраної галузі знань, реальним інструментом усної та писемної професійної комунікації, про що свідчать участь у спеціалізованих конференціях, написання статей у зарубіжних наукових спеціалізованих виданнях, підтримка контактів з іноземними колегами через електронну пошту, активне використання Інтернету для підготовки курсових робіт та докладів за спеціальністю тощо. Тобто є потреба в навчально-методичних посібниках, які би відповідали сучасним потребам та були орієнтовані на професійні інтереси студентів залізничних спеціальностей.

При створенні таких навчальних посібників необхідно враховувати багато факторів, а саме:

- за змістом навчальний матеріал повинен відноситися до сфери професійних знань студентів – залізничний транспорт;

- вибір аутентичного матеріалу, переважно з фахових навчальних посібників та періодичної літератури (International Railway Journal, Railway Gazette, Railway Age, тощо);

- весь навчальний матеріал повинен бути логічно послідовним, що сприяє закріпленню у студентів знань зі спеціальності, яку вони вивчають;

- навчальний матеріал повинен підбиратися за принципом зростання ідіоматичності, що забезпечує поступовий рух від мовленнєвих елементів, що складають основу наукового реєстру, тобто простих форм висловлення, до більш повних з ідіоматичної точки зору стилістично нейтральних засобів оформлення наукової думки;

- активне використання методу Case-study, що дає змогу посилювати процес мислення, застосовувати певні мовленнєві засоби, розвивати творче та критичне мислення, вміння самостійно конструювати свої знання та застосовувати їх для вирішення пізнавальних та практичних завдань, орієнтуватися в інформаційному просторі, аналізувати та актуалізувати одержану інформацію в різні моменти пізнавальної, експериментальної, прикладної, творчої діяльності, тобто використовувати сукупність усіх інтелектуальних навичок та вмінь.

Н.О. Карабітська

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИЙ ФАХІВЕЦЬ – ЯК МОТИВАЦІЯ ДО НАВЧАННЯ

Зміна соціальної і освітньої ситуації в країні актуалізувала необхідність пошуку ефективних шляхів для вирішення проблеми підготовки успішних і конкурентоспроможних фахівців, що загострилася, в умовах фінансово-економічної кризи. Сучасному суспільству потрібні освічені, творчі, ініціативні особистості, що здатні до творчої діяльності і беруть на себе відповідальність за результати цієї діяльності. У зв'язку з тим, що в освітньому процесі на перший план виходить унікальна цілісна особистість, що навчається, яка прагне максимально реалізувати свої можливості, проблема успішності її навчальної діяльності набуває особливого значення.

Успішність і ефективність навчальної діяльності залежать від такого соціально-психологічного чинника як мотив навчання. Мотив (фр. *motif*, від лат. *moveo* – рухаю) – внутрішня спонукальна сила, що забезпечує інтерес особистості до пізнавальної діяльності, активізує розумові зусилля. У ролі мотивів можуть бути передусім різноманітні потреби – фізичні, психічні, соціальні, а також інтереси, захоплення, схильності, емоції, установки, ідеали. Як підкреслює С.Л. Рубінштейн, "мотив як спонукач – це джерело дій". Але щоб стати таким, він має сформуватися. Відокремлюють кілька груп мотивів: соціальні, які мають широкий спектр

прояву. Передусім це прагнення особистості через учіння утвердити свій соціальний статус у суспільстві та в конкретному соціальному колективі (сім'ї, навчальному закладі, виробничому підрозділі тощо) зокрема; спонукальні, які пов'язані зі впливом на свідомість тих, хто навчається, певних чинників – вимог батьків, порад, прикладів викладачів, членів первинного колективу; пізнавальні, що виявляються у пробудженні пізнавальних інтересів і реалізуються через отримання задоволення від самого процесу пізнання і його результатів. Пізнавальна діяльність людини є провідною сферою її життєдіяльності. Звідси формування пізнавальних мотивів – основоположний чинник успішності пізнавальної діяльності, тому що через неї реалізується природна потреба людини; професійно-ціннісні, які відображають прагнення студентів отримати ґрунтовну професійну підготовку для ефективної діяльності в різних сферах життя. Вони особливо важливі у процесі навчання у вищих навчальних закладах. Емоції, не будучи мотивами, проте супроводжують актуалізацію мотивів і посилюють їх вплив на діяльність (наприклад, вони можуть посилити реакцію суб'єкта на успіх або невдачу). Тому емоції можна вважати важливою частиною мотиваційних систем. Цілеспрямоване формування мотивів досягнення успіху в студентів могло б бути засобом розвитку таких навичок, що дозволяють ефективно упоратись з негативними емоціями в умовах передекзаменаційного стресу.

Найважливіше значення для успішного навчання має професійна спрямованість студентів. Тому необхідно її формувати, зв'язувати навчальний матеріал із майбутньою професією, знайомити з вимогами, які вона ставить до особи майбутнього фахівця.

Таким чином, можна говорити про такі чинники успішності студента в навчально-професійній діяльності:

- готовність до навчання у вищій,
- певний рівень самоорганізації,
- здатність працювати самостійно,
- адекватна самооцінка ефективності навчання,
- позитивна мотивація навчання,
- виражена мотивація досягнення на противагу мотивації уникнення невдачі,
- спрямованість на отримання знань, а не на певну оцінку,
- виражена внутрішня мотивація, що спонукає до отримання професії з метою подальшої соціальної самореалізації.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Дистанційне навчання – це одна з форм організації навчального процесу, при якому всі або частина занять здійснюється з використанням сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій при територіальній віддаленості викладача й учнів.

Ранні концептуальні теорії дистанційного навчання характеризуються спрямованістю на студента як активного учасника навчального процесу, який самостійно створює свій навчальний простір, та розглядають викладача та навчальний заклад як інформаційне джерело.

В основу дистанційного навчання покладені класичні принципи дидактики: науковість і доступність; наочність; свідомість та активність; систематичність і послідовність; зв'язок теорії з практикою.

Дистанційному навчанню притаманні такі характерні класичні дидактичні ознаки: мета, зміст, методи, засоби, форми навчання, тих, кого навчають, і тих, хто навчає. Але дистанційне навчання має і специфічні характеристики. Однією із таких характеристик є те, що дистанційне навчання побудоване в основному на принципах інформатизації освіти і широкому застосуванні телекомунікаційних технологій. Сучасні принципи дистанційного навчання :

- інтерактивність – передбачає діалог викладача з користувачем;
- адаптивність – забезпечує індивідуальний темп проходження навчання, передбачає самостійний вибір реєстрації слухачем, сам курс, де й коли зручно навчатися, а також терміни консультацій і складання іспитів, періодичне відновлення навчальної діяльності;
- гуманістичність – полягає в спрямованості навчання та освітнього процесу в цілому до людини; у створенні максимально сприятливих умов для оволодіння змістом навчання; засвоєнні обраної професії для розвитку і прояву творчої індивідуальності, високих громадянських, моральних, інтелектуальних якостей;
- педагогічна доцільність застосування нових інформаційних технологій – вимагає педагогічної оцінки ефективності кожного кроку проектування та створення дистанційного навчання; тому на перший план необхідно ставити не впровадження техніки, а відповідне змістове наповнення навчальних курсів і освітніх послуг;
- вибір змісту освіти – відповідність змісту дистанційної освіти нормативним вимогам Державного освітнього стандарту і вимогам ринку;
- забезпечення захисту інформації, що циркулює в дистанційному навчанні – передбачення організаційних і технічних засобів безпечного та конфіденційного зберігання, передавання і використання потрібних відомостей;

- стартовий рівень освіти – потребує певного набору знань, умінь, навичок;

- відповідність технологій до навчання – адекватність технологій навчання моделям дистанційного навчання;

- гнучкість і мобільність – створення інформаційних мереж, баз і банків знань та даних для дистанційного навчання, що даватимуть змогу коригувати або доповнювати освітню програму; водночас вимагається збереження інформаційної інваріантної освіти, що забезпечує можливість переходу на навчання по споріднених або інших напрямках;

- економічність – передбачає раціональне використання фінансових та матеріальних ресурсів, точний розрахунок ефективності підвищення кваліфікації за цією формою навчання.

Дотримання цих принципів, адаптування їх для загальної освіти під час впровадження дистанційного навчання в школах сприятиме розвитку та поліпшенню ефективності навчання учнів, а також певною мірою визначить зміст, форми організації та методи дистанційного навчання.

Т.В. Количева

ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Для організації об'єктивного контролю знань студентів необхідно чітко уявляти собі вимоги до знань і рівнів необхідної діяльності студентів. Вимоги до знань повинні бути такими. По-перше, це однозначність – тобто повинна існувати мета вивчення цієї дисципліни, яка б однаково була прийнята всіма студентами. Особливо це стосується гуманітарних дисциплін, тому що для студентів технічних спеціальностей будь-яка дисципліна повинна мати практичну значущість. Також важливою вимогою є діагностичність, тобто можливість перевірки досягнення поставленої мети. Коли мова йде про гуманітарні дисципліни, слід особливо чітко формулювати думку, що закономірності, які існують у цих дисциплінах, зокрема філософські, можна побачити в реаліях життя. Ще однією вимогою до знань повинна бути значущість, тобто можливість студента відобразити те, що він отримав протягом навчання.

Для ефективного функціонування системи контролю знань необхідно дотримуватись таких умов:

- об'єктивність – існування єдиних критеріїв оцінки знань, про які студенти можуть бути проінформовані заздалегідь;

- гласність – будь-який студент має можливість проаналізувати власні результати і зробити відповідні висновки;

- непорушність – означає, що оцінка, яка виставлена педагогом, не повинна підлягати сумніву як з боку викладача, так і з боку студента.

Гуманітарним дисциплінам відводиться особливе місце. Вони покликані розвивати у студентів навички вільного, правильного та красивого мовлення, сприяти розвитку мислення та естетичних почуттів. Гуманітарні дисципліни дають можливість пізнати себе та іншу людину, культуру спілкування в сучасному суспільстві, усвідомити власні індивідуальні особливості та можливості, свій особистий потенціал. Ураховуючи всі означені фактори, слід прагнути до того, щоб гуманітарні дисципліни мали зрозумілу й обґрунтовану систему атестації. До цього слід підійти ще з більшою ретельністю, якщо брати до уваги, що в гуманітарних дисциплінах існує більше розмаїття видів роботи зі студентами: доповіді, тренінгові вправи, тестові контрольні роботи.

Специфікою гуманітарних дисциплін є необхідність викладача різними способами закликати студентів до зворотного зв'язку: це і педагогічні знахідки, й імпровізація, і застосування техніки метафор, і використання евристичної бесіди. Усе це допомагає досягти розуміння студентами тематичних особливостей цієї гуманітарної дисципліни, а також її практичному застосуванню в професіональному та повсякденному житті, що сприятиме кращій організації контролю знань студентів.

О.В. Корольова

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В СУЧАСНИХ ВИШАХ

Дистанційне навчання (ДН) – універсальна форма навчання, що базується на використанні широкого спектра традиційних, нових інформаційних і телекомунікаційних технологій і технічних засобів, які створюють умови для вільного вибору освітніх дисциплін і діалогового обміну відомостями з викладачем. При цьому процес навчання не залежить від розташування учня в просторі і часі.

Метою дистанційного навчання є надання можливості освоєння основних і додаткових професійних освітніх програм безпосередньо за місцем проживання або тимчасового перебування. Дистанційне навчання від традиційних форм навчання відрізняють такі характерні риси:

Гнучкість. Можливість займатися в слушний для себе час, в зручному місці і темпі. Нерегламентований відрізок часу для освоєння дисципліни.

Паралельність. Паралельне з професійною діяльністю навчання, тобто без відриву від виробництва. •

Обсяг. Одночасне звернення до багатьох джерел учбової інформації (електронних бібліотек, банків даних, баз знань і таке інше). Спілкування через мережі зв'язку один з одним і з викладачами.

Економічність. Ефективне використання учбових площ, технічних засобів, транспортних засобів, концентроване і уніфіковане надання

учбової інформації і мультидоступ до неї знижує витрати на підготовку фахівців.

Технологічність. Використання в освітньому процесі новітніх досягнень інформаційних і телекомунікаційних технологій, які сприяють просуванню людини у світовий постіндустріальний інформаційний простір.

Нова роль студента. ДН змінює роль студента, який повинен мати високу мотивацію і здібність до самостійної роботи і самоконтролю в процесі навчання, вибудувати власну освітню траєкторію, підвищувати комп'ютерну компетентність відповідно до нововведень і інновацій; •

Нова роль викладача. ДН розширює і оновлює роль викладача, який повинен координувати пізнавальний процес, постійно удосконалювати курси, що викладаються ним, підвищувати творчу активність і кваліфікацію відповідно до нововведень і інновацій.

Розвиток дистанційного навчання як нового напрямку в галузі освіти вимагає послідовного вирішення ряду важливих завдань в галузі організаційно-нормативного, навчально-методичного, технічного, програмного і кадрового забезпечення, взаємодії всіх цих елементів системи ДН в процесі реалізації освітніх програм ІПО ДОННТУ.

О.В. Кравченко

ВИКОРИСТАННЯ МУЗЕЙНИХ ЕКСПОЗИЦІЙ У ВИВЧЕННІ СПЕЦКУРСУ «ІСТОРІЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ»

Важливим складником професіоналізму сучасного залізничника є знання історії галузі, зокрема тенденцій розвитку рухомого складу залізниць (залізничної техніки). Різноманітні наочні матеріали, які застосовуються у спецкурсі, містять експозиції центральних і регіональних музеїв залізничної техніки та історії залізничного транспорту.

Найдавнішим серед музеїв на пострадянських теренах є Центральний музей залізничного транспорту Російської Федерації, відкритий у 1813 р. при Інституті корпусу інженерів шляхів сполучення у Санкт-Петербурзі. У фондах музею понад 60 тис. одиниць збереження: колекції з історії рухомого складу, моделі локомотивів і вагонів. Матеріали музею відображають історію будівництва залізниць у Російській імперії, розвиток залізничної науки і техніки.

Київський музей залізничного транспорту, відкритий у 2011 р. на вокзалі «Київ-Пасажирський», представляє рухомий склад історичних локомотивів і вагонів дореволюційного, радянського і сучасного етапів розвитку залізниць. У музеї представлено обладнання вагонів-салонів для вищих чиновників, зокрема прем'єр-міністра Російської імперії П. Столипіна, першого секретаря ЦК КПУ В. Щербицького.

Історія залізничного транспорту України знайшла своє відображення у колекціях Музею історії Південної залізниці (1967 р.), Музею історії Придніпровської залізниці (1968 р.), Музею історії і розвитку Донецької залізниці (2000 р.), Музею історії Львівської залізниці (2001 р.), Музею історії та залізничного транспорту Південної залізниці (2014 р.). Музейні експозиції представляють не лише натуральні зразки залізничної техніки, але й фотографії, альбоми, документи особового характеру, креслення, прилади та інструменти, макети рухомого складу, годинники, залізничні квитки, нагороди, формений одяг, знаки відзнаки та атрибутику працівників залізничного транспорту.

У межах курсу «Історія залізничного транспорту» викладачі кафедри історії щороку організують екскурсії до залізничних музеїв Харкова. Відвідування музеїв приурочене до тематичних лекцій з історії виникнення залізниць, ролі залізничного транспорту у роки Великої Вітчизняної війни, ювілейних подій в історії галузі. Студенти ознайомлюються з біографіями видатних діячів залізничного транспорту, вивчають особливості кожного історичного періоду в історії розвитку залізничного транспорту. З експозиціями інших музеїв є можливість віртуального ознайомлення через Інтернет.

Актуальним у контексті збереження залізничних традицій в Українській державній академії залізничного транспорту, вивченні та популяризації історії залізничної освіти в Україні є створення Музею історії ХІІТ – УкрДАЗТ, на базі якого можна було б організувати наукові дослідження з історії академії.

Отже, цілеспрямоване вивчення музейних експозицій формує у студентів високий рівень професійної компетентності, професіоналізм та галузевий патріотизм.

А.І. Кривий

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

У зв'язку із включенням української вищої школи в Болонський процес актуальними стали питання незалежного оцінювання знань студентів. Пошуки форм та засобів такого оцінювання є важливим аспектом діяльності вишів у цілому, та кожного викладача зокрема.

Значне місце серед цих форм і засобів посідає тестовий контроль. Практика проведення тестового контролю знань студентів при вивченні ними філософських дисциплін дала змогу виявити як позитивні, так і негативні сторони такого виду контролю. До першого належать: об'єктивність, швидкість, можливість за короткий час охопити велику

кількість студентів, зменшити будь-які зовнішні впливи на формування оцінки та ін.

Водночас практика показує, що намагання контроль тестових знань студентів абсолютизувати, представити його головним, а то і єдиним, не має під собою ніякого підґрунтя. Такий висновок пояснюється такими факторами: по-перше, тестовий контроль потребує рівня формалізації, а наукове знання, особливо гуманітарне, далеко не завжди підлягає формалізації; по-друге, гуманітарні дисципліни у своїй основі носять світоглядний характер, що реалізувати через тест не можливо; по-третє, філософські дисципліни вчать передусім не мисленню, а накопиченню фактичного матеріалу. Оцінювати вміння мислити, аналізувати через тести надзвичайно складно, тому що тести фіксують не процес, а знання певної інформації, що важливо швидше як засіб, а не мету навчання.

Можна приводити й інші аргументи як за, так і проти. Але наведеного вище досить, щоб не впасти в ейфорію з приводу тестування. Потрібно розуміти, що тестовий контроль знань студентів важливий засіб об'єктивного контролю знань, але не єдиний, і не абсолютний. А це означає, що оцінювати знання студентів лише через тестування було б помилкою.

Тестовий контроль повинен посісти певне місце серед інших форм і засобів контролю. І лише в цьому випадку буде ефективним. Абсолютизація цього виду контролю знань швидше нашкодить, ніж принесе користь навчальному процесу.

О.О. Кушнір

МЕДІАОСВІТА ЯК ЗАСІБ ІСНУВАННЯ ЛЮДЕЙ У СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ УМОВАХ

У наш час кількість інформації, яку щоденно отримує і має обробляти кожна людина, невпинно зростає. Щоб не «відставати від часу», необхідно мати навички зі швидкого сприйняття інформації, вичленовування найголовніших моментів, саме тієї інформації, яка справді потрібна, відстеження тих аспектів, які можуть містити неправдиву інформацію чи елементи маніпулятивного впливу на свідомість чи підсвідомість. Отриманню саме таких навичок сприяє навчальний курс «медіаосвіта». Недарма медіаосвіта проголошена ЮНЕСКО одним із пріоритетних напрямів у педагогіці XXI століття. Ця наука втілює принципи гуманізації освіти, сприяє підвищенню інтелектуального, культурного, духовного, морального рівня майбутнього фахівця.

Сучасні медійні засоби часто не дуже правдиво віддзеркалюють події, що відбуваються, свідомо маніпулюючи свідомістю людей, формуючи упереджене ставлення до певних особистостей, політичних та

економічних процесів. Тільки людина, що володіє знаннями з медіаосвіти, знає принципи формування таких повідомлень «зсередини», здатна вичленовувати елементи хибної інформації чи маніпулювання. До курсу медіаосвіти залучені всі медіакомунікації: друковане слово, графіка, звук і рухомі зображення, що створюються за допомогою будь-яких технологій.

Взагалі медіаосвіта має надавати такі знання:

- 1) як створювати, критично осмислювати й сприймати медіатексти;
- 2) як визначати політичні, соціальні, комерційні, культурні інтереси авторів медіатекстів, відповідно оцінюючи, на чію користь може бути подана інформація;
- 3) як вичленовувати на основі медіатекстів основні цінності, які несуть в собі медіа;
- 4) як навчитися добирати необхідну інформацію для створення власних текстів і залучати тих людей, яким це також може бути цікаво;
- 5) як забезпечувати вільний доступ для власної медіапродукції.

Таким чином, медіаосвіта виявляється необхідною дисципліною як для щоденного існування в умовах інформаційних потоків, так і для грамотної професійної і навчальної роботи з інформацією. Тільки повне оволодіння цією наукою дозволить ефективно використовувати наявну інформацію, не заплутавшись у морі неправдивої інформації, а також такої, що містить елементи маніпулятивного впливу.

В.О. Лебедєв

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТИ У СУЧАСНУ ІНФОРМАЦІЙНУ ЕПОХУ

Комп'ютеризація всіх сфер суспільної діяльності і повсякденного життя людини – найбільш вражаючий феномен останньої чверті ХХ ст. Інформаційна економіка потребує постійного освіти. Опановуючи нові знання та навички, люди примудряються зберігати стару роботу, незважаючи на технологічну революцію. Як стверджує Дмитро Іванов, ми живемо в епоху науки образів та образів науки. Базові норми, що керували процесом пізнання раніше та стосувалися епохи модерну – факт, відкриття, дослідження – зараз симулюються. В інформаційному суспільстві формальна освіта, розрахована на професійну підготовку учнів, відмовилась від традиційних цінностей і канонів. У ньому не буде вічних істин, моральних кодексів, літературної класики і старої доброї історії батьківщини. Інтернет, що виник у результаті досліджень у військовій сфері, нині дає змогу будь-якому користувачеві, що не має спеціальних знань, користуватися інформаційними ресурсами всієї земної кулі.

Дослідники інформаційного суспільства довели: Інтернет установив нові принципи організації людського буття: мережевий, віртуальний, інтерактивний, – і поширив їх практично на всі сфери людського життя. Це

дало змогу створити новий системний ефект, що дає можливість цілісно моделювати різні аспекти людської діяльності.

Лева частка сучасних підлітків та молодих людей є активними користувачами мережі Інтернет, що містить велику кількість інформації, дуже часто – неперевіреної або недостовірної. Сучасна молодь досить непогано «озброєна» новітніми досягненнями інформаційних технологій, наприклад планшетними ПК та смартфонами, за допомогою яких може відшукати будь-яку інформацію. Тому викладачі повинні грати не роль знавця проблеми в останній інстанції, а арбітра, що допомагає студенту оцінити той чи інший матеріал.

Досить часто забувають про такий цікавий бік віртуальних ігрових практик, як процес навчання. Висловлювання головного героя фільму «Колір грошей»: той, хто добре грає в «Сталкер» (відеогра, не плутати із сучасною однойменною комп'ютерною грою) через кілька років зможе вступити у Вест-Пойнт (престижна військова академія США), стає реальністю. Останнім часом з'являються так звані «дивні» ігри начебто симулятора клерка, який проставляє візи у паспортах. Такі ігри цікаві та корисні тим, що вони розширюють межі людського досвіду, змушуючи гравця відчувати себе людиною іншої професії.

О.О. Литвиненко

НАЙТИПОВІШІ ВИПАДКИ ПОРУШЕННЯ МОВНОЇ НОРМИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ

Мовна норма — сукупність загальноприйнятих правил реалізації мовної системи, які закріплюються у процесі спілкування. Головні ознаки мовної норми — унормованість, обов'язкова правильність, точність, логічність, чистота і ясність, доступність і доцільність.

Упродовж століть випрацьовувалися певні нормативні правила та засади, які стали визначальними й обов'язковими для сучасних носіїв літературної мови. Мовна норма — це сукупність правил, за якими будується мовлення як основа спілкування людей, а отже, і розуміння одне одного. Головною категорією культури мови є мовна норма.

Розрізняють такі структурно-мовні типи норм:

- орфоепічні норми (вимова);
- акцентуаційні норми (визначають правильний словесний наголос);
- лексичні норми (розрізнення значень і семантичних відтінків, закономірності лексичної сполучуваності);
- словотвірні норми (регулюють вибір морфем, їх розташування і сполучення у складі слова);
- морфологічні норми (регулюють вибір варіантів морфологічної форми слова і варіантів її поєднання з іншими словами);

синтаксичні норми (регулюють вибір варіантів побудови словосполучень і речень);

стилістичні норми (доцільність використання мовно-виражальних засобів у конкретному лексичному оточенні, відповідній ситуації спілкування);

орфографічні норми (написання слів);

пунктуаційні норми (вживання розділових знаків).

Найтипівішими порушеннями літературної мовної норми на всіх її рівнях на сучасному етапі розвитку мови вважаються діалектизми, просторіччя, жаргон, арго, сленг, суржик.

Діалектизми належать до лексики обмеженого вживання. Проте водночас це потужні джерела, які живлять велику ріку нашої мови, збагачуючи її синоніміку. Найчастіше діалектизми використовують у художніх та публіцистичних творах. Тут треба пам'ятати, що невмотивоване вживання діалектизмів розхитує літературні норми, знижує рівень культурного мовлення. Часто використання діалектизмів не зумовлене ні стилістичними, ні номінативними настановами; воно є наслідком недостатнього розмежування засобів літературної мови та діалектів або ж свідомим хизуванням, протиставленням своїх, «правильних» засобів української мови чужим, напівросійським, «неправильним».

Просторіччя — одна з форм національної мови, поряд з діалектами, жаргонним мовленням та літературною мовою. Разом з народними говорами та жаргонами просторіччя складає усну некодифіковану сферу загальнонаціональної мовної комунікації — народно-розмовну мову. Просторіччя має понаддіалектний характер, на відміну від говорів та жаргонів — це мовлення, загальнозрозуміле для носіїв національної мови. Будучи універсальною для національних мов категорією, просторіччя в кожній з них має специфічні особливості та властиві лише йому взаємовідносини з літературною мовою. У просторіччі представлені одиниці всіх мовних рівнів. Особливо чітко своєрідність просторіччя виявляється у використанні елементів літературної мови, в граматичному та фонетичному оформленні слів загального словникового фонду. Для просторіччя властивими є експресивно «занижені» оцінювальні слова з палітрою відтінків від фамільярності до грубості, до яких у літературній мові є нейтральні синоніми: «дрихнути» — «спати», «гепнути» — «ударити».

Жаргон або жаргон (фр. jargon — «незрозуміла мова»; «безглуздя»; «гелготання»; від гало-ром. gargone — «базікання») — соціолект (один з різновидів соціальних діалектів), який відрізняється від літературної мови використанням специфічної, експресивно забарвленої лексики, синонімічної до слів загального вжитку, а також фразеології, часом особливостями вимови. Жаргон виникає серед груп носіїв мови, об'єднаних спільністю професійних інтересів (медиків, комп'ютерників,

викладачів), однаковими захопленнями (жаргон мисливців, філателістів, рибалок), тривалим перебуванням у певному середовищі (військова служба, навчання).

Жаргонізмами називають слова, вживання яких обмежене нормами спілкування, прийнятими в певному соціальному середовищі. З цієї причини жаргонізми ще називають соціальними діалектизмами. Жаргонізми — це переважно такі специфічні, емоційно забарвлені назви понять і предметів, які мають нормативні відповідники в літературній мові та, відступаючи від неї, надають процесу спілкування атмосфери невимушеності, іронічності, фамільярності тощо.

Суржик (цер.-слов. сурожь — «суміш різних зерен з житом») — елементи двох або кількох мов, об'єднані штучно, без дотримання норм літературної мови. Інші назви: арго, жаргон, креол, лінгва франка. Первісно термін «суржик» (без додаткових визначень) вживався переважно щодо українсько-російського суржику. В основному це «побутове мовлення», в якому об'єднано лексичні та граматичні елементи різних мов без дотримання норм літературної мови. Походить від слова, яке позначає буквально — «Суміш зерна пшениці й жита, жита й ячменю, ячменю й вівса і т. ін.; борошно з такої суміші».

Сленг — міський соціолект, виниклий з арго різних замкнених соціальних груп (правопорушників, крамарів, ремісників, в'язнів, бурсаків-учнів, вояків, інтернет-спільноти), як емоційно забарвлена лексика низького й фамільярного стилю (зрідка й словотворів), поширена серед соціальних низів і певних вікових груп (ремісничої, шкільної молоді) міст.

Норма диктується й випрацьовується вихованням і освітою: родиною, оточенням, дошкільними й шкільними закладами, середньою спеціальною та вищою школами, літературою, театром, кіно-, радіо- й телевізійними передачами — усіма засобами масової інформації, а тепер ще й Інтернетом. Норма не є незмінною константою. Суспільство, час і простір, у якому функціонує мова, змінюються і зазвичай змінюють ті чи інші мовні норми.

О.П. Мосьян

ЗАЛІЗНИЧНІ ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ

У наш час навчання іноземних мов із використанням інформації з Інтернету є одним із найбільш активних напрямків активізації навчальної діяльності учнів.

Упродовж останніх двох років нами було проведено експеримент із використання матеріалів загальноукраїнської транспортної газети «Магістраль», що розташовують на однойменному сайті, для навчання

наукового стилю мовлення іноземних студентів нашої академії. На сайті основні статті з'являються в день виходу відповідного числа газети. Це дуже зручно, тому що практично всі студенти зараз мають доступ до Інтернету із стільникового телефону або персонального комп'ютера, а ознайомитися із друкованим варіантом газети вони можуть лише в читальному залі нашої бібліотеки: газету розповсюджують за передплатою та через провідників частини пасажирських потягів, у вільний продаж вона не надходить (за винятком спеціалізованих кіосків). Головною перевагою зазначеного видання є актуальність та новизна інформації, що її надають у газеті (хоч деякі читачі відзначають її тенденційність та офіційність). Важливо також те, що в матеріалах кореспондентів газети функціонують усі групи професійної лексики.

Статті з «Магістралі» було використано для розвинення навичок різних видів читання: ознайомлювального та пошукового – у формі позааудиторної самостійної роботи студентів, вивчаючого – під час роботи в аудиторії. Оскільки головним завданням ознайомлювального читання є розуміння головної змістовної лінії, об'єктом контролю були усі основні та деякі другорядні факти статей. Із цією метою студентам було запропоновано тестові завдання закритого типу – на вибір правильної відповіді. Пошукове читання має бути спрямованим на знаходження певної інформації (з чим часто зустрічаються фахівці у своїй професійній діяльності). Задля розвинення навичок такого читання було створено низку завдань відкритого типу. Наприклад, у статтях, що розповідають про працівників залізничної галузі, необхідно було знайти інформацію про освіту, стаж роботи, професійні обов'язки, робоче місце, кар'єру героя публікації тощо.

Самостійна робота студентів із статтями з «Магістралі» була не лише самоцінним елементом навчального процесу, а й етапом, що передував аудиторному вивчаючому читанню, основною метою якого є доскональне розуміння усього тексту з засвоєнням поданих у ньому лексичних та граматичних мовних засобів.

Навчально-пізнавальна активність студентів під час роботи з зазначеним ресурсом зросла, що підтвердили відстрочені перевірки, котрі продемонстрували міцне засвоєння учнями фактичного та мовного матеріалу. У зв'язку з цим плануємо продовжити роботу з виходом на створення на ґрунті текстів із газети «Магістраль» (повних чи адаптованих – відповідно до етапу навчання) навчально-методичних посібників із наукового стилю мовлення – у рамках розробки викладачами кафедри мовознавства комплексу навчальних матеріалів для іноземних студентів залізничних спеціальностей.

ТЕСТУВАННЯ В КРЕДИТНО-МОДУЛЬНІЙ СИСТЕМІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Впровадження європейських методів освіти у вищих навчальних закладах України, згідно з декларацією Болонської конференції 1999 року, та нові вимоги до рівня володіння англійською мовою студентами вишу спричинили перегляд мети навчання іноземних мов, комплексно-методичного забезпечення, форм і методів навчання. Особлива увага приділяється розробці нових стандартів оцінки знань та умінь студентів в галузі читання, говоріння, аудіювання та письма для забезпечення спілкування у професійній сфері.

У переліку необхідних вимог для запропонування кредитно-модульної системи організації навчального процесу в університеті є система тестування. Ця система може використовуватись для вхідного, поточного та підсумкового контролю знань і умінь студентів у межах одного чи декількох змістових модулів.

У сучасній методиці формуються нові підходи до проблеми розробки тестів, що повинні відповідати вимогам до впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Доведено, що оволодіння мовою відбувається ефективніше в контексті, який дає змоги визначити функціональне призначення мовних засобів спілкування. Ці нові ідеї лінгвістики, методики та психології навчання почали враховуватись у тестуванні шляхом реалізації нових концептуальних підходів, які полягають у тому, щоб наблизити тест і процедуру тестування до умов іншомовної діяльності у ситуаціях реального спілкування.

Спеціалісти виділяють декілька підходів до тестування: інтегративний, комунікативний, прагматичний, синтетичний, а також комбінований підхід.

Тестові завдання можуть бути таких основних видів:

1) закритий тест, коли використовуються лише визначені відповіді; він поділяється на такі підвиди:

– завдання-вибір, коли вибирається правильна відповідь чи кілька правильних відповідей з переліку наявних;

– завдання-зіставлення, коли необхідно встановити зв'язки чи відповідності між двома групами слів, термінів тощо;

– завдання-ранжування, коли необхідно виявити правильну послідовність дій;

2) відкритий тест, коли студент сам вписує потрібну відповідь.

Слід зазначити, що комунікативний підхід впливає на підходи до оцінювання, передусім на ставлення до помилок. Людина, яка вивчає нову мову, не може уникнути помилок, і вона не повинна боятися робити ці помилки, особливо на нижчих рівнях володіння мовою. Тому на майже

всіх рівнях допускаються помилки, і студенти можуть отримати високі оцінки, припускаючись помилок. Серйозність помилок визначається тим, наскільки вони ускладнюють розуміння усної або писемної мови. Чим вищий рівень, тим більшої ваги надано також умінню спілкуватися у письмовій та усній формі, застосовуючи різноманітні комунікативні техніки.

Таким чином, критичне мислення і рефлексивний підхід до навчання підвищили значення тестування в удосконаленні якості освіти. Підсумки тестів розглядаються не лише як інформація про успішність студентів, але і як сигнал до перегляду практики викладання іноземних мов.

Н.М. Нос

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

Головним завданням, що стоїть перед вищим навчальним закладом, є підготовка не просто фахівців, а професіоналів своєї справи. Такі особистості повинні володіти професійними знаннями, їм повинні бути притаманні висока професійна компетентність, інноваційний характер мислення, системний підхід до аналізу складних виробничих ситуацій. Отже, щоб сформувати у студентів творчу самостійність та ініціативу як передумови готовності до професійної діяльності, необхідно замінити пасивні форми навчання на активні. Активне навчання передбачає використання такої системи методів, яка спрямована головним чином не на виклад викладачем готових знань, їх запам'ятовування і відтворення, а на самостійне оволодіння студентами знаннями і вміннями у процесі активної розумової і практичної діяльності. Особливості активних методів навчання полягають у тому, що в їх основі закладено спонукання до діяльності, без якої немає руху вперед в оволодінні знаннями. Студенти вчаться бути демократичними, критично мислити, приймати обґрунтовані рішення. В основі активних методів лежить перш за все діалогічне спілкування, як між викладачем і студентами, так і між самими студентами. В процесі діалогу розвиваються комунікативні здібності, уміння вирішувати проблеми колективно, розвивається мова студентів. Ще одним із найбільш ефективних і поширених методів організації активної пізнавальної діяльності студентів є аналіз конкретних ситуацій. Використання цього методу рекомендується для поглиблення знань із теми, встановлення зв'язку теорії та практики, формування вмінь студентів робити висновки, приймати відповідні рішення, вести конкретну продуктивну діяльність у нетипових або непередбачуваних ситуаціях. Стикаючись з конкретною

ситуацією, студент має визначити, чи є в ній проблема, в чому вона полягає, висловити своє ставлення до цієї ситуації.

В.М. Овчаренко

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБЛЕННЯ ТЕСТІВ З ФІЛОСОФІЇ ДЛЯ КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

Розроблення нових тестових завдань є достатньо складним і тривалим процесом. Треба враховувати незбіжну механістичність і фрагментарність змісту конкретних тем у реальному тесті. Навіть найретельніше розроблені тести мають певні недоліки, тому треба не зупинятися, а удосконалювати варіанти питань і відповідей. Тестові питання повинні бути обов'язково розглянуті на лекціях і семінарських заняттях. Точніше, навпаки, найважливіші питання лекцій і семінарів треба включати в тести. Важливою складовою частиною забезпечення готовності студентів до комп'ютерної перевірки знань є попереднє повторення найскладніших тем і розділів курсу.

У тестах відповіді повинні бути завжди чіткими й однозначними, а питання важливими і неодноразово озвученими та розглянутими на лекціях. Комп'ютерне тестування включає, як мінімум, чотири варіанти відповідей на кожне питання. Включення більшої кількості варіантів, як правило, призводить до затримки самого процесу тестування, "вимагає" від студента "вгадування" правильної відповіді із декількох можливих. Ще більше ускладнюється й уповільнюється пошук правильних варіантів, коли таких варіантів два або більше. Тому для такого складного предмета, як філософія, оптимальним є один правильний варіант із чотирьох можливих. Інші три варіанти неправильних відповідей повинні включати один варіант відповіді на філософське питання з іншої теми, а два останні варіанти відповідей необхідно підбирати як нефілософські в принципі.

Комп'ютеризація процесу тестування має свої переваги. Це об'єктивність оцінювання та швидкість отримання результатів. Нарешті – це наявна видимість рівня засвоєння знань окремих тем і розділів курсу філософії кожним студентом. Звичайно, тестування – це лише один із засобів перевірки знань, який не можна абсолютизувати, і який не підмінює і не виключає інших.

РОЛЬ ФІЛОСОФІЇ В УСВІДОМЛЕННІ ВИКЛАДАЧАМИ МЕТИ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИШАХ

Зараз багато говорять про ефективність навчального процесу, але коли мова заходить про критерії цієї ефективності, то тут починається те, що можна назвати дифузним плюралізмом. За цим плюралізмом ховається не що інше як втрата чіткого горизонту бачення кінцевих перспектив поступу тієї чи іншої спільноти. А це вже царина філософського мислення. Не можна говорити про ефективність навчального процесу поза контекстом розуміння кінцевої мети. Кінцева мета у будь-якій сфері підготовки спеціалістів містить у собі в органічній єдності дві складові: формування професійних якостей і цілісної неординарної особистості. Мабуть саме це повинно бути теоретико-методологічною основою будь-якої концепції ефективності навчального процесу в будь-якій галузі системи вищої освіти. Для філософії розробка концепції становлення істинної, справжньої, досконалої людини завжди була втіленням загального погляду на світ. Онтологія конкретизувалася в антропології. У цій площині філософія йшла пліч-о-пліч з релігією. Зараз, в епоху глобалізації, стає насущним вдумливий перегляд усього накопиченого цими формами суспільної свідомості різноманітного досвіду у царині побудови концепції становлення людини людиною, здійснення людини як людини. У сучасних умовах це проблема усіх проблем: як стати людиною, яка здійснює у повноті своє буття як людина. Тут нашим педагогам можна розраховувати на відому концепцію Г.С.Сковороди про нерівну рівність та споріднену працю. Ця концепція, на наш погляд, підказує шлях, який, до речі, вторований століттями, шлях, який врешті-решт приводить до Храму, Храму мудрості. Кожний викладач зможе засвоїти (усвідомити) цю теоретико-методологічну підставу для втілення в навчально-виховний процес у відповідності до особливостей свого предмета. І наостанок, слід зазначити, що у сучасних умовах формується потужна концепція інтегрального раціоналізму як гармонійного поєднання філософської, наукової та релігійної форм розуміння світу і місця людини у світі, сенсу її буття. Філософія навчає мудрості, наука творить досконалість, релігія проголошує беззаперечність людського життя.

І.О. Печій

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Сучасний стан суспільного розвитку, однією з особливостей якого виступає багаторазове збільшення інформаційних потоків, змушує

формулювати принципово нові пріоритети в підготовці спеціалістів вищої школи. Інформаційне суспільство вимагає від освіти під час підготовки конкурентоспроможних фахівців не лише нових умінь і знань, але й перебудови стратегічної діяльності, спрямованої на врахування зазначених особливостей. Саме тому одним із найважливіших завдань державного рівня та освіти в цілому є інформатизація суспільства та підготовка фахівців, що володіють сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями.

Застосування сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі вищого навчального закладу потребує змін у методиці викладання всіх дисциплін. Це пов'язано з тим, що викладач перестає бути для студента єдиним джерелом отримання знань. Нині багато інформації можна знайти в мережі Інтернет. Орієнтація на формування репродуктивних навичок, таких як запам'ятовування та відтворення, за традиційного навчання замінюється на розвиток умінь зіставлення, синтезу, аналізу, оцінювання виявлення зв'язків, планування, групової взаємодії з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. У таких умовах зміни мають торкнутися методики проведення аудиторних занять та організації самостійної роботи. Інформаційно-комунікаційні технології посилюють роль методів активного пізнання та дистанційного навчання. За вимогами Болонського процесу збільшується частка самостійної роботи студентів у навчальних програмах усіх дисциплін. Інформаційно-комунікаційні та дистанційні технології навчання дають змогу забезпечити студентів електронними навчальними ресурсами для самостійного опрацювання, завданнями для самостійного виконання, реалізувати індивідуальний підхід до кожного студента тощо.

Використання дистанційних технологій в умовах кредитно-модульної системи дає можливість:

а) студентам – вибирати зручний час для вивчення й засвоєння навчальних дисциплін, самостійно здійснювати дистанційно-модульний контроль та аналіз своєї навчальної діяльності,

б) викладачам – систематично керувати навчальною роботою студентів, контролювати й аналізувати їх діяльність за кожним модулем навчальної дисципліни, що стимулює студента якісно освоювати зміст вищої освіти.

Т.В. Пилаєва

ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

За визначенням ЮНЕСКО педагогічна технологія – це системний метод створення, застосування і реалізації усього процесу викладання і

засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів у їх взаємодії, що ставить своїм завданням оптимізацію форм навчання.

В педагогіці виділяють чотири найважливіших технології дистанційного навчання: «кейс-технологія», TV-технологія, мережева та змішана технологія.

Кейс-технологія полягає в наданні студентам освітніх інформаційних ресурсів у вигляді набору (кейсу), призначених для самостійного вивчення та використання різних носіїв інформації, спеціалізованих навчально-методичних комплектів. Кейси розсилаються студентам адміністрацією закладу.

Найчастіше до складу кейсу включають електронні навчальні посібники (підручники). Електронний підручник – система, яка складається з двох підсистем: інформаційної (змістова частина) та програмної. Інформаційна частина схожа на традиційний підручник. До її складу повинні входити: відомості про автора курсу; методичні рекомендації студенту з вивчення курсу; чітко структуровані навчальні матеріали; ілюстрації; практикум для вироблення вмінь та навичок, які стосуються використання теоретичних знань з прикладами виконання завдань та аналізом найбільш поширених помилок; тестові завдання, завдання для роботи в групі тощо.

Програмна частина включає в себе систему реєстрації студента, сервісні засоби (електронна бібліотека, нормативна база, завдання для роботи з підручником, словником, системи пошуку); комунікаційну систему (забезпечення взаємодії викладача та студента, захисної системи).

Інформаційно-методичне забезпечення до кейсу передбачає: посилання на віртуальні бібліотеки, які існують в Інтернеті; створені спеціально для даного курсу мультимедіа, бази даних, бази знань. Етап підготовки інформаційно-методичного забезпечення включає в себе три рівні: відбір та структурування кейсу з урахуванням його інтеграції з ресурсами Інтернет; відбір та методичну організацію ресурсів Інтернету, рекомендованих для даного курсу; проектування форм та видів контакту, засобів взаємодії викладачів та студентів між собою з використанням послуг Інтернет-технологій.

Досвід використання кейс-технологій підтвердив доцільність їх використання в навчальному процесі вищих навчальних закладів. Така форма дистанційного навчання спроможна задовольнити додаткові освітні потреби, особливо з навчальних дисциплін, змістовна частина яких дуже швидко змінюється.

ВИКОРИСТАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЕМОЦІЙНОГО СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО ПРОЦЕСУ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Вивчення іноземних мов, в порівнянні з іншими предметами у вищих навчальних закладах, має суттєві відмінності та вимагає від студентів певного рівня розвитку мови, фонематичного слуху, зорової, слухової та логічної пам'яті, асоціативного сприйняття, необхідного для вивчення мов, а так само великої напруги та емоційної залученості. Емоційна пам'ять визначає відтворення певного чуттєвого стану під час повторного впливу тієї ситуації, в якій виник даний емоційний стан. При вивченні іноземної мови важливо використовувати якомога більше позитивних емоцій. Нудну граматичну тему можна засвоїти набагато краще, використовуючи гумор чи різного виду творчі завдання.

Використання рольових ігор є невід'ємною частиною активізації пам'яті при вивченні іноземної мови, і чим більше на заняттях є наочності, наприклад, картки з незвичайними завданнями, аудіофайли, фільми іноземною мовою з субтитрами або без, тим більше відсоток запам'ятовування у студентів.

Як відомо, існують два основних види запам'ятовування: мимовільне і довільне. Для продуктивності мимовільного запам'ятовування важливо те місце, яке займає в діяльності даний мовний матеріал. Якщо матеріал входить в зміст основної мети діяльності студента, орієнтований на його майбутню професію, якщо студенту заняття цікаве, він запам'ятовує його зміст краще.

Важливо надати учням можливість мислити, вирішувати будь-які проблеми, міркувати над можливими шляхами вирішення цих проблем, з тим, щоб студенти акцентували увагу на змісті свого висловлювання. Основною ознакою творчих робіт студентів, стосовно до іноземної мови, є здатність вибору мовних засобів і прийомів для вираження своєї думки, у самостійному визначенні послідовності викладу того чи іншого матеріалу, в умінні логічно і грамотно обробляти матеріал, аналізувати і узагальнювати його, класифікувати з тих чи інших ознак, давати власну оцінку отриманої інформації та ін.

Створення умов для інтелектуальної та творчої діяльності є основою реалізації особисто орієнтованого підходу у навчанні іноземних мов.

ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Інтеграція до європейського освітнього простору, входження у Болонський процес, вступ до Світової організації торгівлі вимагають радикальної модернізації системи вищої освіти в Україні. Як відомо, в межах реалізації Болонського процесу в Україні впроваджується ступенева освіта і кредитно-модульна система організації навчального процесу. Зокрема, кредитно-модульна система є важливим фактором для стимуляції ефективної роботи викладача і студента, збільшення часу їх безпосереднього спілкування в процесі навчання. В таких умовах зменшується частина прямого, заданого ззовні інформування і розширюється застосування інтерактивних форм і методів роботи студентів під керівництвом викладача і повноцінної самостійної роботи в лабораторіях, читальних залах, на об'єктах майбутньої професійної діяльності.

Самостійна робота – це складне педагогічне явище. Вчені визначають її як форму, метод, прийом, спосіб, умову, управління тощо. Існує велика кількість визначень даному феномену. Але в першу чергу – це активна пізнавальна діяльність студента, яка здійснюється самостійно або під керівництвом викладача.

Самостійна робота призначена для оволодіння кожною дисципліною, а також для формування навичок самостійної роботи загалом, у науковій, професійній діяльності.

Для розвитку мотивації у студентів до самостійної роботи необхідні сучасні, науково обґрунтовані навчальні і методичні посібники як засоби, за допомогою яких студент може вибудувати індивідуальну траєкторію самоосвіти в процесі самостійної діяльності.

Таким чином, нині відчувається гостра потреба у принциповій перебудові і вдосконаленні організації навчально-виховного процесу у вищих закладах освіти на користь тих форм навчання, що формують знання, уміння і навички, які створюють умови для формування у студентів можливостей до самостійного прийняття рішень, вирішення нестандартних і нетипових завдань, високої професійної мобільності, яка характеризується здатністю самостійно здобувати необхідні знання, постійно і самостійно вчитися.

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЩУ ОСВІТУ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Основою успішності виконання завдань щодо якості освіти є концептуальна, законодавча, нормативно-правова база, яка не тільки відповідає запитам суспільства щодо реформування освіти, але й є провідним орієнтиром для реалізації суттєвих змін в освіті з метою забезпечення всебічного розвитку особистості як центральної складової сучасної освітньої парадигми.

Спектр завдань, що стоїть перед вищою школою і освітою України в цілому, досить широкий і стосується багатьох аспектів діяльності, які передбачені Національною доктриною освіти. Докладніше зупинимось на викладанні гуманітарних предметів у вишах негуманітарного профілю і зазначимо, що таке викладання на теперішній час знаходиться у досить критичному стані. Це виявляється як у зменшенні планового часу на їх вивчення, так і у зниженні рівня їх засвоюваності студентством в цілому. А декларативні заяви про велику роль та важливість цих предметів для формування світогляду майбутнього фахівця на ділі суперечать фактичному ставленню до них – як з боку самих студентів, так і з боку значної частини викладачів фахових дисциплін. І це досить небезпечна тенденція, з огляду на важливе значення таких наук для культурного розвитку суспільства та самосвідомості його громадян.

Окрім свого функціонального призначення – підготовки кваліфікованих спеціалістів, виші України сьогодні стали елементом ринкової системи. Вони складають ринок освітніх послуг.

Разом із конкуренцією вишів актуалізувалась також і конкуренція між предметами за місце у навчальних планах. І це закономірно, бо розвиток наук та технологій вимагає збільшення відповідних потоків інформації при навчанні.

У таких умовах виникає потреба уточнити роль та місце дисциплін суспільно-гуманітарного циклу у навчальному процесі. Таке уточнення здійснюється здебільшого за двома критеріями, які впливають з відповідей на два взаємопов'язані питання: а) наскільки часто та ефективно студент використовуватиме набуті знання у подальшій практиці; б) наскільки ефективно засвоюється матеріал студентами.

На жаль, слід зазначити, що сьогодні спостерігається тенденція до погіршення ефективності засвоювання дисциплін, зокрема, соціально-гуманітарного циклу студентами негуманітарних спеціальностей. Слід наголосити, що йдеться про **середній** рівень, тобто рівень засвоєння переважною більшістю студентів.

Досить побіжний аналіз такого стану речей дозволяє виявити ряд причин, які є не окремими, взаємообумовленими, та поділити принаймні на три основні групи:

перша група причин витікає з того, що рівень інформаційного навантаження на студента у сучасному суспільстві зростає досить швидко;

друга група причин витікає зі змін соціально-економічної ситуації в країні. Наводимо їх перелік, хоча, зрозуміло, далеко не повний:

— значне збільшення відносної частини студентства серед загальної кількості молоді призводить до зниження середнього рівня підготовленості нинішнього студента. Як наслідок, студенти часто не володіють загальнонавчаними термінами, нерідко вкладають у них невідповідний смисл. Фактом є і те, що серед студентства присутні чимало молодих людей, які зробили свій вибір значною мірою випадково;

— поширення світоглядних орієнтацій на зразок: «я вступив до вишу аби отримати не стільки знання, скільки диплом» – своєрідну перепустку на шляху до престижних видів діяльності;

— зниження рівня підготовленості випускників шкіл;

— студенти усвідомлюють, що виші змушені боротися за кількість студентів.

Викладач змушений орієнтуватися на знижений середній рівень студента. У таких умовах збільшуються витрати аудиторного часу як на пояснення, так і на контроль матеріалу. В результаті відведеної кількості годин виявляється не досить, аби доступно для переважної частини студентів викласти необхідний матеріал у повному обсязі.

третья група причин тісно пов'язана з першою і зводиться до а) невідповідності значної частини підручників та посібників з дисциплін соціально-гуманітарного циклу вимогам часу; б) неконкурентоспроможності отриманої з них інформації (за практичною важливістю) у порівнянні з інформацією профільюючих предметів. Останнє спричинено саме формою викладання матеріалу – статичною, констатаційно-субстанційною, а не проблемно-операційною, що стимулює активну взаємодію студента з матеріалом.

Тому остання група причин може викликати спадковість у негативному ставленні до гуманітарних наук серед нових поколінь фахівців. І це є найбільш небезпечною тенденцією, адже таким чином не лише знецінюється значення величезного сегмента у *загальнолюдської культури*, але й відкидається методологія виховання *культури мислення*, так необхідної високорозвиненій особистості.

Проблеми, що викликали наявність цієї групи причин, як бачимо, мають велике значення і водночас можуть бути ефективно вирішені досить швидко з відносно невеликими витратами сил та коштів.

МОТИВАЦІЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Мотив – це внутрішнє спонукання особистості до того чи іншого виду активності, що пов'язана із задоволенням певної потреби. Очевидно, що мотивами можуть виступати ідеали, інтереси особистості, її переконання, соціальні настанови, ціннісні орієнтації .

Відповідно до сучасних психологічних уявлень, категорія мотивації – це система мотивів, яка визначає конкретні форми діяльності або поведінки людини. Встановлена залежність активності людини, її ефективної діяльності від сили мотивації. Тобто, чим вища сила мотивації, тим вища результативність діяльності .

Проте мотив може характеризуватися не лише кількісно (слабкий або сильний), але й якісно. Як правило, виділяють мотиви внутрішні та зовнішні. Якщо для особистості (студента) має значення діяльність як така (наприклад, задовольняється пізнавальна потреба в процесі навчання), то говорять про внутрішню мотивацію. Якщо значення мають інші потреби (наприклад, потреба соціального престижу, одержання похвали, уникнення покарання і т.п.), то говорять про зовнішні мотиви. До зовнішніх мотивів відносять також стимули, об'єктивні умови середовища, в якому перебуває людина.

Однак поділ мотивів на внутрішні та зовнішні є недостатнім, хоча і дуже важливим. Адже саме зовнішні мотиви можуть бути позитивними (мотиви успіху, досягнення) і негативними (мотиви уникнення, захисту). Дослідження показують, що для сильних студентів, як правило, характерна внутрішня мотивація: вони орієнтовані на засвоєння міцних професійних знань, навичок і практичних умінь. Навчальні мотиви слабких студентів в основному зовнішні, ситуативного характеру: уникнути осуду і покарання за погане навчання, не втративши через неуспішність стипендії, тощо.

Розрізняють, крім мотивації тієї чи іншої діяльності, мотивацію поведінки. Це внутрішні спонуки особистості до тих чи інших вчинків, соціальних впливів і взаємодій. Необхідно сказати про два важливі типи мотивації поведінки – мотивацію успіху і мотивацію остраху невдачі. Мотивація на успіх є позитивною, людина, починаючи справу, має на увазі досягнення чогось конструктивного, необхідного, в основі її активності лежать надія на успіх і потреба у його досягненні. Мотивація на невдачу – негативна, активність людини спрямована на уникнення зриву, осуду, покарання. Ще не розпочавши справу, людина вже боїться можливої невдачі, зовсім не сподіваючись на досягнення успіху.

Мотивація на успіх. Такі особи, як правило, активні, ініціативні. Якщо зустрічаються перешкоди, вони шукають способи їх подолання. Продуктивність діяльності, активність меншою мірою залежать від

зовнішнього контролю. Вони відрізняються наполегливістю в досягненні мети, схильні планувати своє майбутнє на далеку перспективу.

Мотивація на невдачу. Такі особи менш ініціативні. При виконанні відповідальних завдань шукають причини відмови від них. Обирають завдання або дуже легкі, або нереальні. Відрізняються меншою наполегливістю у досягненні мети.

Внутрішніми факторами формування тієї чи іншої мотивації виступають потреби. Потреба – це необхідність в об'єктивних умовах, предметах, об'єктах, без яких неможливі розвиток та існування живих організмів, їх життєдіяльність. Потреба розглядається як особливий психічний стан індивіда, що відчуває або усвідомлює свою „напругу”, „незадоволення”, „дискомфорт”, як відображення в психіці людини невідповідності між внутрішніми і зовнішніми умовами діяльності.

Незадоволення життєво важливих потреб людини гальмує появу і розвиток інших потреб, часто знижує активність або змінює її спрямованість.

Тривале незадоволення таких потреб веде до виникнення фрустрації – стану, сповненого тривоги, внутрішнього дискомфорту, загальної напруги тощо.

Отже, однією із важливих функцій викладача є стимулювання позитивної мотивації кожного студента в процесі організації різноманітних видів діяльності. Позитивною мотивацією навчальної діяльності студентів може бути створення викладачем проблемної ситуації, що спонукає студентів до пошуку рішення проблеми, крок за кроком підводячи їх до мети. Для цього новий навчальний матеріал подається у формі проблемної задачі. В її умові є протиріччя, які потрібно знайти і вирішити.

У процесі розв'язування проблемних задач студенти набувають у співробітництві з викладачем нові потрібні знання. Таким чином, процес пізнання студентів при цій формі подання інформації наближається до пошукової, дослідницької діяльності. За допомогою проблемних ситуацій забезпечується розвиток теоретичного мислення, пізнавальний інтерес до змісту дисципліни, професійна мотивація.

3.А. Сивогракова

МОЖЛИВОСТІ ПСИХОДІАГНОСТИЧНОГО МЕТОДИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ЩОДО ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ

Актуальним завданням сучасної психології є пошук відповідей на питання змісту, детермінантів розвитку, умов ефективного розгортання психологічної компетентності фахівців різного профілю, зокрема

транспортної галузі. У контексті професійної компетентності фахівця психологічна компетентність розглядається як інтегроване професійно-особистісне утворення, що дає змогу людині психологічно конструктивно вирішувати завдання професійного й особистісного досвіду.

Специфіку професійної діяльності фахівців залізничного транспорту утворюють зокрема: підвищений рівень небезпеки, пов'язаний із рухом транспорту, часові обмеження при виконанні графіка руху поїздів, безперервність виробничого циклу та ін. Такі особливості зумовлюють необхідність виконання різнопланових завдань і, одночасно, жорсткої регламентації діяльності; високого рівня оперативності і при цьому відповідальності за безпеку персоналу і пасажирів та збереження вантажів.

Тому можна припустити, що елементом особистісної структури психологічної компетентності фахівця залізничного транспорту мали б бути такі риси, як загальна інтенсивність мотивації, актуальність мотивації досягнення успіху в діяльності, цілеспрямованість, дисциплінованість, конкурентність, соціальна сміливість, готовність до подолання перешкод.

Аналіз особливостей сучасних психодіагностичних інструментів показує, що дослідницьке завдання визначення рівня сформованості якісних особливостей наведених психологічних властивостей у майбутніх і працюючих фахівців може бути вирішене за допомогою таких методик: 16-факторний особистісний опитувальник Р. Кеттелла (зокрема його шкали: Q – «Впевненість-тривожність», С – «Емоційна стійкість», G – «Нормативність поведінки», Q4 – «Розслабленість-напруга», А – «Комунікативна закритість – комунікативна відкритість»); «Діагностика мотивації прагнення успіху» і «Діагностика мотивації уникання невдач» Т.Елерса; орієнтаційна анкета спрямованості особистості Б.Басса; опитувальник способів подолання («Ways of Coping Questionnaire», WCQ) Р.Лазаруса; опитувальник «Рівень суб'єктивного контролю» («УСК»), тест «Стратегії поведінки в конфліктній ситуації» Т.Томаса.

М.І. Ситковська

КОМУНІКАТИВНІ БАР'ЄРИ ТА ЗАСОБИ ЇХ ПОДОЛАННЯ УПРОДОВЖ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ІНШОМОВНІЙ АУДИТОРІЇ

Якщо дві особистості вступають в процес мовної взаємодії, завжди існує вірогідність того, що комунікативні інтенції одного чи обох партнерів залишаться нереалізованими, внаслідок чого акт спілкування не відбувається. Можливість комунікативної невдачі або комунікативного непорозуміння зростає в декілька разів, коли суб'єктами взаємодії виступають представники різних культурних, соціальних та релігійних

етносів, які обрали засобом спілкування нерідну (в нашому випадку російську або українську) мову.

В цілому усі бар'єри спілкування у такій ситуації можна поділити на соціальні, психологічні та власне мовні. Соціальні бар'єри виникають внаслідок незбігу статусів, рівня освіти, ментальних настанов, політичних поглядів та професійних здібностей особистостей. Усе це призводить до різної інтерпретації понять та різного світосприйняття, світорозуміння.

Психологічні бар'єри можуть бути пов'язані з характером учнів (надмірна сором'язливість, боязкість, некомунікабельність), їх намірами, поглядами, манерами спілкування. Бар'єри можуть виникати як наслідок відносин неприязні та недовіри, що склалися між учнями або між учнями та викладачем, і які проєктуються на об'єкт спілкування.

Наступна причина є фактором непорозуміння або, на нашу думку, належить до власне мовних бар'єрів. Мовні бар'єри можуть виявлятися на різних рівнях.

- *Фонетичний рівень* породжується недостатньою сформованістю фонетичної компетенції, внаслідок чого учні неправильно вимовляють окремі фонемі або групи фонем, не можуть правильно вибрати темп та інтонаційне оформлення доповіді.

- *Семантичний рівень* непорозуміння виникає як результат відсутності збігу «змістовних полів» слів у носіїв різних мов. Порушення правил семантичної релевантності призводить до того, що повідомлення стає повністю незрозумілим для співрозмовника, який також ще не достатньою мірою оволодів нормами мови спілкування.

- *Стилістичний рівень* є наслідком порушення співвідношення між формою та змістом повідомлення. Стильове перенавантаження, або ,навіпаки, «примітивізм» призводить до виникнення ситуації непорозуміння.

- *Логічний бар'єр* виникає, коли логіка міркування комунікатора занадто складна для сприйняття реципієнта або здається йому неправильною, або суперечить його системі доказів.

Головним завданням викладача при роботі в іншомовній аудиторії є подолання комунікативних непорозумінь, які час від часу виникають в ході навчального процесу, та використання запобіжних методів щодо переростання комунікативних бар'єрів у комунікативний конфлікт. Вирішити цю проблему, на наш погляд, можна засобами формування в учнів комунікативної компетенції, яка поєднує в собі як суто лінгвістичні, так і екстралінгвістичні рівні. В лінгвістичному плані це формування та вдосконалення методів користування мовою як засобом спілкування, вміння вирішувати за допомогою мовних навичок питань в професійній, побутовій та міжособистісній сферах життя. До екстралінгвістичного плану, безумовно, належить вироблення у студентів стратегій і тактик компромісу та співробітництва, які є найбільш ефективними в умовах

вирішення конфліктних ситуацій. Компроміс будується на двосторонніх поступках, раціоналізації рішення, яке кінець кінцем задовольнить обидві сторони. Ця стратегія є свідомим справжньої поваги до особистості і дозволяє виграти в головному за рахунок часткових втрат. Співробітництво має значний регулюючий та виховний потенціал. Ця стратегія побудована на спільному виборі рішення, прийнятті взаємної відповідальності. Демократичність відношень, відкритий обмін думками дозволяє розглядати різні точки зору та формувати вміння бачити різноманітність виходів з проблемної ситуації.

І.А. Сніжко

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»

Удосконалення і розвиток сучасної системи освіти передбачає гуманітаризацію навчального процесу на основі поглибленого вивчення культурного надбання людства. Одне з головних завдань гуманітаризації – подолання диспропорції в співвідношенні професійної та гуманітарної підготовки спеціалістів. Особлива роль у вирішенні цієї проблеми належить курсу «Історія української культури», оскільки вивчення людського суспільства відбувається через заглиблення у світ мистецтва, літератури, духовних цінностей. Він дає уявлення про роль і значення культури у соціальному житті, ознайомлює з численними пам'ятками української культури, досягненнями українських митців на Батьківщині та за її межами.

Над створенням методичного забезпечення курсу «Історії української культури» активно працюють співробітники кафедри історії. У 2011 р. вийшли друком «Плани семінарських занять та методичні рекомендації до організації самостійної роботи студентів денної форми навчання» (укладачі О.П. Гужва, В.М. Щербак, Т.М. Саламатіна). Автором були підготовлені конспекти лекцій «Культура первісної доби» та «Культура бронзового та раннього залізного віку», перший з яких вийшов друком 2012 р., другий 2013 р. У 2014 р. підготовлено до друку черговий конспект лекції, що поповнить методичне забезпечення дисципліни – «Культура давніх слов'ян та Київської Русі».

Територія України посідає ключове місце у слов'янському етногенезі. Саме тут виявлені найдавніші слов'янські старожитності середини I тис. н. е. Звідси бере свій початок широке розселення слов'ян на просторах Балканського півострова та Центральної Європи VI-VIII ст.

У IX ст. в результаті об'єднання східнослов'янських племен виникла ранньофеодальна держава Київська Русь, яка охоплювала величезну територію і була однією з найбільших держав Європи. Культура Київської

Русі за своїм походженням і характером була європейською, але із значним впливом культур Сходу. Багато царин культури – прикладне мистецтво, народна творчість, вірування – мали глибокі вікові традиції.

Культурний розвиток Київської Русі піднявся на новий щабель після прийняття християнства. Завдяки цьому відбулись якісні зміни у світогляді, нова релігія відкрила двері культурним впливам Візантії в усіх галузях життя. Християнство стало ідеологічним підґрунтям феодальних відносин, сприяло входженню слов'янської держави в європейський культурний світ. Однак і після цього Київська Русь не втратила самобутності, своєрідності в усіх галузях культури.

Представлена цим конспектом лекція покликана сформувати уявлення про становлення та розвиток культури східних слов'ян додержавного періоду та часів Київської Русі. Логічно і послідовно розглянуто перебіг культурного процесу на тлі висвітлення господарства і соціального устрою, що ґрунтувався на язичницьких віруваннях, а пізніше – християнстві. Особливу увагу приділено пам'яткам культової архітектури, розвитку писемності та мистецтва.

Давньоруська культурна спадщина справедливо посідає видатне місце в скарбниці світової духовної культури. Надбання давніх слов'ян стали тим підґрунтям, на якому зросла неповторна культура Київської Русі – держави, яка існувала з IX до середини XIII ст. і була однією з найбільших монархій раннього Середньовіччя.

Робота над удосконаленням навчально-методичного забезпечення курсу «Історія української культури» буде продовжена як виданням конспектів лекцій, так і підготовкою нових тестових завдань, розширенням тематики рефератів і завдань для самостійної роботи студентів.

О.В. Теслюк

ПІДГОТОВКА ТЮТОРІВ У СФЕРІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИШАХ УКРАЇНИ

Сьогодні в Україні гостро відчувається нестача висококваліфікованих фахівців з вищою освітою, конкурентоспроможних на міжнародному ринку праці. Одним із шляхів вирішення цього завдання є широке використання освітніх інновацій, заснованих на сучасних психолого-педагогічних підходах та інформаційно-комунікаційних технологіях. Стрімка динаміка комунікативного простору, процеси глобалізації та інформатизації, комп'ютеризація всіх сфер життєдіяльності потребують суттєвого та оперативного розширення пізнавальних можливостей людини, залучення їх до неперервного самовдосконалення. У контексті цього розвивається нова перспективна форма навчального процесу – дистанційне навчання (ДН), що відкриває широкі можливості для надання освітніх послуг у необмеженому

географічними критеріями просторі. Активне впровадження дистанційного навчання – це наслідок об'єктивного процесу комп'ютеризації освіти та інформатизації суспільства, що використовує ефективні елементи інших форм навчання.

Прагматична система освіти передбачає не лише здобуття знань тими, хто навчається, але й, внаслідок постійного і швидкого оновлення інтелектуальної бази, формування здатності індивіда до безперервного оволодіння навичками і вміннями самоосвіти, а також до продуктивно-креативного підходу до навчання протягом усього активного життя людини. Освіта має стати таким соціальним інститутом, який створює умови для надання кожній особі різноманітних послуг, зокрема, отримання післядипломної та додаткової освіти, протягом усього працездатного життя. Цей процес неможливий без запровадження у вищих навчальних закладах України дистанційного навчання, а отже, виникає потреба в спеціально підготовлених викладачах, які б були спроможні кваліфіковано навчати людей, застосовуючи технології дистанційного навчання (ТДН).

І.В. Толстов

ТВОРЧА УЯВА ТА ЇЇ РОЛЬ У ПІДГОТОВЦІ ІНЖЕНЕРІВ

Важливою проблемою технічної освіти лишається брак уваги до творчого розвитку особистості. Вона виховує особистість у схоластичному дусі, не беручи до уваги таких важливих компонентів розвитку особистості, як творча уява. Усе, як правило, зводиться до репродукції знань, залишаючи поза увагою творчий розвиток особистості. Такий стан зумовлений недооцінкою значення творчої уяви в житті інженера.

Якщо ми хочемо виховати сміливу, неординарно мислячу особистість, слід всіляко залучати студентів до участі в культурно-мистецьких заходах, де вони могли б вийти за межі навчального процесу і виявити свої приховані можливості та здібності. На жаль, технічна освіта не достатньою мірою стимулює інтерес студента до творчої самодіяльності. Все обмежується формальними презентаціями на кшталт «днів факультетів», де беруть участь чомусь одні й ті ж люди.

Виникає потреба у переорієнтації професійної підготовки інженерів на підготовку перш за все креативно мислячих особистостей. Для цього слід створити відповідну програму, що передбачала б залучення творчої уяви особистості, зокрема її фантазії. Зважаючи на те, що інженер є потенційним винахідником, ця якість є необхідною для його успішної професійної діяльності.

Щоб розвивати творчу уяву та фантазію, потрібні певні програми, які б передбачали творчий розвиток особистості. Зокрема було б добре створити центри творчих ініціатив, де всі, хто має якісь ідеї, мали б змогу

втілити їх у життя та отримати гонорар. Добре було б поновити в професійній підготовці інженерів такий метод навчання, як метод проектів, що полягає у виявленні винахідницьких здібностей студентів. Також важливе значення у розвитку творчої уяви відіграють гуманітарні дисципліни, які мобілізують усі без винятку творчі сили особистості. Тому добре було б скорегувати навчальне навантаження у вищих навчальних закладах на користь цих дисциплін.

О.М. Харламова

СТРАТЕГІЧНЕ КЕРУВАННЯ ЯКІСТЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВИШІ

Аналіз досліджень показав, що якість професійної підготовки фахівців у вишах необхідно розглядати як здатність освітньої системи задовольняти, з одного боку, запити ринку праці у відповідних фахівцях і рівні їхньої кваліфікації, а з іншого боку - потреби особистості в одержанні конкурентоспроможних знань і вмінь. У цих умовах необхідний механізм визначення цілей і завдань освіти, визначення принципів і закономірностей розвитку й функціонування вишу в новому режимі, обґрунтування організаційних, соціально-економічних і змістовних інновацій як у самому освітньому процесі, так і в керуванні ним, що спричиняє затребуваність у фундаментальних дослідженнях в галузі керування освітніми системами в сполученні із прикладними розробками.

Однак у рамках формованої теорії існує комплекс об'єктивних проблем і протиріч, що утрудняють випереджальний розвиток освіти в сучасних умовах. Це протиріччя між:

- соціально обумовленими вимогами до якості професійної підготовки випускників вишу, до випереджального характеру вузівської практики й недостатністю системного науково обґрунтованого керування даною якістю;
- потребами суспільства, зацікавленого в підвищенні якості підготовки фахівців, і відсутністю механізмів проектування й впровадження новітніх освітніх систем, реалізації системи керування якістю підготовки фахівців у вишах;
- запитами виробництва, що вимагає фахівців різних кваліфікаційних рівнів, і відсутністю механізмів формування змісту освіти як реакції на інноваційні зміни в науці, техніці й виробництві;
- потребами й інтересами особистості, розвитком її освіченості як фактора соціального престижу й недостатньою мотивацією умов одержання кваліфікації в інтелектуальній або виробничій сфері й фінансовому забезпеченні.

Нові міждисциплінарні освітні завдання, обумовлені даними протиріччями, породжують необхідність дослідження сучасних підходів до формулювання конкурентних стратегій вишів, удосконалювання організації освітнього процесу, розробки заходів, спрямованих на підвищення актуальності на ринку праці освітніх послуг вишів, а в цілому зміна в способах керування вишом, переосмислення ролі й місії вишів, вироблення нових підходів і пріоритетів розвитку. У цьому зв'язку освітні системи й супутні їм педагогічні явища (цілі й завдання освіти, технології й методи навчання, дидактичні процеси, процеси керування й ін.) мають потребу в значному розширенні дослідницьких методів і способів стратегічного керування освітою.

М.Є. Целуйко

НАПРЯМИ І ЗАСОБИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Дистанційне навчання – новий засіб реалізації процесу навчання, в основу якого покладено використання сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій, що дають змогу навчатися на відстані без особистого безпосереднього контакту між викладачем та учнем. Завдяки цьому навчатися можуть всі: діти, студенти, фахівці, люди похилого віку, особи з особливими потребами у тому числі мешканці районів, що не мають у своєму розташуванні установ денної форми навчання. Дистанційні методи освіти виявляються прийнятними також для таких соціальних груп, які не мають або втратили постійне місце проживання, ведуть кочовий спосіб життя або змушені бути переселенцями. Вони самі обирають час та місце для дистанційного навчання.

Дистанційне навчання – це термін, який використовують стосовно широкого спектра освітніх програм, починаючи від курсів підвищення кваліфікації, що не мають акредитації (наприклад, у внутрішньокорпоративних системах підвищення кваліфікації співробітників, що дає економію часу й витрат на залучення співробітників до єдиної системи знань) та закінчуючи акредитованими програмами початкової, середньої, вищої формалізованої й неформалізованої освіти й професійної підготовки широкого кола населення.

Для того, щоб забезпечити ефективну взаємодію, при дистанційному навчанні використовують цілий набір інструментів, поміж яких інтерактивні комп'ютерні програми, Інтернет, електронна пошта, телефон, факс і звичайна пошта.

Дистанційне навчання через Інтернет поєднує самостійне засвоєння матеріалу дистанційного курсу, перевірку власних знань за допомогою тестів та інших завдань, а також активне спілкування з викладачем. Спілкування з ним може відбуватися в онлайн- та офлайн-режимі – на

чатах і форумах, за допомогою електронної пошти, технології «Skype» або відеоконференцій. Тестування теж є формою спілкування з викладачем. При перевірці завдань (відповідей на запитання тестів) він може прокоментувати відповіді. Інші переваги Інтернету – доступ до глобальних бібліотек, баз даних найбільших університетів.

При дистанційному навчанні технічних фахівців використовуються анімаційні програми, наприклад, процес дистиляції в дії, або віртуальний мікроскоп, на якому можна навчитися працювати в Інтернеті.

Як навчальний матеріал використовують спеціально підготовлені друковані видання, що доповнюються аудіо- та відеокасетами, технологіями комп'ютерного навчання, телевізійними лекціями й телетекстом. Для підтримання постійного діалогу використовують зустрічі зі студентами в навчальних центрах та телефонні співбесіди.

Електронне навчання дає право проходити весь курс у власному темпі, що дає змогу уникати пропусків у процесі вивчення. Саме елемент власного темпу – одна з тих особливостей, що робить дистанційне навчання ефективним.

СЕКЦІЯ ЕКОНОМІКА ТРАНСПОРТУ

О.Ю. Александрова

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ – ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ОСВІТИ

Нині освіта здобувається людиною в молоді роки, але навчатися, поповнювати знання і уміння людина змушена протягом всього свого життя. Тому важливо студентові з перших курсів навчання оволодівати ефективними методами здобування знань і умінь.

Самостійна робота є невід'ємною складовою і важливим чинником навчання у вищих навчальних закладах різного профілю, що сприяє поглибленню, активному засвоєнню, розширенню знань і умінь. Самостійна робота розвиває здібності пошуку необхідної інформації, її самоаналізу; виховує волю, дисципліну, творчість. Основним способом самостійної роботи є пошук і вивчення наукової і навчальної спеціальної літератури. Це легкодоступна форма самостійної роботи для всіх студентів, і основна їх маса оволодіває цією формою вже з першого курсу. Важливе значення в умовах сьогодення має така форма самостійної роботи, як вміння використовувати Інтернет. Хоча ця інформація повинна піддаватися досить глибокому аналізу щодо її достовірності і наукової обґрунтованості. Суттєві переваги використання Інтернету – це оперативність, певна узагальненість інформації з того чи іншого питання, високий рівень доступності тощо. Дуже цінним для самостійної роботи є вміння працювати з патентною документацією. Вона характеризується чіткістю, конструктивністю, обґрунтованістю, новаційністю. Корисними при самостійній роботі є систематичне ознайомлення з науковими тематичними вісниками та збірниками, науково-популярними журналами. Необхідно, щоб ця література була в достатній кількості у бібліотеках вишів, у читальних залах. Бажано, щоб викладачі якомога частіше акцентували увагу студентів на корисності і необхідності систематично працювати з цією літературою, оскільки в ній викладаються новітні досягнення науки і передової виробничої практики, висвітлюються тенденції і напрямки науково-технічного прогресу. Вищими формами самостійної роботи, корисність яких безмірна, є участь студентів у науковій роботі, оскільки вона інтегрує в собі всі попередньо зазначені форми, формує професіоналізм і фахове бачення проблеми, виробляє системний підхід до здійснення самостійної роботи. Наукова робота змушує студента вивчати історію проблеми, її стан і напрямки розвитку в майбутньому. Наукова робота тісно пов'язана з аналізом спеціальної

літератури, оформленням рефератів, моделюванням і прогнозуванням, оформленням результатів експерименту у формі звіту, тез доповіді, наукової статті, дипломної роботи тощо. Володіння такими знаннями і навичками необхідне студентіві, а набуваються вони, головним чином, у процесі самостійної роботи. Будь-яка форма самостійної роботи розрахована, головним чином, на зацікавленого, активного студента, оскільки в ній значною мірою виключається елемент зовнішнього примусу. Основна мотивація до самостійної роботи – прагнення до самовдосконалення, самоусвідомлення потреби знань. Самостійна робота інтегрує в одне ціле навчальну, наукову і практичну роботу студента. Тому завдання вищої школи полягає в тому, щоб навчити студента володіти широким колом форм і методів самостійної роботи, оскільки вони забезпечать можливість фахівцям протягом всього подальшого життя поповнювати, поглиблювати, поновлювати професійні знання і вміння.

Ю.Т. Боровик

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ

Одним із важливих напрямів реформування національної освітньої системи є розроблення та впровадження якісно нових підходів до оцінювання навчальних досягнень студентів. У цьому контексті особливе місце посідають тестові технології.

Тестування як термін у вузькому значенні означає використання і проведення тесту, а в широкому – сукупність етапів, планування, складання і випробування тестів, обробки та інтерпретації результатів проведення тесту. Основним поняттям тестування є поняття тесту.

Слово “тест” у перекладі з англійської мови означає – спроба, випробування, досвід. Тест – стандартизоване, часто обмежене в часі випробування, призначене для встановлення кількісних і якісних індивідуально-психологічних особливостей. Під стандартизацією розуміємо однаковість процедури проведення і оцінки виконання тесту.

Тест досягнень – це система завдань специфічної форми, визначеного змісту, зростаючої складності, який дозволяє якісно оцінити структуру та ефективно виміряти рівень знань, умінь, навичок та уявлень за дисципліною, яку вивчають.

Цікавий підхід до розроблення принципів педагогічного тестування у канадського вченого Д. Уїлмса. Розглянемо ці принципи.

1. Чітке визначення результатів, які відповідають цілям навчання. Для цього слід визначити цілі навчання; конкретизувати ці цілі; для кожної цілі визначити точні результати навчання.

2. Тести повинні оцінювати характерні зразки навчальних задач. Оцінювати всі складові результатів навчання неможливо, тому необхідно здійснювати репрезентативний підхід до найбільш важливих (характерні зразки навчальних задач).

3. Тести повинні містити види завдань, які найбільше підходять для визначення знань, які вимагаються від студента. Слід здійснити такі дії: максимально охопити завданнями тесту зміст результатів навчання; старанно скласти завдання тесту, підібрати найбільш ефективні і виключити малоінформативні завдання і поєднати різні форми тестових завдань.

4. Тести повинні відповідати вимогам щодо результатів. Тестування використовується на різних стадіях навчання: для визначення рівня знань на початку навчання (настановчий тест); для оцінки знань протягом навчання (навчальний тест); для виявлення важкості навчання і її причин (діагностичний тест); для оцінки рівня знань (підсумковий тест).

5. Тести повинні відповідати задачам навчання. Цілі складаються з визначеної якості задач навчання.

6. За допомогою тестів перевіряється ступінь виконання задач навчання, тобто за результатами тестування слід встановити, на якому рівні розв'язані задачі навчання.

7. Тести повинні допомагати в навчанні. Тестування впливає на навчання. Перш за все тест оцінює ефективність викладання. Тестування має позитивний вплив, коли тести відповідають цілі навчання.

8. Рекомендації щодо стандарту й критеріїв тестування. Тести використовуються для розподілу тестованих за рівнем знань і для оцінки рівня підготовленості за критеріями засвоєння знань.

9. Тестові результати повинні бути обґрунтованими і надійними. Обґрунтованість результатів пов'язана з питаннями: наскільки зміст тесту охоплює зміст матеріалу, який контролюється; наскільки правильно результат тестування оцінює знання та передбачає майбутню діяльність; як може бути оцінений результат тесту з точки зору психології та педагогіки. Надійність означає свободу від помилок вимірювання.

О.Д. Борович

ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕЙТИНГОВОЇ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Введення рейтингової системи дає можливість скоротити в більшості випадків час на з'ясування підготовленості студентів до занять; виявити зацікавленість студентів у максимально можливій для них рейтинговій оцінці; налаштовує їх на сумлінну роботу в процесі підготовки до заняття. Підготовленість до занять студентів, які змирилися з тим, що не

отримають оцінку за рейтингом, можна перевіряти в індивідуальному порядку, не скорочуючи для більшої частини студентів час, що виділяється на самостійну роботу. Це сприяє, з одного боку, відходу від традиційних "школярських" методів роботи, а з іншого – дозволяє при безперервному контролі демонструвати більшу довіру до студента, не піддаючи спочатку сумніву факт його підготовки до заняття. Розглянута система дає змогу отримувати досить об'єктивну інформацію про ступінь успішності навчання студентів по відношенню одне до одного. Вже після закінчення двох – трьох місяців можна виділити кращих і гірших студентів групи. Це дає викладачеві потужний важіль, що дозволяє заохочувати кращих і мотивувати відстаючих. Крім цього, вже на ранньому етапі формуються масиви студентів за прогностичним показником: претендентів на "відмінно", "добре", "задовільно" і тих студентів, які відстають від навчального плану і можуть залишитися не атестованими. Ранній прогноз дозволяє внести коректування в подальше навчання. На перший погляд може здаватися, що студенти, які набрали певну суму балів, яка забезпечує відповідну оцінку, можуть перестати навчатися. Але, в основному, відбувається спрацьовування механізму змагальності у навчанні. Студент, який посів певне місце в груповому табель-рейтингу, не хоче переміщатися вниз, оскільки це сприймається як його особиста невдача. Введення рейтингової системи контролю знань у значній мірі усуває негативні сторони зрівняльної системи навчання. У результаті зникають усереднені групи відмінників, хорошистів і т. д. Замість них з'являються "перший", "п'ятий", "сотий". Використання рейтингу дає змогу також знижувати можливість одержання незаслуженої (випадкової) оцінки з досліджуваної теми, оскільки кінцева оцінка враховує роботу студента впродовж семестру. Використання рейтингової системи, що приводить до змагальності в процесі навчання, істотно підвищує прагнення студентів до набуття знань, що сприяє підвищенню якості підготовки фахівців. Попередні підсумки використання рейтингової системи оцінки знань студентів дозволяє виявити ряд позитивних моментів: 1) вона враховує поточну успішність студента і тим самим значно активізує його самостійну роботу; 2) більш об'єктивно і точно оцінює знання студента за рахунок використання 100-бальної шкали оцінок; 3) створює основу для диференціації студентів, що є особливо важливим при переході на багаторівневу систему навчання; 4) дає змогу розвивати пізнавальну активність і організаційні вміння, що забезпечує не тільки індивідуалізацію навчання, але й розвиває самостійність як складну, інтегральну якість особистості, формування якої – завдання як шкільної освіти, так і освіти вишу; 5) завдяки наявності найближчих орієнтирів (у вигляді контрольних робіт, заліків і т. д.) і стимулів до регулярних і планомірних занять підвищується міцність знань; 6) система оцінки в змозі враховувати більшу кількість видів навчальної діяльності (в тематичному контролі і поточній атестації), збільшується об'єктивність підсумкової

оцінки; 7) інформація про поточний рейтинг стимулює студентів; підвищується рівень здорової конкуренції між ними; 8) значною мірою забезпечується усунення елементів випадковості в оцінці знань при складанні іспитів і заліків. Істотну відмінність рейтингова система може отримати за рахунок розробки більш диференційованих за рівнем складності завдань як теоретичного, так і практичного плану. Очевидно, що це можливо тільки при високому рівні навчально-методичної роботи викладацького колективу. В умовах ринкових відносин підсумковий рейтинг студента - випускника може бути критерієм для замовників при підборі кадрів і укладанні трудових відносин.

В.О. Булига

ВИВЧЕННЯ ОСВІТЯНСЬКОГО ДОСВІДУ КРАЩИХ ВИШІВ ЄВРОПИ І США ТА ВТІЛЕННЯ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС В УКРДАЗТ КРАЩОГО З ЦЬОГО ДОСВІДУ

Ринок надання послуг у галузі освіти в Україні перенасичений, але при цьому якість освіти є низькою, стан наукових досліджень також реально низький. Для того щоб покращити якість освіти в Україні в цілому та в УкрДАЗТ зокрема, необхідне вивчення досвіду кращих вишів Європи та США, які у світовому рейтингу вишів займають перші позиції. Вивчити цей досвід найкраще можна знаходячись у самому виші. Отримання такої можливості пов'язане з вирішенням відразу декількох питань: контакт з іноземним вишем та готовність його до співпраці, оплата витрат на стажування викладачів та студентів, знання особами, які направлені на стажування, іноземних мов для ефективності співпраці. На рівні нашого вишу (УкрДАЗТ) сприяти вирішенню цього питання може відділ міжнародної співпраці, який має очолити проректор з міжнародної співпраці. Спеціалісти відділу повинні вільно володіти іноземними мовами. Завданням відділу є налагодження співпраці з іноземними вишами. При цьому робота має проводитись у двох напрямках: 1) залучення іноземних студентів з країн колишнього СРСР для навчання в УкрДАЗТ (ця робота ведеться фактично і сьогодні); 2) співпраця з кращими іноземними вузами шляхом організації стажування українських викладачів та студентів у цих вузах, а також запрошення іноземних викладачів та студентів і організація їх стажування в УкрДАЗТ. Найбільш актуальним є пункт 2, оскільки на сьогодні такої співпраці, на жаль, в УкрДАЗТ фактично немає. Питання організації такої співпраці не є простим, але вирішення цього питання, на наш погляд, значно підвищить конкурентоспроможність УкрДАЗТ на ринку освітніх послуг в Україні, зробить процес навчання більш цікавим для студентів та викладачів, надасть можливість розвиватись академії. Що стосується

оплати стажування та визначення кандидатів на стажування, то питання оплати може бути вирішене на взаємній основі з іноземним вишем, за рахунок академії, за рахунок самих студентів та викладачів, питання обрання кандидатів на стажування вирішується на підставі прозорого конкурсу серед кращих студентів (успішність у навчанні, володіння іноземними мовами) та серед викладачів (якість викладацької роботи за оцінками студентів та колег, володіння іноземними мовами). На наш погляд, організація всебічної співпраці з кращими вузами Європи та США є вкрай необхідною для розвитку нашої академії, тому ця доповідь може вважатись як пропозиція до керівництва академії.

О.Л. Васильєв

РОЛЬ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

Більшість працедавців вважають за краще запрошувати на вакантні місця співробітників з досвідом роботи. Випускники вишів у більшості своїй не відповідають такій вимозі. Для виправлення такого стану система вищої професійної освіти має бути націлена на практичне вживання отриманих студентами знань. Організаційно це може бути реалізовано через систему стажувань і практик, які повинні зв'язати процеси навчання і практичної діяльності та організувати тісну співпрацю між організаціями-працедавцями і освітньою установою.

З точки зору навчального закладу необхідно, щоб студент умів вирішувати реальні практичні завдання. Він повинен відчувати відповідальність за роботу, яку виконує, не лише перед своїми педагогами, але і перед керівниками тих організацій, в яких йому довірили цю роботу виконувати.

У свою чергу самому студентові необхідно перевірити на практиці ті теоретичні знання, які він встиг отримати в ході свого навчання, і самовизначитися з подальшим професійним просуванням у вибраній сфері діяльності.

Вигода працедавця при наданні місць стажування та практики полягатиме в придбанні на певний термін безкоштовної робочої сили, «підгонки» стажиста під спеціалізацію свого підприємства з можливістю його подальшого працевлаштування.

ВПЛИВ ПСИХОЛОГІЧНИХ РИЗИКІВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВА

Нові економічні умови розвитку сучасного суспільства породжують невизначеність і непередбачуваність як економічних, так і психологічних впливів. Ризик при прийнятті будь-якого рішення стає неминучий.

У соціально-психологічних та економічних дослідженнях вчені досить часто звертаються до проблеми ризику, вказуючи на її надзвичайну важливість для прийняття оптимального рішення і забезпечення економічної безпеки.

Однак робіт, присвячених вивченню психологічних ризиків в економічному аспекті, у вітчизняних і зарубіжних науках до теперішнього часу не існувало.

Забезпечення економічної безпеки – це гарантія успіху, умова стабільності й ефективності роботи будь-якого підприємства.

У зв'язку з цим стає очевидним той факт, що для забезпечення економічної безпеки підприємства необхідно врахувати і прийняти до уваги всі складові його досить невизначених зовнішнього і внутрішнього середовищ, якими і є ризики.

Ігнорування існування ризиків при прийнятті стратегічних рішень веде до негативних наслідків, пов'язаних з втратою прибутку та іншими видами упущених вигод.

Слід зазначити, що при вирішенні будь-якої проблеми, при прийнятті будь-якого рішення як на рівні особистості, так і на рівні підприємства, країни та ін. першорядного значення набуває готовність і схильність особи, що приймає рішення, до ризику.

У зв'язку з усім вищесказаним пропонується доповнена класифікація ризиків, що враховує всі розглянуті вище проблеми і включає такі класифікаційні ознаки: залежно від можливості запобігання; залежно від імовірності настання; залежно від способу впливу на ризик; залежно від причин виникнення; залежно від місця виникнення; залежно від наслідків; за часом виникнення; залежно від видів можливого збитку; залежно від можливості прогнозування; залежно від об'єкта посягання.

Т.М. Гайворонська

ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНКИ ВИВЧЕННЯ ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

Інновації вищої освіти не без проблем і перебувають на стадії розробки і пошуку з початку дев'яностих років, з введенням приватного

навчання, Болонської системи та ін. У даний час інноваційна діяльність набуває особливого значення щодо організації і проведення різних форм навчальної роботи з метою підвищення правової підготовки спеціалістів для залізничного транспорту. Зважаючи на вищесказане, зупинимося на невеликому, але важливому питанні – формі підведення підсумків вивчення правових курсів і їх удосконалення. Вивчення правових дисциплін студентами академії в основному фіксується заліком за шкалою ECTS. Але за такими юридичними дисциплінами, як «Право», на факультеті економіки транспорту та «Правові питання діяльності менеджера» для студентів технічних спеціальностей, передбачено іспит з метою перевірки теоретичних знань та умінь їх практичного використання, а також навичок самостійної роботи з навчальною, науковою літературою та сучасними технічними засобами.

Відповідно до «Положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців» підсумкове оцінювання рівня знань студентів з правових дисциплін здійснюється на основі результатів поточного модульного контролю, індивідуальної роботи студентів та підсумкового контролю знань студентів за 100-бальною шкалою. Модульні завдання виконуються у письмовій формі. Але, якщо дозволяють технічні можливості, тестування з використанням комп'ютерних технологій буде сприяти заощаджуванню часу, що є дуже важливим в навчальному процесі.

Хотілося б бачити завершальною ланкою правового навчання підсумковий контроль знань студентів у формі обов'язкового, усного іспиту.

У чому конкретно, на наш погляд, переваги такого іспиту:

- підготовка до іспиту орієнтує студента на засвоєння всього змісту навчальної дисципліни, сприяє систематизації, поглибленню, закріпленню теоретичних знань і подальшому виробленню навичок до самостійної роботи з навчальною та науковою літературою;

- іспиту передуює проведення консультації, яка може бути використана студентами для роз'яснення викладачем запитань, які їх цікавлять;

- студент може обміркувати відповіді на питання, які містяться в екзаменаційному білеті, і законспектувати їх в аудиторії, а також під час складання іспиту з метою запобігання будь-яких випадковостей та об'єктивної перевірки знань викладач може ставити йому додаткові запитання;

- складання іспиту сприятиме тренуванню пам'яті, професійному і самостійному мисленню, розвитку мови, а також активності студента;

- спілкування викладача зі студентом під час іспиту дає зворотний зв'язок, у результаті якого виявляється найбільш об'єктивне і правильне оцінювання знань студента. Екзаменаційна оцінка не залежить від

попереднього оцінювання знань студента і має стимулювати його постійний розвиток, підвищувати самооцінку.

Т.М. Глушенко

ПЕРЕВАГИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Інтерактивне навчання – різновид взаємонавчання, де і студент, і викладач є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, які чітко розуміють, чим вони займаються, активно аналізують те, що знають, вміють і здійснюють. Організація інтерактивного навчання у вищій передбачає моделювання життєвих та виробничих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації тощо. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу викладачу стати авторитетним наставником студентського колективу. Під час інтерактивного навчання студенти вчаться бути демократичними, толерантно спілкуватися між собою та іншими людьми, критично мислити, приймати та аналізувати рішення. У Західній Європі і США активні методи навчання у вищій школі використовуються більш широко. За результатами наукових досліджень відомо, що найменших результатів можна досягти за умов пасивного слухання лекції – 5 %, читання навчальних текстів – 10 %, а найбільших – за інтерактивного навчання (дискусійні групи – 50 %, практика через дію – 75 %, навчання інших чи негайне застосування знань – 90 %).

Таким чином, введення у навчальний процес інтерактивних методів навчання дає можливість вирішити нагальні потреби у підготовці фахівця нового типу, адекватного вимогам сучасного суспільства, фахівця, який здатен шукати рішення у співпраці з колегами, в активному обміні знаннями.

До інтерактивних методів навчання можна віднести методи, в основі яких лежить спілкування. Воно має чітко визначену тему, мету, дидактичне завдання. Результатом такого спілкування є вирішення проблеми, розв'язання задачі, знаходження шляхів вирішення критичної ситуації. Головним є те, що спілкування у навчальному процесі не є просто обміном думками або знаннями, на основі такого обміну активізується інтелектуальна діяльність, народжується нове знання, формується вміння, в першу чергу, використовувати теоретичні знання у конкретній ситуації, комбінувати знання з різних галузей, зважати на думку іншої людини, колективно працювати над вирішенням проблеми, приймати чужий досвід, брати на себе відповідальність за прийняте рішення, за результати власної дії, керувати та підкорятися, вгамовувати власні амбіції в ім'я загальної справи. Крім цього, виділяють групові форми навчання, тобто роботу в

малих групах, які співпрацюють між собою, інтерв'ювання, генерацію ідей за допомогою «мозкової атаки», розроблення власних проєктів, застосування при оволодінні практичними навичками методик імітування, симуляції, моделювання.

Таким чином, інтерактивні методи вирішують триєдине завдання: навчати, виховувати, розвивати особистість, формувати професійні та соціальні якості фахівця.

Н.В. Гриценко

МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ УКРАЇНСЬКИХ ВИШІВ ДО НАВЧАННЯ

Студента необхідно не тільки зацікавити предметом, а й відкрити для нього можливості практичного використання знань. Для студента велике значення має перспектива працевлаштування за професією. Лише мала частка вишів планує та влаштовує своїх випускників за фаховим напрямком, однак це питання пов'язано з загальним економічним і політичним станом країни. Сучасний стан розвитку підприємств є досить нестабільним, що впливає як на працевлаштування населення, так і на соціальний розвиток країни. Швидше за все випускники вишів влаштовуються не за своєю спеціалізацією, а де зможуть влаштуватися. Однак це не одна причина, яка впливає на мотивацію студентів до навчання. Підвищити навчальну мотивацію студентів не так вже й складно. Головне – це бажання, причому як студента, так і викладача. У вишах часто використовують спосіб, коли студентів за успіхи в навчанні заохочують "автоматом", а за відсутність на заняттях карають зайвими запитаннями на іспиті (це використовують у своїй практиці більшість педагогів). Однак цей спосіб можна використовувати набагато продуктивніше, якщо на самому початку семестру розписати конкретні і широкі можливості перед студентами, тобто щоб студент відразу зрозумів, що відсутність його на лекції – це мінус 1 бал, а підготовка доповіді – плюс 2. У підсумку студент буде мотивувати конкретними бонусами і преференціями на іспиті і з більшою відповідальністю поставиться до навчального процесу. Однак зацікавити студента, який поступив до вишу виключно заради диплома (відстрочки), бо батьки сказали, майже неможливо.

Однак, незважаючи на репутацію і рейтинг українських вишів, мотивація і успішність студентів з впровадженням процесів забезпечення якості не підвищилися. Можливо, причина полягає в тому, що основна увага приділялась виконанню вимог національної акредитації, а не радикальному перегляду навчальних програм, що вимагає підходу, орієнтованого на студентів, при цьому студенти повинні постійно

демонструвати, що вони домоглися певних результатів у навчанні, отримали навички та компетенції, передбачені курсом.

О.В. Громова

РОЗВИТОК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЇ ОСОБИСТОСТІ В СИСТЕМІ ОСВІТИ

До найважливіших особливостей сучасного етапу соціально-економічного розвитку суспільства належить зростання конкуренції практично в усіх сферах життєдіяльності. Тому провідною вимогою до системи освіти, по суті, критерієм оцінки її якості, є становлення конкурентоспроможної особистості.

Невирішеність проблем підготовки конкурентоспроможної особистості у системі загальної та професійної освіти гальмує розуміння і прийняття суспільством і громадянами тенденцій розвитку країни, знижує конкурентоспроможність усіх сфер життєдіяльності держави.

Становлення конкурентоспроможності особистості в системі освіти є умовою і чинником її життєвої і професійної успішності надалі, запорукою ефективного саморозвитку та самовдосконалення. У контексті цільових орієнтирів модернізації української освіти в напрямку її безперервності, гуманізації та демократизації, інтеграції в загальноєвропейський освітній простір особливої актуальності набуває забезпечення особистості в освітньому процесі стартовими умовами для розвитку і саморозвитку її конкурентоспроможності протягом усього життя.

Як інтегративна характеристика особистості конкурентоспроможність представлена структурними компонентами: компетентністю, акмеологічною спрямованістю особистості і конкурентовизначальними особистісними якостями. Будучи динамічною якістю особистості, конкурентоспроможність включає базову соціальну конкурентоспроможність, основи якої закладаються в системі загальної освіти; соціально-професійну конкурентоспроможність, розвиток якої здійснюється в системі професійної освіти як процес вдосконалення соціальної конкурентоспроможності та становлення на цій базі основ професійної конкурентоспроможності; професійно-соціальну конкурентоспроможність, яка розвивається в процесі самореалізації особистості як громадянина та спеціаліста.

Розвиток соціальної конкурентоспроможності особистості забезпечується становленням:

- соціальної компетентності, яка передбачає володіння такими компетенціями: політичною та соціально-економічною, соціально-комунікативною, полікультурною, інформаційно-інструментальною, індивідуально-особистісною;

- соціально-акмеологічної спрямованості особистості як сукупності соціально-ціннісних орієнтацій, соціального цілепокладання і мотивації, прагнення до досягнення успіху в соціальній взаємодії;

- соціально значущих особистісних якостей: толерантності, активності, гнучкості, громадськості, порядності, здатності до самопрезентації, креативності, комунікабельності, надійності, мобільності, готовності «почати все з нуля».

Важливими показниками професійної конкурентоспроможності є вузька спеціалізація і поліпрофесіоналізм фахівців. Для різних видів професійної діяльності характерні різні цілі та цінності, предмети і засоби, дії та операції, особливості професійного середовища. Освоєння студентами всіх видів професійної діяльності, що визначаються кваліфікаційними характеристиками фахівця, забезпечує поліпрофесіоналізм фахівців як їх конкурентну перевагу. З іншого боку, ефективність професійної діяльності забезпечується його більш вузькою спеціалізацією. Консенсус між поліпрофесіоналізмом і вузькою спеціалізацією може бути досягнутий за умови забезпечення студентам можливості освоєння видів професійної діяльності, що корелюють між собою. Така можливість забезпечується конструюванням індивідуальних освітніх маршрутів студентів на основі виділення найбільш значущого для конкретних видів праці змісту структурних компонентів конкурентоспроможності, що підлягає освоєнню професійного досвіду і розробки необхідного для цього методичного інструментарію.

А.О. Дергоусова, О.В. Сиволовська

ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК У СТУДЕНТІВ-МАРКЕТОЛОГІВ

Сьогодні програма підготовки маркетологів у вищих навчальних закладах включає комплекс дисциплін, які дозволяють теоретично засвоїти технології маркетингової діяльності. Але основна проблема випускників-маркетологів – відсутність практичних навичок і системного використання теорії і практики.

Сприйняття маркетингу можливе лише при оптимальному поєднанні теорії і практики. Ступінь оволодіння практичними навичками багато в чому визначається насиченістю навчальної програми підготовки маркетологів курсовими роботами, які мають прикладний характер. Це і маркетингові дослідження, і проектування рекламних кампаній, розроблення плану маркетингу тощо. Не менш важливу роль при підготовці фахівців з маркетингу відіграє виробнича професійна практика.

Випускаючись з вишу, випускнику доведеться зіштовхнутися із досвідченими керівниками в галузі маркетингу. Вони чекають від

маркетологів вміння здійснювати комплексний аналіз поточної ситуації на ринку і прогнозів на найближчу перспективу. І головне для компаній – не гола аналітика, а конкретні цифри, синтезовані за напрямками: товарний асортимент, ціни, канали збуту і просування тощо.

Оскільки маркетинг сприймається компаніями як важлива функція управління, що інтегрує процес виробництва товарів зі споживачем, її ефективність визначається рівнем професійних навичок маркетологів-випускників вищих навчальних закладів. Тобто сьогодні найважливішим завданням при викладанні маркетингових дисциплін є надання можливості студентам реалізувати свої теоретичні знання на практиці.

В.В. Дикань

АКТУАЛІЗАЦІЯ РЕСУРСУ САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА

Серед дослідників існує точка зору на те, що ресурс розглядається як синонім поняття «потенціал». Однак відмінності полягають в тому, що потенціал і ресурс розкривають різний характер відносин людини зі світом, з тим, чим володіє суспільство. Ресурс належить до реальних обставин, потенціал – до можливостей. Сфера дії потенціалу – розвиток, ресурсу – використання. Ця різниця для нас значима, оскільки потенціал особистості як викладача, так і студента є ресурсом самоосвітньої діяльності.

Зміст ресурсу пов'язано із сутністю самоосвітньої компетентності, засвоєнням студентом знань, формуванням умінь, застосуванням їх як критерію правильної дії, прийняттям цінностей самоосвіти, набуттям досвіду самоосвітньої діяльності.

З позиції діяльнісно-компетентнісного підходу можливо ресурс самоосвітньої діяльності студента уявити в якості своєрідної «піраміди». Вершина її (найвищий рівень сформованості самоосвітньої компетентності студента) пов'язана з основою, в якій знаходиться суб'єкт самоосвітньої діяльності з його компетентностями у сфері цілепокладання, моделювання й подальшого планування процесу самоосвітньої діяльності.

Ресурс самоосвітньої діяльності студента як можливість професійної освіти включає основні види досвіду її здійснення: пошуку та відбору професійно-значимої інформації (інформаційно-аналітичний досвід), визначення цінності навчальної інформації для професійного розвитку (проектувальний досвід), переосмислення життєвих планів і перспектив (прогностичний досвід), оцінки відповідності професійним вимогам (рефлексивний досвід), визначення життєвого шляху (перетворювальний досвід).

Ресурс самоосвітньої діяльності актуалізується при включенні студента в діяльність. Студент проходить через послідовність ситуацій, близьких до реальності, які вимагають від нього все більше компетентних дій, оцінок, рефлексії досвіду, що набувається, тобто через процес, який досліджується.

Актуалізація являє собою процес переходу потенційних можливостей у дійсні на основі нарощування внутрішніх сил за рішенням освітніх ситуацій, добровільного прийняття на себе відповідальності за результати професійно- особистісного розвитку. Необхідно підкреслити, що професійна діяльність людини не зумовлена на весь період його професійної кар'єри і передбачає необхідність безперервної освіти та самоосвітньої діяльності.

Реалізації концепції актуалізації самоосвітньої діяльності студента сприяють:

- збагачення знань (нормативно-правових, спеціальних, гуманітарних) на основі вивчення студентами міжнародних, українських декларацій, законів, прийнятих у процесі обґрунтування змісту Болонського процесу; наукових оглядів, дискусійних обговорень проблеми у періодичних виданнях, засобах масової інформації в контексті теорії самонавчання у сфері вищої професійної освіти при переході на кредитно-модульну систему організації навчання;

- використання авторської технології, яка передбачає участь студента в ролі суб'єкта її розробки та рефлексії;

- науково-методичне забезпечення процесу актуалізації ресурсу самоосвітньої діяльності студента в кредитно-модульній системі організації навчання комплексом навчальних програм предметів із зазначенням мети предмета, простору дослідження, основних теоретичних розділів, тем дослідних і проектних завдань для самоосвітньої діяльності з термінами їх виконання, переліком основної та додаткової літератури.

Актуалізація ресурсу самоосвітньої діяльності студента призводить до формування його самоосвітньої компетентності.

О.В. Дикань

ІНТЕГРАТИВНО-ЦІЛЬОВЕ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ

Створення і безперервний розвиток якості освіти є складною і системною проблемою, оскільки поряд з вирішенням завдань поліпшення матеріально-технічної бази освітніх закладів, підготовки педагогічних кадрів, удосконалення нормативно-правової бази, оновлення змісту освіти передбачає вдосконалення управління освітніми системами, проектування інноваційних процесів, впровадження більш ефективних форм і технологій підвищення якості отримуваних результатів.

Розвиток людини в освіті відбувається згідно з об'єктивними законами. Однак суб'єкти освіти не розвивають ті чи інші якості людини, а цілеспрямовано впливають на їхній розвиток. Визначаючи можливості людського розвитку, освіта стає головною відтворювальною функцією соціальної структури суспільства, відіграє значну роль у створенні умов для самовизначення та задоволення освітніх потреб людини, входить до складу основних пріоритетів суспільства і держави.

У зв'язку з цим, можна назвати основні тенденції розвитку освіти, які обумовлені змінами структури українського суспільства в останні десятиліття:

- зміна вектора політики в галузі освіти, яка проявляється через направляючу та регулюючу діяльність держави;
- інтеграція у вітчизняній освіті європейських тенденцій з самобутністю української культури, що обумовлена участю України в Болонському процесі;
- розширення спектра джерел фінансування освіти, що відбиває легалізацію неформальних норм у вигляді розвитку платної освіти, спонсорства тощо;
- регіоналізація освіти, що створює можливості для включення внутрішніх потенціалів саморозвитку регіонів у процес модернізації освітніх системи на основі інституційного різноманіття;
- перетворення діяльності освітніх установ і організацій, зокрема диверсифікація освітніх програм, розвиток платних освітніх послуг, формування органів самоврядування, реструктуризація мережі освітніх закладів і систем управління;
- зростання суспільних та індивідуальних витрат на освіту, орієнтація людини на безперервну освіту, оволодіння інформаційними технологіями, створення умов для вияву індивідуальних здібностей особистості.

Таким чином, якість освіти визначаємо як здатність освітньої системи (національної, регіональної, муніципальної чи інституціональної) задовольняти встановлені і прогнозовані потреби держави і суспільства в ефективному і всебічному розвитку людини, забезпечувати умови для самореалізації людини у навчальній, професійній та побутовій діяльності. На підставі теоретичних уявлень про освіту людини виділяють чотири складові якості освіти: якість освіти як системи, якість освіти як процесу, якість освіти як цінності, якість освіти як результату.

Якість освіти як системи відображає доступність, безперервність і відкритість освіти. Якість освіти як процесу складається з таких компонентів: умови реалізації освітніх програм різного рівня і спрямованості, ресурсне забезпечення освітніх процесів (кадрові, фінансово-економічні, матеріально-технічні, навчально-матеріальні, інформаційні), професійна компетентність педагогічних і науково-педагогічних кадрів, ефективні засоби навчання і виховання. Якість освіти як цінності визначається: затребуваністю освіти з боку населення,

збереженням традицій, відтворенням необхідних кадрів. Якість освіти як результату передбачає: результати засвоєння освітніх програм різного рівня і спрямованості, зниження правопорушень серед населення, збереження здоров'я учнів, задоволеність потреб різних груп населення в освітніх послугах, забезпеченість трудовими ресурсами.

О.І. Зоріна, Д.С. Гончаренко

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ СИТУАЦІЙНИХ ВПРАВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Для покращення засвоєння лекційного матеріалу студентами необхідно застосовувати сучасні методики навчання. Одним із таких методів є ситуаційні вправи.

Ситуаційні вправи, ще їх називають кейсами, – це розповідь про реальну проблему, яка виникла на підприємстві або окремому його підрозділі, з описом фінансового стану, основних видів діяльності та іншої важливої інформації.

Такий вид навчання передбачає колективне обговорення проблеми, залучення до роботи усієї групи, застосування методу «мозкового штурму» і, як наслідок, знаходження найкращого варіанта вирішення завдання.

Студенти мають змогу відчувати себе на місці керівника, від рішення якого може залежати робота підприємства. Це стимулює їх приймати самостійні рішення та чітко формулювати свою відповідь.

Процедура проведення заняття за методом ситуаційної вправи передбачає такі етапи: ознайомлення студентів із текстом кейсу; організація обговорення кейсу; управління дискусією; оцінювання учасників дискусії; підбиття підсумків дискусії.

Такий різновид вправ дозволяє викладачеві взаємодіяти з усією групою, краще познайомитись з кожним студентом окремо. Студенти, у свою чергу, мають можливість проявити свої здібності та знання.

Метод ситуаційних вправ є досить поширеним у всьому світі та ефективним для вдосконалення навичок критичного мислення і вирішення проблем, що дозволяє студентам краще засвоювати теоретичну інформацію. На прикладі ситуаційних вправ студенти можуть вирішувати проблеми, близькі до реальних, які виникають на підприємствах, і застосовувати свої знання на практиці. Це дозволяє говорити про можливість підвищення ефективності навчального процесу.

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО ЛАБОРАТОРНОГО ПРАКТИКУМУ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС У ВИШАХ УКРАЇНИ

Актуальність дистанційного лабораторного практикуму як засобу дистанційного навчання у вищих навчальних закладах особливо зростає при підготовці фахівців для різних галузей техніки (наприклад, залізничного транспорту), оскільки підготовка таких фахівців визначається не тільки вивченням певного теоретичного й практичного матеріалу, але й отриманням конкретних практичних навичок лабораторних досліджень.

Аналіз можливих напрямків вирішення цієї проблеми в самостійному дистанційному навчанні показав, що вона вирішується двома шляхами. Перший – це розроблення і доставка спеціально розробленого мобільного комплексу до студента. Другий шлях полягає в забезпеченні дистанційного доступу до лабораторних установок.

Послідовники того й іншого напрямку досягли певних успіхів, проте, на нашу думку, кардинальним способом вирішення зазначеної проблеми є реалізація концепції дистанційного лабораторного практикуму (ДЛП), який одночасно вирішує проблеми практикумів для дистанційного навчання і традиційних форм одержання освіти.

Суть ДЛП полягає в наступному. Для конкретного прикладного тематичного напрямку створюється єдиний універсальний науково-дидактичний комплекс (НДК), призначений як для навчання студентів або перепідготовки фахівців, так і для проведення наукових досліджень. Колективне використання цього комплексу багатьма абонентами, що розташовані на великій відстані від нього, виконується із застосуванням телекомунікацій.

Вимірювальні прилади в НДК замінюються автоматизованою інтелектуальною сенсорною підсистемою. Оперативне управління експериментом здійснюється автоматично за допомогою багатоканальної інтелектуальної підсистеми регулювання за програмами, що одержуються від віддалених комп'ютерів, які є робочими місцями користувачів і на яких створюється віртуальне відображення НДК, що дозволяє з максимально можливим наближенням (мультимедійно) відтворювати реальне обладнання стенда. Програмне забезпечення робочого місця здійснює комплексну комп'ютерну підтримку всього лабораторного практикуму: навчання, контроль знань, отримання індивідуального завдання, моделювання досліджуваних процесів, визначення умов експерименту, ініціювання його виконання, отримання і всебічний аналіз результатів.

УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ЕЛЕКТРОННОЇ ОСВІТИ ЯК ЗАПОРУКА ПОБУДОВИ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ В ОТРИМАННІ ЯКІСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Впровадження електронної освіти у вітчизняному виші створює цілу низку проблем і ставить перед викладачами нові вимоги щодо підготовки та проведення аудиторних і позааудиторних індивідуальних занять, а також щодо удосконалення організації навчального процесу. Ці проблеми багато в чому пов'язані зі станом розвитку сучасної економіки України, у якій знання та навички студента не завжди стають його капіталом у майбутній фаховій діяльності. Внаслідок цього в більшості випадків студенти націлені лише на отримання високих оцінок і мають низьку мотивацію щодо отримання нових знань за спеціальністю, виникає ризик виховання «умовного професіонала за дипломом», який має лише уривки знань, що не створюють єдину систему знань і професійних навичок майбутнього фахівця.

Одним із напрямів подолання проблем щодо впровадження системи електронної освіти вбачається застосування активних методів навчання: проблемні лекції, роботи в малих групах, семінари-дискусії, презентації, виступи студентів з доповідями з тематики курсових і дипломних робіт на наукових студентських конференціях тощо. Все це сприятиме формуванню творчого мислення студентів, вільного від шаблонного мислення, навичок вільного орієнтування в інформаційному просторі, обґрунтування та прийняття управлінських рішень.

При підготовці фахівців можуть використовуватись такі елементи електронного навчання, як ведення електронних журналів викладачів, дистанційні форми видачі та оцінювання результатів виконання навчальних завдань, інтерактивні консультації студентів, проведення аудиторних занять з використанням мультимедійних проекторів, створення електронних підручників і навчальних і навчально-методичних посібників тощо.

Такі форми навчання сприяють підвищенню об'єктивності та прозорості оцінювання знань студентів, дозволяють активізувати роботу студентів в умовах певного скорочення запланованих аудиторних годин, підвищити ефективність проведення лекційних і практичних занять.

Слід звернути увагу на те, що подальше впровадження Болонського процесу та розвиток електронної освіти вимагають суттєвого зменшення аудиторного навантаження викладачів за рахунок збільшення годин, що відводять на навчально-методичну роботу. Все це сприятиме не тільки підвищенню якості самої освіти (у тому числі й електронної), а й підтримки відповідного професійного рівня самих викладачів вишів,

особливо тих, хто не має практичної діяльності у викладанні прикладних дисциплін за спеціальністю, що викладаються.

Таким чином, побудова системи електронної освіти має починатися із всебічного вивчення означених проблем і поетапного впровадження елементів електронної освіти, що стануть запорукою побудови системного підходу в отриманні якісної вищої освіти.

Ю.В. Єлагін

РОЗВИТОК ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

У всьому світі швидкими темпами розвивається ринок онлайн-освіти. Бути освіченим нині життєво необхідно. Донедавна пройти курси кращих університетів світу в мережі, причому безкоштовно, пропонували тільки іноземні виші і компанії. В Україні масовий онлайн-курс «Бренд-менеджмент» стартував і на сайті Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Революційна ідея онлайн-університетів полягає в тому, що якісна вища освіта стає безкоштовною, а тому - загальнодоступною. Ви заходите на сайт, вибираєте який у вас курс, реєструєтеся і прямуєте за інструкцією. Зазвичай пропонується не тільки подивитися відео- або прослухати аудіоуроки, але і зробити це в конкретні терміни, з виконанням завдань, підсумковою атестацією і отриманням електронного сертифіката. Точні дисципліни оцінює програма, гуманітарні - інші п'ять слухачів, чії оцінки сумуються. Іноді на один курс можуть записатися близько 180 тисяч чоловік зі всього світу. Абсолютна більшість онлайн-студентів – з США, також зростає потік з Європи, Індії, Бразилії, Канади, Австралії та Росії. Що стосується України, то на перший безкоштовний онлайн-курс на базі Київського національного університету вже записалися сім тисяч чоловік.

По суті, все що потрібно, щоб пройти навчання, – це знання англійської (оскільки більшість курсів читається на цій мові) і мотивація (закінчують навчання близько десяти відсотків загальної кількості тих, хто записалися на курс; беруть участь у дискусіях близько двох відсотків). Крім того, уроків з потрібної теми в мережі може існувати декілька, і щоб знайти програму, яка підійде саме вам, доводиться не один день вивчати список пропозицій. Ринок працевлаштування навіть прогнозує зростання популярності нової професії – консультант онлайн-освіти.

Лідуюча на сьогоднішній день освітня платформа - Coursera («Курсера») – заснована професорами Стенфордського університету. Це майже п'ять мільйонів користувачів і близько 200 базових академічних дисциплін від 33 кращих світових університетів. На Coursera вперше була впроваджена спеціальна технологія боротьби зі списуванням, яка дозволяє

контролювати присутність учня на сторінці сайту за допомогою веб-камери та заміру його ритму набору тексту на клавіатурі.

Звичайно, цей варіант навчання витіснить традиційний, оскільки має ряд недоліків. Наприклад, у мережі поки неможливий комплексний підхід до навчання. Для виконання багатьох завдань потрібне додаткове програмне забезпечення. Деякі курси платні, як і сертифікат, який підтверджує, що це дійсно ви, а не хтось інший пройшов курс, що ви не списували при виконанні завдань (послуга коштує 20-80 доларів). Крім того, при навчанні через інтернет відсутній живий контакт з викладачем. Але ті, хто хоче вчитися, знаходять однодумців у мережі, об'єднуються в групи, охоче діляться досвідом на форумах і обговорюють ті чи інші курси в групах по Skype. Процес навчання від цього тільки виграє: не так нудно, кожен з нас соціалізується, ділиться досвідом і отримує моральну та інформаційну підтримку. Виходить міні-клас, учні якого при бажанні можуть зустрітися, як роблять багато іноземців.

А.В. Калініченко

ПІДГОТОВКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ ЯК МЕТА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Зміни, що постійно відбуваються в розвитку суспільства, серйозно торкаються освітнього простору. Сьогодні відбувається процес модернізації освітніх систем на різних рівнях. І процес повної адаптації до нових умов ще не завершений. Очевидно, що сьогоднішні студенти будуть забезпечувати подальший розвиток України. Тому необхідно готувати такого фахівця, що буде конкурентоспроможним на ринку праці.

Конкурентоспроможний фахівець – це фахівець, який здатен досягати поставлені цілі в різних, швидко мінливих ситуаціях за рахунок володіння методами вирішення великої кількості професійних завдань і наявності певних особистісних якостей.

Вищий навчальний заклад повинен реагувати на запити ринку праці, щоб вчасно помітити зміни у вимогах роботодавців, а саме необхідна конкретна робота:

- проведення опитувань серед роботодавців на предмет вивчення їхніх запитів і вимог до фахівця;
- залучення зацікавлених роботодавців до викладання окремих дисциплін або проведення тематичних семінарів тощо;
- активізація зв'язку кафедри з випускниками на предмет виявлення проблем адаптації молодих фахівців у професії та ін.

Сучасні інноваційні методи в освіті дозволяють розвивати творчі здібності студентів і вміння самостійно приймати рішення. Ці методи припускають зростання ролі студента в навчальному процесі, допомогу з

боку викладача в організації самостійної роботи. Самостійна робота студентів передбачена навчальними планами і є найважливішою в процесі підготовки фахівців.

Варто зупинитися на деяких інноваційно-педагогічних технологіях, використання яких дозволить перетворити навчальний процес із передачі знань у пошук нових знань на основі власного досвіду студента.

1. Метод кейс-стаді. На сьогодні у викладацькій практиці один із найвикористовуваніших методів. Він припускає наявність конкретної ситуації, що вирішується групою студентів, і рішення привселюдно захищається. Цей метод дозволяє студентам навчитися самостійно розробляти алгоритм рішення проблеми на основі отриманих теоретичних знань, опонувати, працювати в команді.

2. Коментар студента до спостережуваних подій, ситуацій. У цьому випадку студент може винести власну оцінку події, що відбувається, запропонувати свій варіант вирішення завдання, оцінити правильність виходу із ситуації, що створилася. Фахівець із вищою освітою повинен вміти аналізувати й інтерпретувати отриману інформацію. Крім того, маючи такі навички, молодий фахівець може оцінювати дії конкурентів.

3. Проведення дебатів. Викладач порушує проблемне питання, яке повинне викликати практичний інтерес у студентів. У цьому випадку вони самостійно освоюють новий матеріал, збирають аргументи, факти, докази на користь свого рішення проблеми.

4. Ділова гра. Цей метод припускає наявність проблеми, завдання й розподіл ролей між учасниками, їхню взаємодію, а також дає можливість занурити студента в умови, максимально наближені до практики. Важливим елементом є підведення підсумків і оцінка результатів обговорення. При цьому студенти вчаться відстоювати свою точку зору, обґрунтовувати свої рішення.

Таким чином, конкурентоспроможність майбутнього фахівця – мета й результат якості його підготовки.

Л.Л. Калініченко

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Якість освіти – це комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне та практично ефективне формування компетентності та професійної свідомості. Якість освіти визначається комплексом характеристик: якість потенціалу досягнення мети освіти, якість процесу формування професіоналізму, якість результату освіти, тобто здатність використовувати набуті знання і вміння, реалізувати їх на практиці. Цим параметром ми поступаємося нашим європейським колегам. Знають наші випускники багато, а от навички практичного застосування

знань сформовані недостатньо. За європейським стандартом, дипломований фахівець відразу займає робоче місце і виконує свої посадові обов'язки, гарантією чого є диплом і авторитет вищого навчального закладу.

Серед головних завдань підвищення якості освіти є завдання переходу від «репродуктивного» навчання до «креативного», тобто творчого. Престиж інженера або економіста на конкретному підприємстві та в суспільстві визначається, насамперед, результатами його творчості.

При організації навчального процесу слід враховувати фактори, що впливають на продуктивність роботи майбутнього фахівця:

- впровадження інноваційних технологій у навчальний процес (зокрема аудіовізуальні засоби навчання; активні методи навчання („мозковий штурм”, „метод кейсів”, метод проєктів тощо); сучасні технології навчання („Дебати”, „Диспут”, „Колаж”, ігри-тренінги); науково-дослідна робота студентів різного рівня складності;

- самостійність у виборі тематики курсових і дипломних проєктів і наукового керівника;

- мотивацію й захоплення роботою (враховувати рейтинг студента при різних заохочуваннях, збільшувати роль самонавчання за рахунок скорочення аудиторних занять);

- мікроклімат в організації груп і тип наукового керівника;

- організацію постійно діючих семінарів з виступами студентів за вибраними темами;

- володіння системними методами пошуку нових рішень;

- оцінювання студентської успішності на базі портфоліо. Портфоліо – це зібрання студентських робіт, які відібрані й упорядковані в такий спосіб, щоб показати прогрес студента у вивченні дисципліни (портфоліо розвитку) або показати зразки кращих робіт студентів (демонстраційне портфоліо).

Таким чином, можна стверджувати, що створення креативного навчально-виховного середовища у вищому навчальному закладі впливає на мотивацію навчання студентів, залучає їх до різноманітних видів самостійної роботи, внаслідок чого підвищується рівень знань, умінь, навичок у майбутньому, розпізнавання та реалізація індивідуальних здібностей та особливостей, набувається досвід творчої діяльності, формується ціннісне ставлення до наукової діяльності, а отже, підвищується якість освіти.

СУЧАСНІ СИМУЛЯЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Визначимо, що під симуляційним підходом мається на увазі таке оформлення навчального процесу, при якому той, кого навчають діє в нереальній (ігровій) ситуації і знає про це. При цьому ступінь умовності гри може бути різною.

Імітаційні (симуляційні) форми навчання, на наш погляд, стають все більш затребуваними в додатковому навчанні. Завдяки їм виникає можливість відчувати ті чи інші форми соціальної та професійної діяльності в обставинах, безпечних з точки зору ризиків, витрат і санкцій у випадках неоптимальної поведінки.

Сьогодні єдиної, що визнається більшістю викладацького співтовариства, класифікації дидактичних симуляторів не існує. Знаючи про різноманітність бізнес-симуляторів, викладач зможе вибрати собі той, який найбільше підходить для його дисципліни. Так, у навчальному процесі можуть бути виділені навчальні, покликані забезпечити трансляцію знань і навичок, тренувальні та контролюючі ігри.

Ставлення з боку слухачів до імітаційних ситуацій різне: одні сприймають це як належне, інші ставляться байдуже. Особлива увага педагога, в даній ситуації, має бути спрямована на зацікавленість останніх. Гра виступає тут як командна робота і, на наш погляд, має бути наявним корпоративний дух.

Ігрове навчання – процес малопередбачуваний і важко керований: на його перебіг впливає така кількість факторів, підрахувати та прорахувати взаємовплив яких вельми непросто.

Призначення навчальної гри ... – перестати бути грою. Вище ігрове досягнення для того, кого навчають, має з умовного перейти у сферу реальної дії. Внутрішній потенціал, здібності того, кого навчають, має досягти в симуляційній діяльності такого рівня розвитку, щоб успішно перенестися в повсякденну діяльність. У підсумку гра перестає існувати як гра, як щось умовне і вигадане, воно перероджується в практичну діяльність. У цьому полягають, на наш погляд, призначення і сенс імітаційного навчання.

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Методологічними основами цілевизначення є соціальні й державні замовлення, освітні стандарти і результати досліджень потреб у фахівцях із вищою освітою.

Найбільш продуктивним підходом до цілевизначення сьогодні може стати дослідницький шлях, коли вивчають майбутню життєдіяльність випускників навчального закладу у 3-5-річній перспективі й на цій основі визначають усі доступні сьогодні діагностичні цілі освіти.

Педагогічна діагностика в буквальному перекладі означає прояснення, розпізнавання. Її також можна тлумачити як отримання інформації про стан і розвиток контрольованого об'єкта, у нашому контексті – процесу навчання.

Педагогічна діагностика не замінює дидактичних засобів навчання, а допомагає виявити умови, досягнення та недоліки цього процесу, визначити шляхи підвищення його ефективності та вдосконалення підготовки фахівців відповідно до поставленої мети.

Педагогічну діагностику постійно використовують у таких педагогічних об'єктах: навчальні заняття, самостійна робота, методи навчання, навчальні плани, форми навчання, технологія навчального та виховного процесу, розклад занять, вивчення передового педагогічного досвіду, методична робота тощо.

Предмет педагогічної діагностики – планування оптимальних педагогічних процесів, тобто реалізація ефективного навчання за рахунок менших витрат і раціонального поєднання організаційно-дидактичних засобів і методів навчання.

За допомогою відповідних методів педагогічної діагностики проводять аналіз навчального процесу та визначають його ефективність (результативність). Науково-педагогічний працівник на підставі діагностичних відомостей має зорієнтуватись на проведення внутрішньої чи зовнішньої корекції навчального процесу, виявлення прогалин у навчанні, підтвердження й заохочення успішних результатів, планування наступних етапів навчального процесу, покращення умов навчання тощо. Тобто діагностика слугує теоретичним фундаментом педагогічної діяльності та інструментом управління навчальним закладом.

ІНТЕГРАЦІЯ ОСВІТИ І ВИРОБНИЦТВА ЯК ЗАПОРУКА ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

Сучасний етап розвитку суспільства пов'язаний з інтенсивними взаємопроникними і взаємозалежними змінами в політико-економічній і соціокультурній сферах життєдіяльності, які відбуваються під впливом несприятливих економічних, політичних та екологічних факторів, що й визначає на сьогоднішній день пріоритети в розвитку системи освіти.

Характерними ознаками економіки, яка базується на використанні знанневих факторів, є домінування в структурі ВВП високотехнологічних галузей та інтелектуальних послуг, формування переважної частки національного прибутку за рахунок інноваційної або технологічної ренти, високий рівень капіталізації компаній, основна вартість яких формується завдяки нематеріальним активам, тобто інтелектуальній складовій.

Спроможність до генерації, використання та розповсюдження нових знань стає основою національної конкурентоспроможності та базовою передумовою прискореного інтенсивного соціально-економічного зростання країни.

У сучасних умовах розвитку освіти України одним із головних завдань вищої освіти є формування творчої, самостійної й активної особистості. З огляду на це особливої значущості набуває проблемне навчання як ефективний метод організації навчального процесу, який спрямований на забезпечення активного ставлення майбутніх фахівців до оволодіння знаннями, розвиток їхньої самостійної пізнавальної діяльності й творчого мислення.

Однак здобуття необхідного виробничо-технологічного рівня майбутніх фахівців може бути досягнуте лише на основі нових технологій та інновацій, розроблення яких потребує від їхнього професійного профілю не тільки вміння професійно вибудувувати свою діяльність на змістовному і технологічному (механізми, шляхи, засоби) рівнях, але й осмислення на методологічному рівні (принципи, підходи), вбудовування в концептуальний контекст, передбачення ефектів професійної діяльності.

Слід зазначити, що багатогранна підготовка фахівців вимагає багатоканального взаємопроникнення освітніх, науково-дослідних і виробничих процесів, інтеграції різних типів навчальних закладів, рівнів професійної освіти, змісту освітніх програм, технологій навчання і виховання, організаційно-управлінських форм, фінансово-економічних і виробничих процесів. Адже в системі вищої освіти конкурентоспроможність забезпечується за рахунок досягнення синергетичних ефектів у результаті взаємодії інтегрованих суб'єктів всієї системи освіти в цілому.

Інтеграція може вирішити чисельні проблеми в системі вітчизняної освіти. Поза сумнівом, система інтегрованого навчання ще недостатньо опрацьована, а тому неоднозначно сприймається у викладацькому середовищі. Її повне теоретичне обґрунтування та запровадження у практику навчання – справа майбутнього. Але вже сьогодні є очевидним, що інтегроване навчання як ніяке інше закладає нові умови діяльності викладачів і студентів, є діючою моделлю активізації інтелектуальної діяльності та розвиваючих прийомів навчання.

Інтеграційні процеси у вищій освіті останніми роками посідають щораз важливіше місце, оскільки вони спрямовані на реалізацію нових освітніх ідеалів – формування цілісної системи знань і вмінь особистості, розвиток творчих здібностей і потенційних можливостей.

Ідея інтегрованого навчання актуальна, оскільки з її успішною методичною реалізацією передбачається досягнення мети якісної освіти, тобто освіти конкурентоспроможної, здатної допомогти кожній людині самостійно досягнути тієї чи іншої життєвої цілі, творчо самостверджуватися в різних соціальних сферах.

В.В. Компанієць

ВИМОГИ ДО ЯКІСНОЇ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ КРІЗЬ ПРИЗМУ СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Одним з фундаментальних принципів побудови якісної системи освіти, у т. ч. економічної освіти, є принцип соціокультурної ідентичності. Основні вимоги до економічної освіти, що відповідають цьому принципу та забезпечують високу якість підготовки фахівців, були сформульовані ще на початку ХХ століття представниками східнослов'янської школи економічної думки, вони є актуальними і сьогодні. Коротко їх можна сформулювати так.

Перше - економічна наука повинна мати соціокультурний вимір.

Друге - економічна наука входить (і повинна входити сьогодні) до складу моральних наук, вона впливає на моральність людини і народу, і її незнання або спотворені знання про економіку можуть завдати істотної шкоди розвитку особистості людини і самої економіки.

З другого постулату випливає третій – необхідність моральної оцінки як економічної теорії, так і самого економічного життя, кажучи сучасною мовою – тієї моделі соціально-економічного розвитку, яка була взята за основу в проведенні соціально-економічних перетворень у державі.

Що ж стосується головного завдання економічної науки, то його висловив С.М. Булгаков і це четверта важлива ідея східнослов'янської економічної думки. Ця задача полягає в побудові економічного і соціального ідеалу розвитку конкретного суспільства, держави з

урахуванням особливостей його історії, культури, релігії, а також вироблення конкретних шляхів досягнення цього ідеалу в практиці соціально-економічної діяльності з урахуванням особливостей певної історичної ситуації.

При цьому науковцям та освітянам важливо розуміти, що сама економічна наука суб'єктивна і її зміст залежить від світогляду вчених, який сформувався під впливом тієї чи іншої культуuroстворюючої релігії чи вірування (наприклад, віри в прогрес, абсолютну силу людини або віри в силу грошей). Її суб'єктивність проявляється насамперед в розумінні сенсу життя людини та цілей економіки, які власне з цього сенсу і випливають. І це п'ятий важливий постулат східнослов'янської економічної думки.

Наступний важливий постулат східнослов'янської економічної думки полягає в тому, що крім трьох відомих факторів виробництва існує четвертий і основний фактор виробництва – моральний капітал. І саме від нього залежить ефективність використання інших факторів, господарська діяльність у цілому.

Головними умовами розвитку народного господарства науковці вважали зміну психології народу, суспільної свідомості, насамперед свідомості інтелігенції, еліти; побудову системи управління на моральних засадах, моральність влади; побудову якісної системи освіти, економічну освіченість населення. Основою економічної освіти, на думку вчених, мають стати моральність і професіоналізм.

Виходячи з цих основних постулатів, що описують основні вимоги до якісної економічної науки та освіти, сформулюємо цілі та завдання сучасної економічної освіти.

Мета економічної освіти - виховання і розвиток особистісних (моральних) і професійних якостей майбутнього фахівця у відповідності з принципом соціокультурної ідентичності.

Завдання економічної освіти: виховання і розвиток цілісної особистості; трансляція економічних знань на соціокультурній і духовно-моральній основі; розвиток навичок аналітичного і творчого мислення щодо соціально-економічних процесів сучасності на основі принципу морального співвіднесення, тобто з урахуванням моральних і економічних критеріїв оцінки ситуації (проекту, рішення); розвиток навичок прийняття рішень на основі принципу морального співвіднесення.

Зміст економічної освіти має сприяти формуванню відповідних утворюючих цінностей і установок, а потім і зміні поведінки через ланцюжок: зміна свідомості – зміна поведінки – зміни в економіці.

Найважливіші з цих установок такі:

- основа людських стосунків – моральність і базисні цінності культури;
- економіка – це домобудівництво, творчість;
- праця – це чеснота, творчість, служіння, спосіб перетворення людини і світу;

- багатство, власність, влада – це відповідальність, праця, професіоналізм;

- основа економічного і соціального розвитку – це моральність, освіченість, праця, професіоналізм.

І наприкінці слід зазначити, що науковцям та освітянам необхідно пам'ятати про те, що знання є стабільним фактором соціально-економічного розвитку, тільки якщо система освіти, через яку вони потрапляють до суспільства, побудована в духовно-моральних і соціокультурних координатах.

М.В. Корінь

СПОСОБИ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ

Мотивація – це загальна назва для процесів, методів, засобів спонукання студентів до пізнавальної діяльності, активного освоєння змісту освіти. Мотивація ґрунтується на мотивах, під якими розуміються конкретні мотиви, стимули, що змушують особистість діяти і робити вчинки.

Мотивація для студентів є найбільш ефективним способом поліпшити процес навчання. Мотиви є рушійними силами процесу навчання і засвоєння матеріалу. Мотивація до навчання – досить непростий і неоднозначний процес зміни ставлення особистості як до окремого предмета вивчення, так і до всього навчального процесу. Вона є головною рушійною силою в поведінці і діяльності людини, у тому числі і в процесі формування майбутнього професіонала. Тому особливо важливим стає питання про стимули і мотиви навчально-професійної діяльності студентів.

Навчальний процес – це складний вид діяльності. Мотивів для навчання існує безліч, і вони можуть проявлятися не тільки окремо в кожній людині, але і зливатися в єдине ціле, формуючи складні мотиваційні системи.

Як же підвищити мотивацію студентів? Вчені виділяють безліч способів підвищення мотивації студентів у вищих навчальних закладах, до основних з яких належать:

- процес мотивації студентів викладачем, зміст якого полягає в тому, що викладач повинен вміти довести студентам те, що його предмет дійсно буде корисним у їхній майбутній професійній діяльності;

- стимулювання на результат, а не на оцінку. Студента необхідно не тільки зацікавити предметом, але і відкрити для нього можливості практичного використання знань;

- підтримка постійного зв'язку між студентом і викладачем. Студенту дуже важливо, щоб педагог був його наставником, щоб до нього

можна було звернутися за допомогою під час навчального процесу, обговорити хвилюючі його питання (навіть, якщо вони віддалено пов'язані з темою заняття). Викладач повинен використовувати ефективну форму мотивації – зміцнювати впевненість у власних силах студента. Чим більше довіряють студентам, тим охочіше вони співпрацюють з викладачем у процесі навчання;

- повага до студентів. Яким би ні був студент, він у будь-якому випадку особа, яка хоче до себе відповідного ставлення;

- зацікавити студентів. Всі студенти будуть із задоволенням відвідувати заняття, якщо зацікавити своїм предметом. Можна створити їм такі ситуації на заняттях, у яких вони могли б відстоювати свою думку, брати участь в обговореннях, знаходити декілька варіантів можливого вирішення поставленого завдання, вирішуючи їх шляхом комплексного застосування відомих способів рішення, і т. п.;

- мотивація особистим прикладом. Інтерес студента до досліджуваного предмета обумовлений не тільки професійністю подання навчального матеріалу, але й особистими якостями педагога. Викладач, який доброзичливо ставиться до оточуючих, не запізнюється, серйозно й відповідально виконує свою роботу, вчасно перевіряє контрольні, самостійні та практичні роботи студентів, цінується ними;

- надання максимальної свободи вибору студентам. У навчальному закладі бувають дні самоврядування, які мотивують студентів на самостійну діяльність;

- схвалювати успіхи студентів, демонструвати їхні досягнення (наприклад, за добре або відмінне виконання роботи). Публічна похвала, особливо з описом переваг та особливостей додає студенту впевненості в собі, підвищує його внутрішню мотивацію і бажання знову досягати аналогічного результату тощо.

Таким чином, для підвищення мотивації студентів до навчання перед викладачами навчальних закладів на сьогоднішній день стоїть завдання створення таких умов, при яких студенти за короткі терміни змогли б засвоїти максимально можливу кількість знань разом з придбанням навичок їхнього творчого застосування на практиці.

В.В. Котик

ІННОВАЦІЇ ЯК СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Інновації є системоутворюючим фактором формування нової стратегії розвитку вищої школи. Процес створення та підвищення ефективності нововведень у всіх функціональних сферах діяльності стає невід'ємним елементом планування наукових досліджень, розроблення проєктів, виробництва наукових продуктів.

При інноваційному типі розвитку вищої школи виникає необхідність вироблення стратегії, тактики і механізмів адаптації вишу, адекватних до мінливої соціальної та демографічної ситуації, збалансованої взаємодії з ринком, що формується, освітніх і наукових послуг, ринком праці фахівців, пристосування до умов і потреб освіти. Така стратегія розглядається як джерело і перспектива розвитку вишу.

Інноваційна стратегія розвитку вищого навчального закладу є найважливішим фактором успішної діяльності вишу в сучасних умовах. Якщо раніше виши могли успішно функціонувати, концентруючи увагу в основному на раціональному використанні свого внутрішнього потенціалу, то в даний час назріла необхідність переходу вишу з режиму функціонування в режим розвитку.

Стратегія інноваційного розвитку визначає генеральний курс бачення, перспективних цілей інноваційної політики вишу виходячи з філософії його розвитку і потреб споживачів освітніх послуг, спирається на його інтелектуальний потенціал як основу життєдіяльності. Інноваційна стратегія вищої школи повинна спиратися на філософію гармонії і гуманізму.

Інноваційна стратегія ніби здійснює бачення довгострокової перспективи, погляд "з майбутнього в сьогодення". Стратегія визначає "що змінити" і "як змінити". Відповіді на ці питання дають можливість проектувати механізм інноваційного розвитку вишів як системи. Сутність інноваційної стратегії розвитку вишу полягає в передбаченні змін його науково-педагогічної діяльності, виробленні рішень, що забезпечують гармонійний і сталий розвиток. Отже, така стратегія повинна випереджати попит на науково-освітню діяльність.

У рамках інноваційної стратегії вишу проводять політику орієнтації і перемикавання на споживчий попит, ретельне вивчення майбутніх контрагентів, контактів з конкурентами, новими комерційними структурами, їхньої надійності та перспектив. Довгострокові цілі в інноваційній стратегії виявляються результатом аналізу змін у зовнішньому і внутрішньому середовищі вишу.

Інноваційна стратегія передбачає реалізацію таких цілей:

- ефективний розподіл і перерозподіл у міру необхідності інноваційного потенціалу вишу між траєкторіями інноваційного розвитку;
- забезпечення конкурентоспроможності вишу на основі підвищення якості науково-освітньої діяльності та рівня інноваційного розвитку;
- оптимізація співвідношення чисельності науково-педагогічних кадрів до величини витрат на інноваційну діяльність;
- активна адаптація вишу до зміни об'єктивних і суб'єктивних факторів.

Головне в інноваційній стратегії – розроблення альтернативних версій розвитку майбутнього вишу, при цьому вибір мети повинен бути адекватним типам обраної стратегії.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ НАУКОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Конкурентний потенціал вишу визначається сильними і слабкими його сторонами, наявністю виняткових переваг, а також можливостями і погрозами, які несе для нього зовнішнє середовище, що змінюється. Щоб забезпечити гідну якість освітніх послуг, стійку конкурентоспроможність, керівники вишів повинні приділяти особливу увагу формуванню та реалізації стратегічних і тактичних маркетингових програм.

Конкурентоспроможність вишу тим вище, чим повніше і точніше надані ним освітні послуги відповідають вимогам споживачів. Переліки вимог різних контрагентів вишу значною мірою збігаються, серед них можна виділити такі: якість освітніх послуг, імідж вишу, асортимент освітніх послуг, ціна освітніх послуг, сервіс.

З теорії споживання відомо, що пріоритети споживачів значною мірою залежать від рівня технологічної складності продукту або послуги, а також від соціально-економічного становища споживачів. Чим вище значення цих показників, тим більшою мірою на перший план замість ціни виходять вимоги якості, а потім – сервісу та іміджу. Пріоритетність вимог споживачів виражається в черговості згадування їх.

З поліпшенням соціально-економічного становища регіону та зростання ринкової затребуваності освіти знижується важливість ціни, збільшується значення сервісу. А для найуспішніших регіонів і найбільш ринково орієнтованих освітніх ніш на перше місце виходить імідж вишу і лише потім враховуються якість і рівень сервісу.

Слід зазначити, що наведені фактори не претендують на повноту, однак вони достатньою мірою ілюструють можливості задоволення вимог споживачів. Головним пріоритетом для споживачів є якість освітніх послуг, а потім імідж вишу. Необхідно враховувати сильний взаємний вплив виділених факторів. Так, зниження вартості навчання може негативно позначитися на якості освітніх послуг, оскільки відобразиться на рівні оплати праці, іміджі вишу, і в умовах високої конкуренції на ринку праці викличе відтік найбільш сильних кадрів. Невисокий рейтинг фактора «сервіс», очевидно, пов'язаний зі специфікою розглянутих сегментів споживачів. Однак при виході на більш забезпечені сегменти, наприклад при залученні іноземних студентів, відсутність комфортабельних гуртожитків стає значущим фактором, що знижує конкурентоспроможність.

Якщо сприйняття цінності послуг не відповідає первинним уявленням споживача, він втрачає інтерес до послуги, а це у свою чергу негативно позначається на іміджі вишу та його становищі на ринку. У системі взаємовідносин вишу та його споживачів може виникнути розбіжність в очікуванні і фактичній якості послуг.

Таким чином, результати дослідження свідчать про те, що для залучення абітурієнтів вишу необхідний високопрофесійний склад викладачів, відповідність навчальних програм і пропонованих спеціальностей потребам основних підприємств регіону, забезпечення спектра можливостей після підготовки у виші та перепідготовки фахівців. З метою підвищення якості освітніх послуг доцільно вводити рейтингову систему оцінки праці викладачів. Ця система повинна враховувати як формальні показники, так і результати опитувань «Викладач очима студентів». Застосування проектних методів навчання дозволить підвищити зацікавленість студентів у результатах роботи, забезпечити зв'язок навчання з вирішенням конкретних практичних завдань.

І.М. Крутько

ОПТИМІЗАЦІЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Семінарським заняттям у сучасній вищій школі належить значна частина навчального часу, особливо з дисциплін соціально-економічного й гуманітарного циклів. Організація та проведення семінарських занять передбачає попереднє визначення науково-педагогічним працівником теми, основних питань, які винесено на обговорення, ознайомлення зі списком літератури для опрацювання та методичними рекомендаціями щодо систематизації результатів цієї роботи. На заняттях обговорюють основні проблеми теми, проводять дискусію, заохочують активність студентів, підбивають підсумки, оцінюють діяльність студентів. Метою семінарських занять є рух студента в інтелектуальному розвитку, формуванні світогляду, засобів пошуку об'єктивної істини., культури спілкування.

Формами контролю на семінарських заняттях є:

- вибіркове усне опитування перед початком занять;
- опитування тестами протягом 5-10 хв;
- письмові відповіді на окремі запитання;
- оцінка активності студента у процесі занять, внесених пропозицій, оригінальних рішень, уточнень і визначень, доповнень попередніх відповідей і т. ін.

Оптимізація системи контролю знань студентів здійснюється завдяки застосуванню комп'ютерних програм.

ІНТЕГРАЦІЯ ОСВІТИ, НАУКИ ТА ВИРОБНИЦТВА

Грамотні фахівці – запорука високої якості життя й ефективного розвитку країни. В умовах розвитку ринкової економічної системи України особливо актуальним стає питання якості підготовки кваліфікованих фахівців нового рівня.

Якість підготовки випускників технічних вишів залежить від багатьох чинників: якості освітньої (навчальної) програми; якості кадрового і наукового потенціалів, задіяних у навчальному процесі; якості тих, хто навчається (у тому числі - «на вході» - якість абітурієнтів); якості засобів освітнього процесу (матеріально-технічної, експериментальної бази; навчально-методичного забезпечення; використовуваних навчальних аудиторій; трансльованих знань та ін.); якості освітніх технологій.

Підготовка кваліфікованих фахівців нового рівня неможлива без інтеграції освіти, науки і виробництва. До цього є очевидні передумови, серед яких як первинні виділяють такі:

- відсутність точних і однозначних відомостей з кількості і структури потрібних на виробництві кадрів;
- невідповідність підготовки випускників навчальних закладів реальним потребам виробництва;
- відсутність у студентів логічного зв'язку освіти і подальшої роботи за фахом («аби отримати диплом»);
- ситуація, коли освіта не встигає «наздогнати» за технологіями, що швидко розвиваються;
- застаріваюча дослідницька база вищих навчальних закладів.

Інтеграція освіти, науки і виробництва – це спільне використання потенціалу освітніх, наукових і виробничих організацій у взаємних інтересах. У першу чергу, у галузі підготовки, підвищення кваліфікації і перепідготовки кадрів, а також проведення спільних наукових досліджень, впровадження наукових розробок і т. д.

Підготовка сучасного інженера на основі інтеграції освіти, науки і виробництва – це процес професійного становлення особи, що навчається, обумовлений високим рівнем професіоналізму науково-педагогічних кадрів, інноваційними технологіями навчання і виховання, власною навчальною і науково-дослідною активністю і спрямований на формування професійної компетентності, здібностей до самоорганізації і конкурентоспроможності на ринку праці.

Управління розвитком інтеграційних процесів у технічному виші досягається за допомогою продуктивної взаємодії усіх зацікавлених структур і припускає організацію освітнього процесу відповідно до вимог працедавців до кваліфікації випускників; оцінку якості підготовки фахівців незалежними експертними комісіями за тестами, складеними спільно з

працедавцями; сертифікацію кваліфікаційних характеристик випускників за участю соціальних партнерів; впровадження в освітній процес інноваційних педагогічних технологій; організацію практики студентів на сучасному устаткуванні в умовах виробництва.

І.В. Маркова

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

Одним із стратегічних завдань реформування освіти в Україні є формування освіченої, творчої особистості. Це вимагає розроблення і наукового обґрунтування змісту і методики організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах. Тому сучасна педагогічна наука і практика зосередили увагу на пошуку таких технологій навчання, які б забезпечували всебічний розвиток особистості студента, сприяли його самовираженню. Наслідком таких пошуків є нові технології навчання.

Сучасний стан суспільного розвитку, однією з особливостей якого виступає багаторазове збільшення інформаційних потоків, змушує формулювати принципово нові пріоритети в підготовці спеціалістів вищої школи.

Інформаційне суспільство вимагає від освіти під час підготовки конкурентоспроможних фахівців не лише нових умінь і знань, але й перебудови стратегічної діяльності, спрямованої на врахування сучасних особливостей. Саме тому одним із найважливіших завдань державного рівня та освіти в цілому є інформатизація суспільства та підготовка фахівців, що володіють сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями.

Застосування сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі вищого навчального закладу потребує змін у методиці викладання всіх дисциплін. Це пов'язано з тим, що викладач перестає бути для студента єдиним джерелом отримання знань. Нині багато інформації можна знайти в мережі Інтернет. Орієнтація на формування репродуктивних навичок, таких як запам'ятовування та відтворення, за традиційного навчання замінюється на розвиток умінь зіставлення, синтезу, аналізу, оцінювання виявлення зв'язків, планування, групової взаємодії з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. У таких умовах зміни мають торкнутися методики проведення аудиторних занять та організації самостійної роботи. Інформаційно-комунікаційні технології посилюють роль методів активного пізнання та дистанційного навчання. За вимогами Болонського процесу збільшується частка самостійної роботи студентів у навчальних програмах усіх дисциплін. Інформаційно-комунікаційні та дистанційні технології навчання дають

змогу забезпечити студентів електронними навчальними ресурсами для самостійного опрацювання, завданнями для самостійного виконання, реалізувати індивідуальний підхід до кожного студента тощо.

Використання дистанційних технологій в умовах кредитно-модульної системи дає можливість студентам вибирати зручний час для вивчення й засвоєння навчальних дисциплін, самостійно здійснювати дистанційно-модульний контроль та аналіз своєї навчальної діяльності, а викладачам – систематично керувати навчальною роботою студентів, контролювати й аналізувати їх діяльність за кожним модулем навчальної дисципліни, що стимулює студента якісно освоювати зміст вищої освіти.

На сьогодні найпоширенішими дистанційними технологіями підтримки навчального процесу у вищій школі є:

- кейс-технології;
- телевізійно-супутникові технології;
- мережеві інформаційно-комунікаційні технології.

Використання сучасних технологій дає змогу організувати процес навчання таким чином, що в ньому беруть участь всі учасники навчального процесу, взаємодіючи між собою (студенти) та викладачем, а також відкривають можливість здійснення самостійного навчання, розв'язання життєво важливих проблем.

Робота в інтерактивному режимі сприяє розвитку комунікабельності студента, умінь організації навчального середовища, формування вмінь самостійної діяльності, вміння створювати ситуації, що спонукають до інтеграції знань для розв'язання висунутої проблеми.

О.М. Мкртчян, А.В. Зорін

РОЗВИТОК ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Дистанційне навчання – це навчання поза навчальним закладом за допомогою Інтернету. Воно розширює й оновлює роль викладача, робить його наставником-консультантом, який повинен координувати пізнавальний процес, постійно удосконалювати той предмет, який він викладає, підвищувати творчу активність і кваліфікацію відповідно до нововведень і інновацій.

Передумовами розвитку дистанційної освіти є розвиток інформаційних технологій і зростаюча роль освіти в суспільстві. Серед переваг дистанційної освіти зазначається:

- значна економія коштів;
- можливість навчати необмежену кількість осіб;
- можливість навчатися незалежно від регіону проживання;
- проведення занять у зручний час.

Перевагою дистанційного навчання перед заочним навчанням є великі інтерактивні можливості для навчання, контролю та оцінки отриманих знань. Перевагою перед очною освітою є можливість одночасного навчання необмеженої кількості слухачів, проведення навчання в територіально віддалених центрах.

Створення та розвиток системи дистанційного навчання має бути зорієнтовані на такі соціальні групи:

- учні старших класів, бажаючі отримати додаткові знання паралельно з навчанням у школі;
- особи, які готуються до вступу у вищі навчальні заклади;
- молодь, яка не має можливості отримати високоякісні освітні послуги в традиційній системі освіти через обмеженість пропускнуої спроможності цієї системи, необхідність поєднання навчання з роботою, географічну віддаленість від обласних центрів і престижних навчальних закладів;
- особи, що мають медичні обмеження для одержання регулярної освіти;
- учні під час карантину, хвороби, відставання, канікул;
- підвищення кваліфікації викладачів і керівників різних рівнів;
- студенти, які бажають отримати другу паралельну освіту;
- особи, які бажають одержати післядипломну освіту;
- громадяни зарубіжних країн, які говорять російською та українською мовами.

Вирішення питання щодо розвитку дистанційної освіти сприяє також і підвищенню рейтингу вищих навчальних закладів, а також більшій інформованості серед майбутніх студентів і слухачів щодо кваліфікації та рівня викладачів.

На жаль, стан розвитку дистанційної освіти в Україні на сьогоднішній день не відповідає вимогам інформаційного суспільства, яке прагне до інтегрування в європейську та світову спільноту.

І.Л. Назаренко, В.О. Маслова

ЛЕКЦІЯ З ЕЛЕМЕНТАМИ ТРЕНІНГІВ – ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ

Одним з найважливіших чинників підвищення якості навчання студентів є наявність у них зацікавленості у відвідуванні лекцій. Тому дуже важливо для викладачів постійно підвищувати свою професійну майстерність, використовуючи різноманітні прийоми і методи подання навчального матеріалу.

Якщо студент зацікавлений лекцією, він прийде і на практичні заняття, для нього не буде великим тягарем підготувати реферат з обраної теми, виконати контрольну роботу тощо.

Одним зі шляхів підвищення зацікавленості студентів є використання в лекції елементів тренінгів. Особливістю тренінгів, їхньою відмінністю від інших форм навчання є те, що учасники активно включені до процесу отримання знань. Крім того, учасники тренінгів отримують і в процесі удосконалюють нові навички, які будуть для них корисними. Звісно, проводити справжні тренінги з аудиторією більше 20 людей неможливо, але деякі елементи використати можна:

- пояснення студентам, для вирішення яких саме завдань у їхній майбутній професійній діяльності їм знадобиться інформація, подана в лекції, що сприятиме підвищенню їхньої мотивації;

- динамічність викладання, різні інтонації голосу;

- використання риторичних питань з метою стимулювання процесу групового мислення та декількох питань у кінці лекції для перевірки засвоєння матеріалу;

- використання більшого обсягу демонстраційних матеріалів (плакатів, діафільмів, схем тощо), що стимулюватиме зорову пам'ять;

- дозвіл студентам задавати питання протягом лекції, а не тільки при її закінченні, що стимулюватиме увагу аудиторії відповідями на задані питання;

- використання яскравих прикладів, нестандартних фактів тощо.

Отже, більше зусиль викладача для підготування лекції та її викладання, тісніший зв'язок з аудиторією – запорука підвищення успішності навчання студентів.

М.В. Найдьонова

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «КОМПЕТЕНЦІЯ» І «КОМПЕТЕНТНІСТЬ» В ОСВІТІ ТА УПРАВЛІННІ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ

Існуюча система освіти, що орієнтована на засвоєння знань, накопичених людством, встановлює природну межу для розвитку науки, технологій, пізнання в цілому. Мета сучасної вищої освіти полягає в тому, щоб майбутній професіонал мав широкий набір взаємопов'язаних і взаємодіючих якостей, таких як ініціативність, мобільність, динамізм і конструктивність, прагнення до самоосвіти, володіння новими технологіями і способами їх застосування, здатність приймати самостійні рішення, адаптуватися у соціальній та професійній сфері, вміння працювати в команді, готовність до перевантажень і стресових ситуацій тощо. Список подібних якостей можна значно поширити, але важливіше

виявити щось спільне, що зводить їх воедино. Така системно-утворююча роль у сучасних дослідженнях відводиться поняттю «компетентність».

З узагальнення виявлених властивостей компетентності зроблено висновок, що компетентність обов'язково включає в себе здатність і мотивацію до вдосконалення в даній предметній галузі (можливо, виходячи за межі заданої компетенції) як за рахунок засвоєння нових знань і методів ззовні, так і за рахунок формування нових знань і методів з досвіду прояву даної компетентності у взаємодії з іншими компетентностями, причому після завершення процесу навчання.

Критерії сформованості компетентності (рівень розвитку) визначаються сферою її прояви, тобто компетенцією, що представляє галузь розв'язуваних проблем, сферу діяльності, коло посадових обов'язків.

Поняття компетентності не обмежується поняттям здібності і не зводиться тільки до здібностей, але є емерджентною властивістю системи, що охоплює процеси навчання, сферу діяльності та особистісні якості людини. Внаслідок цього, слід виділити таку властивість компетентності як мобільність, що відбиває можливість перенесення системних властивостей компетентності в іншу сферу діяльності. У цьому випадку змінюються і знову добуваються лише компоненти, що представляють декларативні і процедурні знання предметної галузі, в той час як інші складові компетентності залишаються повністю затребуваними.

На підставі існуючих визначень компетентності можна сформулювати таке визначення, що пов'язує поняття компетентності та компетенції: компетентність – це процес дієспроєкції взаємодії знань, здібностей і суб'єктивних властивостей особистості для досягнення цілей в межах і за критеріями одного або декількох заданих компетенцій.

Компетентність є процесом, який може оцінюватися тільки динамічно на підставі критеріїв, що є компонентами заданої компетенції, тобто представляє галузь діяльності. Відповідно модель ситуаційного простору дає змогу порівнювати різні прояви компетентності при вирішенні проблеми за кількістю переходів від однієї проміжної ситуації до іншої і за «відстанню» між перетворюваними ситуаціями, аж до отримання ситуації, що вирішує проблему. На це спрямована побудована методика навчання, що забезпечує збалансоване формування різних компетентностей, потрібних для ефективної виробничої або дослідницько-аналітичної діяльності випускників вищої школи.

Структурна модель інтелектуальної компетентності складається з чотирьох елементів: мовної, алгоритмічної, дедуктивної, індуктивної компетентностей та будується на основі теорії систем й виявляє основні підсистеми компетентності як складної системи і дозволяє пояснювати властивості компетентності на основі взаємодії підсистем.

МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

При організації сучасного навчального процесу велике значення відводиться мотивації студентів. Мотивація студентів є одним з найбільш ефективних способів поліпшити якість навчання.

Мотивація до навчання досить непростий і неоднозначний процес зміни ставлення особистості як до окремого предмета вивчення, так і до всього навчального процесу.

Навчальна мотивація визначається низкою факторів: освітнім закладом, організацією навчального процесу, особливостями студента, ступенем ставлення викладачів до студентів, специфікою навчального предмета.

Мотиви до навчання у студентів можуть бути різноманітними:

- соціальні мотиви (обов'язок, відповідальність, розуміння значущості навчання для суспільства);
- пізнавальні мотиви (прагнення більше знати, бути ерудованим);
- професійно-ціннісні мотиви (розширення можливостей влаштуватися на перспективну і цікаву роботу);
- естетичні (від процесу навчання студент отримує задоволення, розкриває свої здібності і таланти);
- комунікативні мотиви (можливість розширення свого кола спілкування шляхом підвищення свого інтелектуального рівня і нових знайомств);
- статусно-позиційні мотиви (прагнення отримати певний статус у суспільстві);
- традиційно-історичні мотиви (установлені стереотипи, що виникли у суспільстві та зміцнилися з часом);
- утилітарно-пізнавальні (прагнення засвоїти окремих предмет і навчитися самоосвіті);
- неусвідомлені мотиви (відсутність розуміння сенсу інформації, що отримується, і повна відсутність інтересу до пізнавального процесу).

Для більшості студентів характерно поєднання декількох мотивацій у різних варіаціях.

Первинна уява про перевагу й дію тих або інших мотивів навчання дає ставлення студента до навчання. Виділяють кілька рівнів ставлення студентів до навчання:

- негативне ставлення: характеризується вузькістю мотивів. Тут можна спостерігати слабку зацікавленість в успіхах, націленість на оцінку, невміння ставити цілі, переборювати труднощі, ніж учитися, негативне ставлення до освітніх установ, до викладачів;

– нейтральне (байдуже) ставлення: у цьому разі можна говорити про здатних, але лінивих студентів;

– позитивне ставлення: поступове наростання мотивації від нестійкої до глибоко усвідомленої, а тому особливо діючої. Найвищий рівень характеризується стійкістю мотивів, умінням ставити перспективні цілі, передбачати наслідки своєї навчальної діяльності й поведінки, долати перешкоди на шляху досягнення мети. У навчальній діяльності спостерігається пошук нестандартних способів вирішення навчальних завдань, гнучкість і мобільність способів дій, перехід до творчої діяльності, збільшення частки самоосвіти.

Шляхи підвищення мотивації студентів є такі:

1. Зацікавлення їх предметом, що викладається.
2. Підвищення практичної спрямованості навчання.
3. Застосування матеріальних і моральних стимулів.

Таким чином, мотивація до навчання – це основний засіб, який надасть можливість підвищити не тільки рівень зацікавленості студентів до навчального процесу, а й їх особистий творчий потенціал.

Т.В. Нескуба

ПРОБЛЕМА АДАПТАЦІЇ МОЛОДІ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Нині, згідно з Болонською конвенцією, здійснюється перехід на новітні моделі навчання, істотно змінюються навчальні плани, форми організації занять, критерії оцінювання знань, впроваджуються нові педагогічні технології та стандарти освіти. Основний вид діяльності студента – професійне навчання – стає більш складним за формами та змістом, а тому підвищує вимоги до особистості. В контексті розгортання цієї тенденції для останньої психологічно важливо піти шляхом адекватної самозміни, саморозвитку та ковітальної самореалізації. Спроможність адаптуватися, долати труднощі, віднайти своє місце у життєвому просторі є вирішальним чинником вдалого розвитку молоді людини, а в майбутньому – фахівця з вищою освітою.

Основну масу студентів, які навчаються у вищих навчальних закладах, становлять юнаки та дівчата віком 18—25 років. Тому одним із головних завдань педагогіки та психології вищої школи є вивчення особливостей студентської молоді.

Студентство є складовою частиною молоді, її специфічною групою, що характеризується особливими умовами життя, побуту і праці, суспільною поведінкою і психологією, системою ціннісних орієнтацій.

Тобто студентство треба розглядати як соціальну групу в системі вищого навчального закладу, яка має свою мету, свої специфічні

особливості і яка готується до виконання соціальних ролей і функцій інтелігенції.

Таким чином, новий студентський колектив, новий характер навчання, зростаюча самостійність та активність справляють вирішальний вплив на формування та розвиток особистості порівняно зі шкільним віком, змінюються і мотиви діяльності студентства. Навчання набуває професійної спрямованості, конкретного змісту, тому що здобуття знань, умінь, розвиток здібностей стає важливою умовою професійної кваліфікації майбутнього спеціаліста. Пізнавальні інтереси стають вибірковими, набувають професійної спрямованості. Перехід зі школи у вищий навчальний заклад — складний етап. Набуття нових знань, умінь, інший режим, стиль та методи роботи, нове середовище, нові незвичні умови — все це сприяє становленню нового ряду умовних рефлексів, нового динамічного стереотипу. Цей перехід відбувається надто індивідуально, іноді навіть з надзвичайним напруженням нервової системи. Студенту, який прийшов у вищий навчальний заклад одразу після школи, набагато легше перебудуватись, ніж дорослій людині, яка звикла на виробництві, в армії до іншого режиму, інших умов. Пояснити це можна більшою схожістю умов життя школи та ВНЗ, ніж ВНЗ та виробництва, меншою зміною, переробкою динамічного стереотипу. Переробка стереотипу необхідна, зумовлена новими для студента умовами. Проте за відповідної підготовки сім'єю, школою до нових методів навчання у ВНЗ, нового режиму, нових умов, наукової організації праці студентів у ВНЗ цей перехід від шкільного життя до студентського може відбуватися більш м'яко, без зайвого напруження, значно швидше та ефективніше.

В.М. Орлова, Т.І. Єфіменко

ІНДИВІДУАЛЬНІ ПИСЬМОВІ ЗАВДАННЯ ЯК ЗАСІБ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Індивідуальні письмові завдання займають важливе місце в процесі стимулювання практичної роботи студентів. На кафедрі, незважаючи на певний досвід проведення завдань, вони використовуються не на кожній дисципліні.

Індивідуальні завдання можна поділити на декілька напрямків:

- бліц-опитування на заняттях;
- домашні та індивідуальні завдання;
- завдання розширеного типу.

Індивідуальні завдання повинні доповнюватися розв'язанням вправ, задач, письмовими відповідями. Тільки такий підхід допоможе об'єктивно оцінювати рівень засвоєння знань студентів.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБЛЕННЯ КУРСУ «УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»

У рамках загальної частини підготовки магістрів програми ТЕМПУС 4 передбачається здійснювати підготовку навчальних матеріалів академії залізничного транспорту для модуля «Управління персоналом».

Даний процес передбачає розроблення відповідних модулів і підготовку навчальних посібників. Зміст курсу «Управління персоналом» включає:

Блок 1 – Основні принципи управління людськими ресурсами. Даний блок відображає зміст курсу управління персоналом, оцінку менеджменту персоналу як трирівневої системи, дослідження дерева цілей, вдосконалення управління персоналом, а також принципи та моделі управління, організаційну культуру і механізм її управління.

Блок 2 – Правові аспекти управління персоналом і кадровими стратегіями. В ньому розглянуті правові нормативи управління персоналом і функції трудового права, кадрові служби підрозділів залізничного транспорту, питання документування та діловодства і особливості діяльності профспілок.

Блок 3 – Технології управління персоналом і формування ефективного колективу. Особливе місце тут займає класифікація технологій управління персоналом. Як відомо, формування персоналу – основна задача кадрового менеджменту не тільки на старті організації, але і протягом всієї її діяльності. Технологія оцінки персоналу визначає технології його навчання.

Блок 4 – Успішний пошук і відбір персоналу (рекрутинг). У цьому блоці аналізується методика відбору персоналу при наймі на роботу, питання ротації, активні і пасивні методи при наборі та управлінні персоналом. У блоці так само аналізуються питання кадрового резерву та адаптації працівника в колективі.

Блок 5 – Навчання персоналу як потреба сучасного розвитку транспортних технологій. У даному блоці викладені передумови формування системи навчання персоналу та його атестації, а також оцінка праці, включаючи методи групової оцінки.

Блок 6 – Підходи до управління кар'єрою персоналу.

Блок 7 – Лідерство і влада в менеджменті, а також етика ділових відносин у роботі менеджера.

Блоки 8 і 9 характеризують підходи до запровадження управління змінами та мотивацією, лояльністю при оптимальному розподілі функцій керівника. Особливе місце тут займають питання механізму стимулювання праці та комунікаційного процесу в організації.

Блок 10 – Соціально-психологічний клімат в організації та усвідомленість відповідальності керівника у формуванні психологічного клімату в колективі.

Блок 11 є підсумковим з точки зору формування ефективного колективу.

Враховуючи те, що майбутні керівники структурних підрозділів транспорту в умовах високошвидкісного руху не є професіоналами з точки зору управління персоналом, даний модуль покликаний забезпечити їм мінімальні управлінські підходи до майбутньої трудової діяльності.

Т.О. Петухова, І.В. Підпригора

УДОСКОНАЛЕННЯ РЕЙТИНГОВО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Основною метою модульного навчання в умовах продуктивного навчального процесу є створення найбільш сприятливих умов для розвитку студентів шляхом забезпечення гнучкості змісту навчання та пристосування дидактичної системи до їх потреб і рівня базової підготовки.

Організація модульно-рейтингової системи навчання та оцінки її якості у вищих навчальних закладах може успішно здійснюватися за таких умов:

- контекстний підхід до проектування змісту освіти та її групування в кожному модулі шляхом виділення ключових проблем;
- діяльнісний підхід до освоєння змісту освіти;
- інноваційний характер освітнянського середовища.

Трансформація суспільно-економічних відносин викликає необхідність у підготовці спеціалістів із конкурентоспроможним рівнем кваліфікації, що, у свою чергу, передбачає зміни технологій їх навчання та оцінки якості, які здатні мобільно реагувати на зміни ситуації на ринку праці та коригувати модель спеціаліста. Саме до таких технологій і належить модульно-рейтингова система, відмінностями якої є орієнтація на інноваційний характер навчання та діяльнісний підхід.

Модульно-рейтингова система навчання та її оцінка якості сприяє створенню продуктивного освітнянського середовища, яке надає студентам можливість для самореалізації в процесі освітньої діяльності, результатом якої є створення зовнішніх і внутрішніх освітнянських продуктів.

Ефективність реалізації модульно-рейтингової системи навчання та її оцінка якості з метою забезпечення продуктивного освітнянського процесу передбачає дотримання таких умов: варіативність змісту освіти, контекстний підхід до організації навчально-пізнавальної діяльності студентів, інноваційний характер освітнянського середовища.

ДОЦІЛЬНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Соціально-економічні й політичні зміни в суспільстві, зміцнення державності України, входження її в цивілізоване світове співтовариство є передумовою структурної реформи національної системи вищої освіти, спрямованої на забезпечення мобільності, працевлаштування та конкурентоспроможності навчальних закладів.

Однією із передумов входження України до єдиної Європейської зони вищої освіти є досягнення системою вищої освіти України цілей Болонського процесу, який передбачає підвищення якості підготовки фахівців і забезпечення на цій основі престижу отримання вищої освіти за рахунок використання сучасних технологій навчання, поліпшення самостійної роботи студентів на засадах впровадження наукових досліджень у навчальний процес.

Особливе значення має використання в навчальному процесі наукових досліджень у сфері залізничного транспорту як бази отримання практичної підготовки на основі формування реальних, найновіших і перспективних знань про господарську діяльність підприємств галузі. Крім того, широке залучення студентів до виконання наукових досліджень при здійсненні навчального процесу не тільки дозволяє ефективніше, на основі опробування, впровадити наукові дослідження в навчальний процес, але й істотно розширювати можливості самих студентів, розвиваючи в них нові здібності; можливості отримати інноваційні рішення в науці на основі незаангажованого та сучасного погляду студентів на процеси, які відбуваються у всіх сферах діяльності.

Таким чином, використання в навчальному процесі результатів наукових досліджень та участь студентів у їх створенні поліпшує такі показники навчального процесу, як мотивацію вивчення предметів, особисту зацікавленість в оволодінні знаннями, інтерес до науково-дослідної роботи тощо. Все це формує нове суспільство, яке матиме потужний потенціал у майбутньому.

О.М. Полякова

ДО ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Інтеграційні процеси у світовому економічному і освітньому співтоваристві формують нове конкурентне середовище вищої школи, для

якої характерні підвищені вимоги до управління якістю освітнього процесу та надаваних послуг.

Входження системи української освіти у світове освітнє співтовариство в результаті приєднання до Болонської угоди означає прийняття міжнародних правил ведення справ в освітній сфері, перехід до європейських стандартів оцінки результатів освіти і жорстку конкуренцію на ринку праці та освітніх послуг.

Вищі навчальні заклади вже знаходяться в умовах конкуренції за вчених, репутацію, за підростаюче покоління молодих вчених, за професорів. Існує також і конкурентна боротьба за студентів. Тобто сучасні вищі виконують численні соціальні функції; у наш час з розвитком сучасних ІТ-технологій вищі навчальні заклади повинні формувати свої ресурси з урахуванням запитів, потреб і переваг споживачів освітніх послуг, цільових аудиторій: абітурієнтів, студентів, слухачів, роботодавців, рекрутингових агентств, державних органів освіти, суспільства в цілому.

Забезпечення конкурентоспроможності вищого навчального закладу ґрунтується на *вдосконаленні технологій освіти, розвитку системи забезпечення якості освітніх послуг і підвищенні ефективності управління ним.*

Удосконалення технологій освіти здійснюється, передусім, через ІТ дистанційне навчання; створення електронного університету, порталу; використання медійних технологій (підготовка відео-аудіо матеріалів, анімаційні технології, ситуаційні, ділові ігри); формування баз знань (класифіковані документи (підручники, методики); форуми з обговорення актуальних питань та ін.); використання мультимедійного обладнання в навчальному процесі.

На думку колективу авторів під керівництвом Ю.Б. Рубіна, основними завданнями системи якості вишів на сучасному етапі є перехід до технологій відкритої освіти; адаптація змісту навчальних програм; адаптація структури навчально-методичних матеріалів; адаптація навчальних планів; забезпечення оперативної системи коректування навчальних програм підготовки фахівців; забезпечення гнучкого оновлення змісту освіти; використання модульного принципу формування дисциплін.

Однак очевидним є той факт, що специфіка функціонування сфери освіти і особливості виробленого в її рамках продукту не можуть не впливати на зміст стратегії конкурентоспроможності вищого навчального закладу, привносячи в інструментарій її реалізації ряд специфічних особливостей. Найбільш виразно ця специфіка проявляється при розгляді обраної стратегії конкурентоспроможності.

Стратегія конкурентоспроможності вищого навчального закладу враховує не тільки галузеві особливості організації, але і відмінні риси самої цієї організації, що знаходить відображення у формалізації її ключових компетенцій. На думку багатьох фахівців, зокрема С.В. Волгіної,

роботу з виявлення ключових компетенцій вищого навчального закладу доцільно починати з управлінського обстеження таких функціональних особливостей його діяльності:

- *маркетинг*: яку частку займає вищий навчальний заклад у загальній місткості ринку освітніх послуг, наскільки різноманітний асортимент пропонованих ним освітніх продуктів і послуг, чи враховуються зміни на ринку та у структурі споживачів при розробленні послуг і продукції вищого навчального закладу, величина доходу, що отримується від їх реалізації;

- *надання освітніх послуг*: які особливості розроблення та реалізації освітньої послуги вищого навчального закладу, наскільки добре розроблена система надання освітніх послуг, чи можна внести коригування щодо її поліпшення, чи можливо покращити якість освітніх програм, які ресурси для цього можуть знадобитися, чи можливо розробити нові освітні програми або використовувати нові технології викладання, яких немає у конкурентів, чи існує у вищому навчальному закладі ефективна система контролю якості освітньої послуги та процесу її надання;

- *персонал вищого навчального закладу*: які компетентність і підготовка персоналу вищого навчального закладу, які вимоги до працівників вишу можуть виникнути в перспективі, чи здатні будуть співробітники вишу забезпечити виконання цих вимог, наскільки ефективно використовується система підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації персоналу вищого навчального закладу, чи функціонує і в організації система оцінки роботи персоналу;

- *імідж вищого навчального закладу та його корпоративна культура*: чи існує у вищому навчальному закладі цілісна система вироблених і властивих його співробітникам моделей поведінки, звичаїв, традицій і очікувань, яким чином вона створюється, передається і підтримується, яке враження про навчальний заклад і його діяльність у споживачів, чи склався позитивний імідж вищого навчального закладу, чим він підкріплюється або послаблюється.

У результаті цього аналізу виявляються сильні і слабкі сторони різних видів діяльності вищого навчального закладу, які можуть бути використані при розробленні та реалізації стратегії управління вишом.

Обґрунтування ключових компетенцій вищого навчального закладу, на відміну від бізнес-організацій, визначається особливостями процесу виробництва освітніх послуг, що здійснюються в ньому, і якісними характеристиками самого кінцевого продукту цього виробництва. Але розуміння компетенцій вищого навчального закладу та загальна схема їх виявлення та управління аналогічні як і для будь-якої іншої організації.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В УКРДАЗТ

Досягнення високої результативності процесу навчання в сучасних умовах динамічного укрупнення інформаційного простору, інтернаціоналізації і глобалізації знань, технологій, науково-технічних розробок і т. д. можливо лише при використанні вискоефективних сучасних технологій навчання. Одним із таких сучасних віянь у педагогіці, яке хоч було описано фундаментальними роботами в кінці 1960 - початку 1970 рр. (Т.В. Кудрявцев, А.М. Матюшкін, М.І. Махмутов та ін.), Однак набуває поширення саме в наші дні, є так зване «Проблемне навчання».

Теорія проблемного навчання базується на організації навчального процесу, що передбачає створення проблемної ситуації та активізації самостійної діяльності студентів у пошуку її вирішення, що веде до засвоєння і закріплення наукових знань, отриманих при традиційному навчанні (лекції, семінарські і практичні заняття), розвитку творчих, лідерських (при організації групових занять) якостей.

Організацію проблемного навчання можна описати таким алгоритмом: постановка проблеми – визначення альтернативних шляхів її вирішення - вибір оптимального шляху – вирішення проблеми. Необхідно враховувати, що рівень проблемності і ступінь пізнавальної самостійності можуть сильно відрізнятись від ступеня початкової підготовки студентів з даної проблеми. В ідеалі необхідно організувати кілька підгруп з різним рівнем складності у вирішенні проблеми (залежно від кількості вихідної інформації, ступеня допомоги викладачем і т.д.) в одній навчальній групі для підтримки інтересу як у «сильних», так і в «слабких» студентів.

Проблемне навчання може використовуватися при організації семінарських занять, написанні курсових, самостійних, реферативних робіт, доповідей, підготовці дослідницьких і творчих робіт і т.д. Слід зазначити, що проблемне навчання як найкраще підходить для відточування економічних знань і умінь у вирішенні загальновиробничих, управлінських, маркетингових задач. Саме тому проблемне навчання активно використовується викладачами кафедри ЕУВКБ в таких дисциплінах: «Антикризове управління підприємством», «Економіка вражень», «Проектний аналіз», «Стратегічне управління підприємством», «Управління проектами» та ін.

З метою подальшого підвищення якості освіти, яку отримують студенти в УкрДАЗТ, підвищення рейтингу академії та поліпшення іміджу серед вузів України вважаємо за необхідне активно впроваджувати також інші сучасні освітні технології, а саме особистісно орієнтоване навчання, мережеві та ігрові технології, метод кейс-навчання, адаптивну систему навчання і т. д.

АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Реформи освітянської галузі, що розпочаті і тривають в Україні, мають на меті впровадження стандартів Європейської вищої школи у вітчизняну практику навчання студентів.

У даний час в Україні відбуваються процеси універсалізації як системи оцінювання знань студентів, так і універсалізації навчально-методичного забезпечення та підходів до освіти в навчальному процесі.

Видається доцільним виступити з пропозицією щодо затвердження Міністерством освіти і науки України єдиного комплекту навчально-методичного забезпечення для нормативних дисциплін, що буде включати єдині підручники та навчальні посібники, розробки щодо забезпечення всіх видів роботи студентів, а також різних форм контролю тощо. Такий захід дозволить не тільки вивільнити час викладачів, які займаються індивідуальним розробленням комплектів науково-методичного забезпечення за нормативними дисциплінами, які викладають, але і спростить процес сприйняття інформації студентами. Крім того, це надасть можливість проводити контроль знань, що отримали студенти на зразок зовнішнього незалежного тестування. Означений захід досить добре зарекомендував себе в умовах середньої школи, отже, заслуговує на увагу та впровадження в навчальний процес в умовах вищої школи.

Т. Г. Сухорукова

МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ ДО КОРПОРАТИВНОГО НАВЧАННЯ І РОЗВИТКУ

Досягнення цілей підприємства, підвищення конкурентоспроможності і проведення організаційних змін вимагають спираючись на добре сплановану і чітко організовану роботу з навчання персоналу. За критерієм важливості і терміновості розвиток персоналу зазвичай є однією з найважчих проблем і у нас рідко – терміновою. Це є лише однією з причин, з яких аспект розвитку персоналу не отримує належної уваги на підприємствах.

Зарубіжний досвід показує, що необхідно проводити систематичний моніторинг "мотиваційного фону" для визначення "проблемних зон" і своєчасного їх вирішення. Більшість же вітчизняних фахівців у галузі управління персоналом вважають, що бажання вчитися є природним, і рідко впливають на нього усвідомлено. Проте працівники не завжди охоче проходять різноманітні семінари і тренінги, пояснюючи це або відсутністю часу, або відсутністю бажання (працівник може боятися того, що,

отримавши багаж знань, йому доручать виконання більшої кількості функцій без відповідного підвищення заробітної плати або просування по "кар'єрних сходах").

Відсутність бажання вчитися або низька мотивація до навчання серйозно обмежує можливості того, хто навчається, до засвоєння нового. Тому підвищення рівня мотивації є дуже важливим завданням менеджерів з персоналу.

Аналіз причин низької мотивації до навчання в персоналу дозволяє виділити основні з них:

- невпевненість працівника в тому, що його активність призведе до запланованого результату: зростання об'єму продажів, своєчасне розроблення нового продукту, успішна реалізація зробленого проекту;
- невпевненість працівника в тому, що досягнуті ним успіхи залишаться непоміченими і не будуть винагороджені керівництвом: просування по службі, підвищення заробітної плати, визнання оточення;
- низька оцінка привабливості очікуваного заохочення;
- невдалий графік і терміни проведення навчання;
- організація примусового навчання працівника без урахування його побажань.

Розуміння керівником підприємства, яка з проблем є істотною, дозволяє йому визначити основні напрями діяльності з підвищення рівня мотивації своїх співробітників.

Ефективна система методів мотивації розвитку персоналу на українських підприємствах повинна включати:

- правильний підбір навчальних програм з урахуванням думки того, хто навчається (активність, емоційна залученість у процес зростає – зростає і роль розвитку здібностей);
- створення "ефекту конкуренції"/"дефіцит в навчанні" (взяти участь у корпоративному розвитку можуть тільки кращі, ініціативні співробітники);
- створення середовища для застосування отриманих знань, вимірність і наочність отриманих результатів;
- надання можливості кар'єрного зростання;
- підвищення ринкової вартості співробітника, який навчається (шляхом отримання сертифікатів/свідоцтв про навчання);
- просування працівників, які бажать навчатися (при відборі кандидатів на вакантні місця ключовим повинне стати їх прагнення самоудосконалюватися).

Таким чином, розроблення системи мотивації розвитку і корпоративного навчання персоналу повинна ґрунтуватися на об'єктивному аналізі ситуації як усередині підприємства, так і на ринку праці, і на використанні методів, що підвищують мотивацію і лояльність персоналу.

ІНТЕГРОВАНІ ЗАНЯТТЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Проблема комплексної підготовки майбутніх фахівців з економіки, формування їхньої професійної компетентності вирішується через реалізацію міждисциплінарних зв'язків суміжних дисциплін спеціальності.

Міждисциплінарні зв'язки не тільки є одним із важливих шляхів поглиблення й осмислення знань студентів економічних спеціальностей, а й сприяють розвитку їхньої творчої думки та самостійності. Спираючись на здобуті знання, студенти вчаться встановлювати логічний зв'язок між елементами знань, самостійно вирішувати поставлене питання, доводити правильність висунутого положення, трансформувати наявні знання в нових умовах. Засвоєння студентами системи знань, умінь та навичок на основі логічного порівняльного аналізу змісту різних дисциплін передбачає впровадження в навчальний процес системи міждисциплінарних завдань, які є ще одним з ефективних засобів управління продуктивною пізнавальною діяльністю студентів.

Необхідність міждисциплінарних зв'язків потребує реалізації дидактичних принципів навчання: науковості, системності, зв'язку теорії з практикою, міцності засвоєння знань і всебічного розвитку пізнавальних здібностей. Надаючи перевагу міждисциплінарним зв'язкам як фактору підвищення ефективності навчання, важливо відмітити те, що не можна розглядати дану проблему тільки як співвідношення кількох навчальних дисциплін, які передбачають взаємне використання та збагачення загальних для них знань, умінь і навичок. Оскільки проблема міждисциплінарних зв'язків є різнобічною, тут має бути тісне співробітництво усіх викладачів, які готують майбутнього фахівця за конкретною спеціальністю.

Міждисциплінарна інтеграція вирішує завдання органічного поєднання нової теми з попередніми і наступними знаннями, визначення логічних зв'язків між різними дисциплінами, розділами, темами, визначення місця та призначення різних дисциплін у майбутній професійній діяльності і об'єднання в одну систему. Шляхи здійснення даних напрямів можуть бути найрізноманітнішими. Наприклад, для викладання на кафедрі економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом можуть бути заплановані такі інтегровані заняття: «Інтеграційні об'єднання та кадрова політика», «Факторний аналіз та інформаційні комп'ютерні технології», «Реформування та кадрова безпека», та інші.

Реалізувати реальні міждисциплінарні зв'язки викладачу допомагають інтерактивні методи навчання, зокрема метод випереджуючих завдань, вирішення професійних ситуацій, інтегрованих завдань, комп'ютерні презентації, вирішення проблемних ситуацій,

розв'язування виробничих вправ, моделювання ситуацій.

Міждисциплінарні зв'язки є особливо актуальними для проектування навчального процесу з реалізації компетентнісного підходу, оскільки формування компетенцій майбутніх фахівців з економіки здійснюється не однією, а декількома навчальними дисциплінами.

М.О. Устенко

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРЕВАГИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Сучасному суспільству потрібна масова якісна освіта, яка спроможна забезпечити зрслі вимоги до споживача та виробника матеріальних і духовних благ. Виконати соціальне замовлення суспільства через збільшення асигнувань на освіту, збільшення кількості навчальних закладів та іншими традиційними способами не в змозі навіть заможні країни. Тому поява дистанційної освіти не випадкова, це закономірний етап розвитку та адаптації освіти до сучасних умов.

За останні роки розвиток інформаційних технологій зробив актуальною проблему модернізації системи освіти. Суть такої модернізації найбільше відображена в концепції дистанційної освіти (ДО), яка завдяки такому глобальному явищу, як Інтернет, охоплює широкі шари суспільства та стає найважливішим фактором його розвитку. Особливого значення така модернізація системи освіти набуває в Україні.

Система ДО має ряд переваг і значно розширює коло потенційних студентів. Одержати освіту дистанційно має можливість молодь, яка не може поєднувати навчання з роботою або проживає у віддаленій від обласних центрів місцевості; військовослужбовці; домогосподарки; керівники; бізнесмени або студенти, що бажають паралельно одержати освіту. Дистанційна форма навчання підходить майже всім, тому що дає можливість гармонійно поєднувати навчання та повсякденне життя.

Слід зазначити, що ДО – доступна можливість одержати освіту за кордоном з мінімальними фінансовими витратами при великому виборі спеціальностей, оскільки більшість вишів Європи та США ввели таку зручну для студентів форму освіти набагато раніше, ніж Україна.

Відзначимо головні переваги дистанційної форми навчання:

- доступність всім верствам населення;
- відсутність необхідності відвідувати лекції і семінари;
- демократичний зв'язок «викладач – студент»;
- комплексне програмне забезпечення;
- провідні освітні технології;
- індивідуальний процес навчання;
- гнучкі консультації.

Для подальшого розвитку ринку освітніх послуг, вирішення низки соціальних проблем, реального впровадження дистанційної освіти у вітчизняну освіту необхідно:

- осмислення на державному рівні, органами управління освітою, керівництвом і професорсько-викладацьким складом навчальних закладів, широкими педагогічними спільнотами доцільності й об'єктивної необхідності та можливості впровадження дистанційного навчання у вітчизняну освіту;

- створення науково обґрунтованої системи освіти і умов, що забезпечать її стійке функціонування та подальший розвиток. Для запобігання кон'юнктурних підходів і помилок минулого (програмоване навчання тощо) необхідно з самого початку надати системі соціально-педагогічну спрямованість. Застосування в дистанційній освіті телекомунікаційних мереж і сучасних інформаційних технологій – умова необхідна але недостатня;

- використовуючи існуючі та новостворені телекомунікаційні мережі (УРАН, Корпоративна мережа державного управління, міністерств і відомств тощо), доцільно, насамперед, прискореними темпами формувати у Web-середовищі систематизований вітчизняний освітній простір як інформаційну основу розгортання повномасштабної системи дистанційної освіти.

О.І. Фролов

РІЗНІ РІВНІ ПІЗНАННЯ В ХОДІ СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ

Тестування в ході семінарського заняття має на увазі перевірку знань лише на першому рівні – рецептивному (рівні пізнання). І хоча тестування припускає можливість більшої об'єктивності, воно слабо відбиває картину реального засвоєння знань. Саме завдання на цьому рівні має на увазі лише пошук серед наведених варіантів правильного. Але заради цього не обов'язково що-небудь знати, можна і вгадати. Викладачу важко на цьому рівні взагалі оцінити студента, оскільки студент залишається «німим».

Реалізацією репродуктивного рівня (відтворення) отриманих знань є, наприклад, колоквіум.

Проведення колоквіуму доцільно, коли в плані проведення семінару немає особливо складних питань. Питання до колоквіуму мають бути достатньо ємкими і не повинні вимагати від студентів однозначних відповідей. Викладач може використовувати допоміжні, наводячи питання, що дозволяють продовжити обговорення деякої проблеми. Протягом заняття студенти згадують, систематизують, узагальнюють раніше засвоєне, роблять висновки.

Розв'язання вправ, задач на семінарі забезпечує активну пошукову діяльність студентів і є реалізацією третього – творчого рівня освіти. Доцільним є скерувати студентів не тільки на вирішення наданих ситуацій, але ж і на саму постановку нових питань, що виникають у процесі вирішення завдань, викликати потребу шукати неординарні шляхи, підходи до реалізації навчальної ситуації або рольової гри.

О.І. Фролов

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Сьогодні особливої актуальності набуває, перш за все, перегляд змісту вищої освіти, забезпечення її високої якості, запровадження сучасних технологій навчання з високим рівнем інформатизації навчального процесу та удосконалення професійної підготовки.

Процес скорочення лекційних курсів пов'язаний з новими завданнями системно-наукового викладу матеріалу, відкритого полідіалогічного спілкування, коли лектор володіє не тільки глибокими науковими системними знаннями, нормами, оцінками, а й словом, соціально-психологічним кліматом студентської аудиторії та завдяки неперервним проблемно-діалогічним контактам пробуджує інтерес до предмета, бажання здобувати і поширювати культурний досвід, змінювати на краще оточення і самого себе.

На перший план у сучасній лекції виступають проблемні запитання для створення відповідного психологічного клімату та одержання оперативного зворотного зв'язку, щоб бути в курсі розуміння студентами змісту та налагодити професійну роботу з психоемоційним настроєм аудиторії, розкритися як науковець, педагог і громадянин.

Для цього лекції мають бути оснащені технічними засобами навчання: кожна лекційна аудиторія обов'язково має бути обладнана відеомагнітофонною і телевізійною технікою, графопроекторами, ксерокопіювальними машинами тощо.

Так звані навчальні пакети мають містити не тільки навчальні посібники (у тому числі і електронні), книги-зошити для індивідуальних занять, методичні вказівки, але і відеодиски, серії слайдів, відеокасети.

Використання слайдів, відеокасет, дисків під час лекції необхідно для демонстрації, підтвердження різних поглядів, альтернативного пояснення особливо складних проблем, залучення студентів до пошуку необхідних рішень, звернення до особистого досвіду студентів для розвитку у студентів аналітичних здібностей: кількісного аналізу граф, таблиць, схем, читання, графіків. Демонстрація, аналіз і обговорення (на семінарських заняттях) відеофільмів, знятих за спеціальними сценаріями, дають змогу цікаво висловити теоретичний матеріал, ілюструючи його

прикладми з практики. В результаті у студентів формується уміння сприймати великі обсяги інформації, виділяти і запам'ятовувати головне, підвищується їх активність, розвиваються комунікативні навички.

О.В. Чала, Л.В. Ричкова

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА АКАДЕМІЇ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ

Важливу роль у формуванні сучасного спеціаліста відіграє оточення, сформоване передусім сервісами комп'ютерних технологій. Використання інформаційних технологій у навчальному процесі вносить нові виклики, пов'язані з дидактичними принципами організації процесу навчання.

У сучасних навчальних закладах, що мають потужні комп'ютерні мережі, створюється нове середовище, якому студент проводить значний проміжок часу. У результаті формується нове інформаційне середовище, яке змінює не тільки форми, а й зміст технологій навчального процесу, документообіг, прийняття організаційних та управлінських рішень. Основними складовими цього середовища є особистість (студент), ресурси та їх взаємовідносини. Модель системи навчального процесу можна описати за допомогою таких компонентів:

- викладацький склад;
- навколишнє середовище;
- студент;
- дидактичний базис вищого навчального закладу;
- освітня політика вишів.

Кожен з елементів моделі має свої характеристики, а сукупність характеристик кожного з елементів та їх функціональних зв'язків визначають систему навчального процесу.

Інформаційне середовище вищого навчального закладу існує у двох видах: глобальному (Інтернет) і локальному. Локальний простір формується на базі комп'ютерної мережі вишів і мереж гуртожитків. Важливим етапом є побудова мережі окремих гуртожитків з подальшим їх з'єднанням та інтеграцією з навчальним процесом для створення єдиного інформаційного простору.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ЇХ ОРГАНІЗАЦІЯ: ПРАКТИЧНІ МЕТОДИ

Методи навчання визначають способи цілеспрямованої реалізації навчального процесу, тобто взаємопов'язаної діяльності викладача і студентів, спрямовані на вирішення навчально-виховних завдань.

Практичні методи відіграють вирішальну роль у формуванні умінь і навичок майбутнього спеціаліста. Найбільш поширеними практичними методами є метод вправ, практичний метод, імітаційно-ігровий.

Метод вправ – один із найважливіших методів практичного навчання. Вправи – це цілеспрямоване, багаторазове повторення студентами певних дій та операцій з метою формування навичок і вмінь.

Практичному методу належить особливе важливе місце у розвитку самостійності та пізнавальної активності студентів, у підготовці їх до оволодіння спеціальністю, до практичної діяльності.

Імітаційно-ігровий метод належить до активних методів навчання. В основі цього методу лежить моделювання виробничих ситуацій. Особливістю цього методу є максимальне наближення до практичної діяльності, цей метод дає можливість тренуватись у прийнятті управлінських рішень, він є колективним методом навчання і створює позитивний емоційний настрій студентів. В основі методу лежить ділова (дидактична, рольова) гра.

Н.Г. Челядінова

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ШЛЯХОМ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ

У наш час у всьому світі на перший план в освіті виходить застосування технологій електронного навчання. Найбільш актуальним це є в умовах навчання у вишах, де спостерігається процес переважання сучасних педагогічних технологій, у тому числі технологій електронного навчання, над традиційними.

Можливо, це є даниною моді, але сучасні умови постійного підвищення рівня інформатизації суспільства визначають напрямки руху і розвитку його найбільш значущої і базової структури – освіти.

В останні роки все частіше відзначається зниження ефективності традиційного навчання як на рівні середньої школи, так і на рівні вишу, що проявляється в авторитарності педагогічних вимог, у навчанні, слабо пов'язаному з потребами студентів, з їхніми індивідуальними ресурсами. Жорстка регламентація діяльності студентів на заняттях, примусовість

навчальних процедур часто призводить до нерозуміння ними цілей своїх дій, до відсутності усвідомлення необхідності досліджуваного матеріалу та його практичної значущості, у зв'язку з чим у студентів спостерігається відсутність навчальної мотивації, несформованість навичок планування своєї діяльності.

Сучасні педагогічні технології, і більшою мірою технології електронного навчання, є особистісноорієнтованими і спрямованими на розвиток індивідуальних ресурсів студентів.

На відміну від подання знань у готовому вигляді при традиційному навчанні, технології електронного навчання передбачають підвищення рівня самостійної роботи студентів в індивідуальному темпі, з одного боку, надаючи можливості для широкого спілкування з іншими студентами, і спільного планування своєї діяльності, з іншого.

Що стосується психологічного аспекту оцінювання знань учнів, то електронні технології навчання надають можливість знизити роль стресорів у процесі складання студентами заліків та іспитів, а також підвищити рівень психологічного комфорту на заняттях. Застосування електронних методів навчання у виші дозволяє підвищити рівень навчання і поліпшити якість надаваних вишом освітніх послуг, а також забезпечує більшу гнучкість у реалізації освітніх цілей вишу.

Вирішальну роль у розвитку електронного навчання, звичайно, відіграв Інтернет. Електронне навчання дає вишам можливість підвищити продуктивність, знизити рівень витрат, пов'язаних з проведенням очних занять, поліпшити процес обміну знаннями і довести до мінімуму витрати на навчання.

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що застосування у вищих навчальних закладах електронних технологій навчання сприятливо позначається на психолого-педагогічному аспекті освітнього процесу, у тому числі сприяє розвитку індивідуальних ресурсів студентів і викладачів, формує навички цілепокладання, самостійного мислення, ініціативність і відповідальність за виконувану роботу, а також знижує психологічні навантаження на студентів і викладачів у процесі взаємного обміну знаннями.

О.М. Широкова

КОНКУРЕНТОФОРМУЮЧІ ДИВЕРСИФІКАЦІЙНІ ЗМІНИ В ОСВІТІ

Динамічні зміни в українському суспільстві змінюють уявлення молоді про свою цінність і значення для держави. Сучасна молодь у більшості своїй розуміє, чого вона хоче і відповідно до цього прагне, знаючи як цього досягнути. У такій ситуації завданням вишу є задоволення

цієї потреби і створення таких умов навчання, які б могли не тільки підготувати конкурентоспроможних фахівців з позиції загальноприйнятих уявлень про якість освіти, але й викликати у студентів стверджувальну позицію про рівень власної підготовки, свою унікальність і професійність. Останнє є дуже важливим, оскільки саме це є ключовим у створенні мотивації до навчання. Тобто студент тоді бажає отримувати освіту, коли він розуміє, що освіта саме в цьому виші забезпечить йому конкурентоспроможність на ринку праці. До того ж під час економічних криз всебічного значення набуває раціональність використання фінансових ресурсів, а особливо для молоді, тому вкладати гроші у власне навчання будуть тоді, коли зрозуміють, що це принесе їм набагато більший результат, зокрема і у вигляді додаткових конкурентних переваг. Ці твердження обґрунтовують взаємозв'язок формування конкурентоспроможного фахівця і формування мотивації навчання. Інше питання, як вишу поєднати ці складові і забезпечити їх.

Цю проблему допоможе вирішити внутрішня модернізація системи підготовки фахівців. Велике значення в ній має диверсифікація професійної освіти, яка розглядається як процес розширення та впровадження різноманітних освітніх послуг, реалізація принципів альтернативності і варіативності.

Це, по суті, зміна принципів освіти, спрямованих на гуманізацію і демократизацію освітніх систем, формування нових життєвих установок особистості, суспільно-економічних відносин, яка вимагає переходу від технократичного підходу до орієнтації на розвиток особистості фахівця, формування в нього таких якостей, як самостійність, творча активність, уміння орієнтуватися в мінливому світі, приймати відповідальні рішення в нестандартних ситуаціях, досягати максимально можливих результатів (особистісний підхід) і, особливо, мати якості універсальності.

Важливим елементом в універсальності вищої освіти є активний розвиток вищими навчальними закладами додаткових освітніх послуг для студентів вишів. Розвиток даного напряму пов'язаний з тим, що в умовах конкуренції й невизначеності шляхів працевлаштування після закінчення вишу студентам варто мати додаткові щодо навчального плану компетентнісні властивості та кваліфікаційні переваги. До таких додаткових освітніх послуг можна віднести вивчення іноземних мов, оволодіння комп'ютерними технологіями, розвиток техніки спілкування з персоналом і в колективах тощо.

Таким чином, освіта на умовах диверсифікації може стати могутньою рушійною, ініціативною силою економічного зростання держави, підвищення ефективності й конкурентоспроможності народного господарства, одним із факторів національної безпеки і заможності країни; фактором перетворення суспільства на відкриту, варіативну, толерантну систему, що забезпечує становлення конкурентоспроможних фахівців.

ПРОЕКТНИЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИКЛАДАЧА

Високий динамізм і складність зовнішнього середовища накладають відбиток на діяльність усіх підприємств та організацій. Не є виключенням і вищі навчальні заклади. Становлення і розвиток інформаційного суспільства також впливають на розвиток вітчизняної освіти. У цих умовах змінюються вимоги до викладача і його ролі в процесі освіти.

У ході переходу на освітні стандарти нового покоління слід очікувати на серйозні структурні перетворення, втрату актуальності багатьох вузьких спеціальностей і спеціалізацій і, як наслідок, змін у кількісних і якісних характеристиках викладацького складу. За таких обставин особливо актуальним стає питання конкурентоспроможності викладача.

Конкурентоспроможний викладач вишу — це спеціаліст, який має навички та якості, що властиві конкурентоспроможній особі професіонала, який орієнтований на професійні цінності, основою яких є визначений «етичний фундамент» — інтелігентність; який здатен знаходити «динамічний баланс» між даними компонентами та потребами споживачів освітніх послуг — студентів. Для викладача такого рівня, що являє собою ретранслятор професійно-особистісних якостей і способів діяльності для майбутнього конкурентоспроможного, компетентного спеціаліста, характерною особливістю є здатність досягнути поставленої мети в різних, освітніх ситуаціях, що швидко змінюються, за рахунок володіння методами рішення більшого класу професійних завдань засобами сучасного інструментарію.

Однак окрім навчальної діяльності кожен викладач здійснює наукову, методичну та організаційно-виховну роботу. І якщо розглядати кожен з цих видів робіт відокремлено, то в умовах прискорених перетворень виконувати ці різнопланові види діяльності в достатньому обсязі з відповідною якістю стає все складніше. За результатами дослідження "Професійне і соціально-економічне становище викладачів", проведеного в Україні влітку 2013 року, викладачі українських вишів працюють вдвічі більше, ніж їхні закордонні колеги. При цьому половина викладачів вищих навчальних закладів України отримує за свою роботу менше 3 тисяч гривень на місяць.

За таких умов ефективною є реалізація проектного підходу до роботи викладача. При використанні проектної структури збільшується кількість залучених до процесу учасників, причому це залучення носить не випадковий характер. При переході на даний вид структуризації робіт насамперед необхідне обґрунтоване включення до «портфеля» викладача дисциплін, близьких до сфери його наукових інтересів. У рамках такої

структури можливе формування творчих альянсів викладачів, студентів, аспірантів і практиків.

Таким чином, необхідність реалізації проектного підходу в діяльності викладача обумовлена сучасними реаліями в галузі вищої освіти і є обов'язковою умовою забезпечення гідного рівня «конкурентоспроможності» кожного викладача.

Ю.М. Юрченко

ЯК ДОПОМОГТИ СТУДЕНТАМ, ЯКІ ПРАЦЮЮТЬ

Вже багато років академія зіштовхується з таким явищем, як працюючий студент денної форми навчання. У зв'язку з цим викладачі нарікають на погіршення відвідування студентами занять, зниження якості та своєчасності виконання навчального плану і, нарешті, на погіршення рівня підготовки працюючих студентів.

За даними соціологічного опитування, працюють приблизно 75 % студентів-старшокурсників. Більше 90 % непрацюючих студентів бажали б суміщати роботу з навчанням.

За спеціальністю, на жаль, працює лише незначна кількість.

Для покращення якості навчання працюючих студентів можна рекомендувати таке:

- забезпечити посилення індивідуальної роботи з працюючими студентами шляхом збільшення індивідуальних завдань з дисциплін за умови скорочення аудиторних занять;
- формувати тематику курсових і дипломних проектів і робіт з урахуванням змісту роботи студентів;
- проводити практику за містом роботи студентів;
- реалізовувати дистанційні технології з окремих навчальних дисциплін;
- створити навчальні інтернет-портали з відповідним інформаційно-методичним забезпеченням навчальних дисциплін кафедр з урахуванням потреб працюючих студентів;
- удосконалити рейтингові системи оцінювання з урахуванням особливостей навчання працюючих студентів;
- забезпечити вивчення думки працюючих студентів щодо їхніх навчальних проблем і побажань з організації навчального процесу тощо.

Проблема навчання працюючого студента є досить актуальною і потребує негайного вирішення.

ВАЖЛИВІСТЬ ВЗАЄМИН МІЖ СТУДЕНТОМ ТА ВИКЛАДАЧЕМ УКРАЇНСЬКИХ ВИШІВ

Сучасні викладачі намагаються дати максимально можливу кількість "голих" знань, не дивлячись на їхню адекватність поточній ситуації, до того ж без обґрунтування їхньої потрібності. Але студент – це не школяр, якому можна сказати "так треба", студенту необхідно також пояснити, як саме ці знання йому знадобляться в майбутньому. І якщо викладач відповідає в дусі "у житті все може бути корисним", студент зі зрозумілих причин втрачає інтерес. Студент приходить до вишу не за знаннями, він приходить за тим, щоб стати хорошим працівником, а це зовсім різні речі. Викладач зобов'язаний вміти довести студентам, що його предмет дійсно буде корисний студентам у їхній майбутній діяльності.

Якщо між студентом і викладачем немає ніякого контакту, крім мінімальних начитаних годин, ні про яку мотивацію студентів говорити не доводиться. Студенту дуже важливо, щоб педагог був його наставником, а не ментором, щоб до нього можна було звернутися за допомогою (розуміється, звичайно навчальні питання), нехай навіть з безглуздішого питання. Але й впадати до панібратства теж не варто – інакше студенти сядуть на шию і звісять ніжки.

Немає ніякого більш дієвого способу підвищити мотивацію студентів, ніж зацікавити студентів своїм предметом. Необхідно постійно влаштовувати ділові ігри, зустрічі з представниками підприємств, на лекціях періодично пов'язувати тему з робочим процесом і пояснювати, як та чи інша формула застосовується на практиці. Тоді всі студенти з задоволенням будуть ходити на лекції, займатися саморозвитком, готувалися до практичних занять і з успіхом складати іспит.

Виходячи з вищезазначеного, взаємовідносини між студентами та викладачами вишів є дуже важливою частиною у викладанні дисциплін. Треба розвивати систему освіти таким чином, щоб був постійний зв'язок, який надасть можливість почуватися студенту у виші більш гармонічно та зацікавлено. Тільки після цього можливо підвищувати мотивацію студентів до навчання.

**СЕКЦІЯ
ФАКУЛЬТЕТУ АВТОМАТИКИ,
ТЕЛЕМЕХАНІКИ ТА ЗВ'ЯЗКУ**

М.М. Бабаєв, М.Г. Давиденко

**ПІДРУЧНИК, ПОСІБНИК, КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ:
ВИМОГИ ТА РЕАЛІЇ**

В останні 10-12 років в Україні сформувалася ситуація, яку можна охарактеризувати як «самозабезпечення вищих навчальних закладів навчальною літературою». Вона має як позитивні, так і негативні риси. Найпозитивнішим є, що реалізація можливостей на місцях створити власну обсяжну методичну розробку призвела до появи низки доброякісних підручників, які мають високий методичний, науковий і технічний рівень і за ним не поступаються класичним стабільним підручникам та навчальним посібникам і, водночас, враховують сучасні досягнення. Як їх зміст, так і їх оформлення відповідають усім наявним вимогам, у тому числі поліграфічним та ергономічним. Подеколи ж утворилися видання, автори яких мають ще великий простір для маневру на шляху до вищезгаданих висот. Меншою мірою це стосується підручників і навчальних посібників: склалося враження, що їх укладачі та автори доволі добре розуміють те, який матеріал, в якій послідовності та в якій формі слід винести на розгляд читача; варіації в основному мають місце лише на теренах інтелектуальної насиченості книжок та якості ілюстрацій. Щодо конспектів ситуація є менш оптимістичною. Здебільшого видані конспекти являють собою ті ж самі навчальні посібники або навіть підручники і з цієї причини не відповідають визначенню, яке зафіксоване в ДСТУ 3017-95: «Конспект лекцій – навчальне видання стислого викладу курсу лекцій або окремих розділів дисципліни». Тобто за змістом та формою текст конспекту має являти собою чітко окреслені «острівки» інформації, з'єднані між собою в логічній послідовності дуже короткими пов'язувальними поясненнями і супроводжені простими, швидкозрозумілими ілюстраціями. Конспект кожної лекції корисно (для читача) супроводити її планом і коротким (не більше трьох пунктів) переліком стабільних підручників або навчальних посібників із вказанням номерів підрозділів, які містять навчальний матеріал цієї конкретної лекції.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ МЕХАНІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

У доповіді розглянуто запропоновану авторами систему оцінювання рівня знань студентів з дисциплін «Обчислювальна техніка та програмування» і «Обчислювальна техніка, програмування, моделювання систем». Дана методика пройшла опробування протягом понад 5 років у процесі проведення занять зі студентами 1-го курсу механічного факультету.

На першій лекції студенти ознайомлюються зі структурою курсу, порядком викладання дисципліни, а також із системою контролю та оцінювання їх роботи. Кожний отримує в електронному вигляді файл у вигляді таблиці (див. рисунок), де чітко розписано, за який вид роботи скільки балів можна отримати.

Ця система дає можливість:

- студентові самостійно прорахувати свою оцінку, більше часу відводити на виконання завдання, ніж на переговори із викладачем на тему, за рахунок виконання яких завдань можна набрати бали;

викладачеві запобігти похибкам у розрахунках остаточного бала за поточну роботу за рахунок формалізації більш швидко проводити опитування студентів, що дає змогу продуктивніше використовувати час заняття. Гнучкість системи дозволяє легко налаштувати її при змінах навантаження, а прозорість мінімізує суб'єктивність під час контролю знань студента.

модуль	коэф_по_АР	коэф_по_СР	коэф_завдань	ФІО	VB.1	VB.2	VB.1	VB.2	VB.1	VB.2	VB.1	VB.2
1	19,0	26,0	100,0	Лисенко	60	40	100	80	15	45	20	20
2	22,0	24,0	100,0									
3	100,0	100,0	100,0									
4	100,0	100,0	100,0									
5	100,0	100,0	100,0									
6	100,0	100,0	100,0									
7	19,0	24,0	100,0	Лисенко	60	40	100	80	15	45	20	20
8	22,0	24,0	100,0									
9	100,0	100,0	100,0									
10	100,0	100,0	100,0									
11	100,0	100,0	100,0									
12	100,0	100,0	100,0									
13	100,0	100,0	100,0									
14	100,0	100,0	100,0									
15	100,0	100,0	100,0									
16	100,0	100,0	100,0									
17	100,0	100,0	100,0									
18	100,0	100,0	100,0									
19	100,0	100,0	100,0									
20	100,0	100,0	100,0									
21	100,0	100,0	100,0									
22	100,0	100,0	100,0									
23	100,0	100,0	100,0									
24	100,0	100,0	100,0									
25	100,0	100,0	100,0									
26	100,0	100,0	100,0									
27	100,0	100,0	100,0									
28	100,0	100,0	100,0									
29	100,0	100,0	100,0									
30	100,0	100,0	100,0									
31	100,0	100,0	100,0									
32	100,0	100,0	100,0									
33	100,0	100,0	100,0									
34	100,0	100,0	100,0									
35	100,0	100,0	100,0									
36	100,0	100,0	100,0									
37	100,0	100,0	100,0									
38	100,0	100,0	100,0									
39	100,0	100,0	100,0									
40	100,0	100,0	100,0									
41	100,0	100,0	100,0									
42	100,0	100,0	100,0									
43	100,0	100,0	100,0									
44	100,0	100,0	100,0									
45	100,0	100,0	100,0									
46	100,0	100,0	100,0									
47	100,0	100,0	100,0									
48	100,0	100,0	100,0									
49	100,0	100,0	100,0									
50	100,0	100,0	100,0									
51	100,0	100,0	100,0									
52	100,0	100,0	100,0									
53	100,0	100,0	100,0									
54	100,0	100,0	100,0									
55	100,0	100,0	100,0									
56	100,0	100,0	100,0									
57	100,0	100,0	100,0									
58	100,0	100,0	100,0									
59	100,0	100,0	100,0									
60	100,0	100,0	100,0									
61	100,0	100,0	100,0									
62	100,0	100,0	100,0									
63	100,0	100,0	100,0									
64	100,0	100,0	100,0									
65	100,0	100,0	100,0									
66	100,0	100,0	100,0									
67	100,0	100,0	100,0									
68	100,0	100,0	100,0									
69	100,0	100,0	100,0									
70	100,0	100,0	100,0									
71	100,0	100,0	100,0									
72	100,0	100,0	100,0									
73	100,0	100,0	100,0									
74	100,0	100,0	100,0									
75	100,0	100,0	100,0									
76	100,0	100,0	100,0									
77	100,0	100,0	100,0									
78	100,0	100,0	100,0									
79	100,0	100,0	100,0									
80	100,0	100,0	100,0									
81	100,0	100,0	100,0									
82	100,0	100,0	100,0									
83	100,0	100,0	100,0									
84	100,0	100,0	100,0									
85	100,0	100,0	100,0									
86	100,0	100,0	100,0									
87	100,0	100,0	100,0									
88	100,0	100,0	100,0									
89	100,0	100,0	100,0									
90	100,0	100,0	100,0									
91	100,0	100,0	100,0									
92	100,0	100,0	100,0									
93	100,0	100,0	100,0									
94	100,0	100,0	100,0									
95	100,0	100,0	100,0									
96	100,0	100,0	100,0									
97	100,0	100,0	100,0									
98	100,0	100,0	100,0									
99	100,0	100,0	100,0									
100	100,0	100,0	100,0									

Рисунок

При вивченні тематичних модулів «Обчислення засобами Excel» та «Організація даних в Excel» студенти на прикладі можуть перевірити правильність розрахунків своєї оцінки, що чіткіше надає уявлення про вже виконану та заплановану роботу і водночас поживляє інтерес до навчання.

УПРОВАДЖЕННЯ МІКРОПРОЦЕСОРНИХ ВИМІРЮВАЛЬНИХ ЗАСОБІВ НА МАКЕТАХ КОЛІЙНИХ ДАТЧИКІВ

На кафедрі «Автоматика та комп'ютерне телекерування рухом поїздів» значна увага приділяється новітнім методам отримання вимірювальних значень параметрів пристроїв та об'єктів, що досліджуються. Таким чином, виникла необхідність використання нового покоління засобів інформаційно-вимірювальної техніки – мікропроцесорних вимірювальних систем, що мають здатність здійснювати контроль та переробку отриманої інформації в місцях її виникнення.

Принципова особливість таких мікропроцесорних вимірювальних засобів полягає у тому, що в них програмована обчислювальна потужність входить до складу вимірювального кола та бере участь в одержанні результатів виміру. Наявність мікропроцесора у складі вимірювального кола істотно змінює як функціональні та граничні можливості вимірювальних засобів, так і методи їх аналізу та синтезу.

Перспективи розвитку мікропроцесорних вимірювальних засобів дають можливість відійти від традиційних засобів і перейти до їх використання у складі відповідних систем та комплексів.

У доповіді обговорюється структура та принципові рішення мікропроцесорної вимірювальної системи. Крім того, доведена ефективність використання мікроконтролерів сімейства PIC, аналого-цифрових перетворювачів тощо.

Програмне забезпечення мікропроцесорного контролера вимірювального кола побудовано з використанням мови програмування – Сі. Інтерфейс програми для ЕОМ розроблено з використанням програмного середовища Visual Basic та побудовано таким чином, що дослідник або студент не перейде до виконання наступного блока доти, доки не виконає послідовно окремі процедури, що контролюються за допомогою мікропроцесорної вимірювальної системи (рис. 1).

Також програма автоматично будує графіки залежностей, що дає можливість під час виконання роботи спостерігати впливи та закономірності, що досліджуються (рис. 2).

Наводяться приклади ефективного використання мікропроцесорних вимірювальних засобів у системах автоматичного оповіщення працівників на коліях та в автоматизованому реєструючому комплексі параметрів тепловоза в умовах експлуатації.

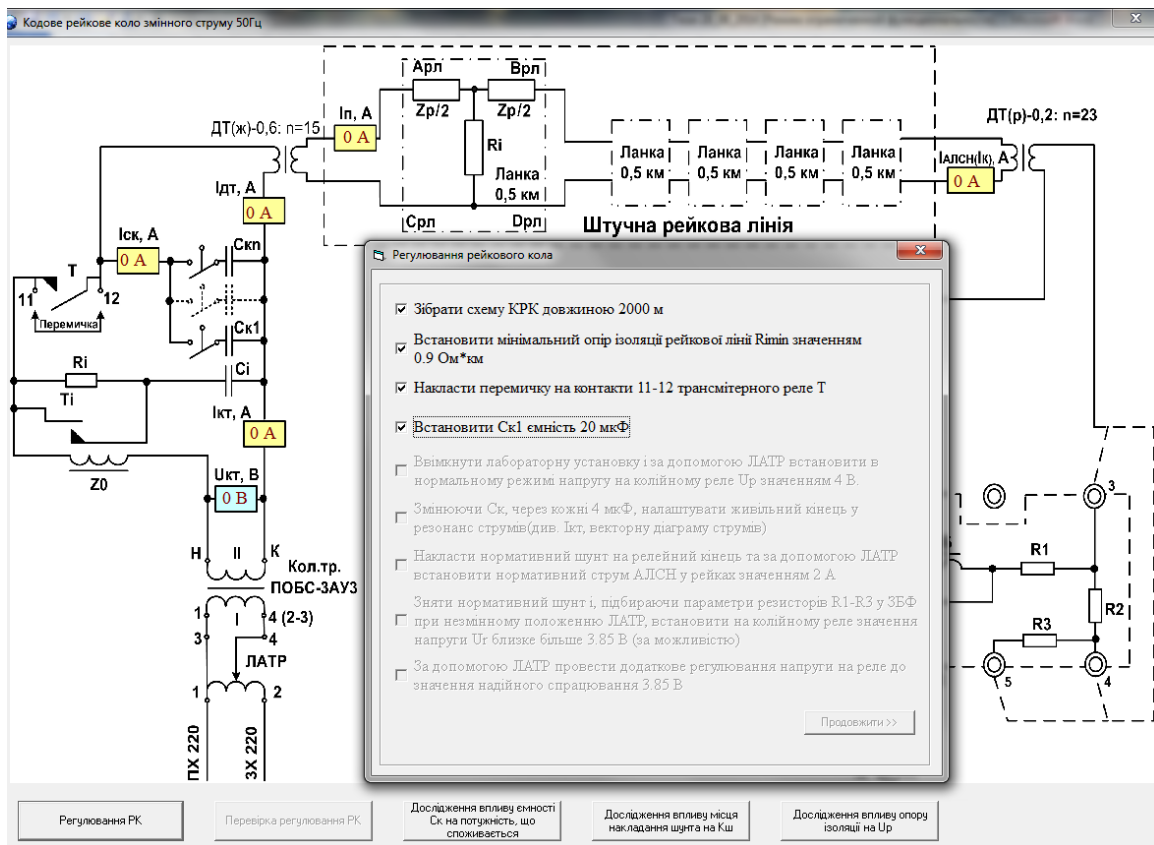

Рис. 1

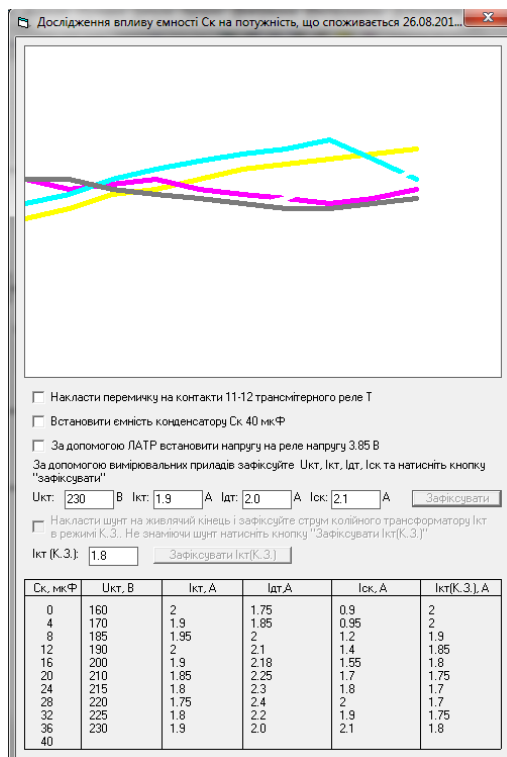

Рис. 2

Впровадження мікропроцесорних вимірювальних засобів у навчальному процесі, а саме при дослідженні як режимів функціонування рейкових кіл, так і характеристик реле залізничної автоматики, надасть змогу не тільки підвищити ефективність виконання лабораторних робіт та якість отриманих студентом знань і навичок, а й за допомогою функції зберігання результатів проконтролювати викладачем проведення усіх етапів дослідження.

О.С. Волков

УДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЗА РАХУНОК УПРОВАДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ ОПЕРАТИВНО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО ЗВ'ЯЗКУ

Важливою проблемою при побудові сучасної мережі оперативно-технологічного зв'язку залізничного транспорту є низький рівень технічної підтримки з боку виробників і постачальників телекомунікаційного обладнання. Тому підготовка висококваліфікованих фахівців у галузі телекомунікацій (оперативно-технологічного зв'язку) на залізничному транспорті та постійне підвищення рівня їх кваліфікації є пріоритетним напрямом вдосконалення роботи залізничного транспорту.

З цією метою на кафедрі транспортного зв'язку Української державної академії залізничного транспорту розроблено проект та впроваджена мережа оперативно-технологічного зв'язку на основі комплексу обладнання АССЦ. У лабораторіях кафедри змодельовані робочі місця посадкових осіб (абонентів) диспетчерських кіл, за якими студенти різних спеціальностей та спеціалізацій досліджують та вивчають принципи побудови та функціонування мереж оперативно-технологічного зв'язку. Такий підхід сприяє кращому засвоєнню теоретичного матеріалу, який розглядається у лекційних курсах.

Впровадження навчальної мережі оперативно-технологічного зв'язку у навчальний процес надасть змогу студентам та слухачам факультету підвищення кваліфікації особисто або у складі групи отримати практичні навички: контролю технічного стану мережі оперативно-технологічного зв'язку в процесі їх експлуатації на робочих місцях; виявлення погіршення якості функціонування або пошкодження мережі оперативно-технологічного зв'язку з використанням типових технічних інструкцій і методичних вказівок та усунення аварійних сигналів і пошкоджень комплексу обладнання АССЦ.

ОДНА ОСОБЛИВІСТЬ У ВИВЧЕННІ ПРИСКОРЕНОГО РУХУ

Методика викладання теми «Прискорений рух матеріальної точки» є взагалі досить розробленою. Проте в цій темі існує питання, на яке традиційно не звертається увага викладачів. Стосується воно руху зі змінним прискоренням. Це питання в практиці виникає відносно рідко, проте, як правило, виникнувши, перетворюється на своєрідну проблему. Наша мета полягає в окресленні шляхів відповідного опису.

Легко показати, що за умов сталого прискорення ($a=const$) закон руху має вигляд:

$$x(t) = x_0 + v_0 t + \frac{at^2}{2}, \quad (1)$$

де x – координата; t – час; $x_0 = x(t=0)$, $v_0 = v(t=0)$, v – швидкість.

Якщо прискорення є змінним ($a=var$), то, очевидно, існує певна фізична величина b , що описує теми його зміни:

$$b \equiv \frac{da}{dt}. \quad (2)$$

Інтегруючи вираз (2), з урахуванням визначення $a \equiv dv/dt$, одержуємо:

$$v(t) = v_0 + a_0 t + \frac{bt^2}{2}, \quad (3)$$

а проінтегрувавши вираз (3), знову ж таки за умови визначення $a \equiv dv/dt$, маємо шуканий закон руху:

$$x(t) = x_0 + v_0 t + \frac{a_0 t^2}{2} + \frac{bt^3}{6}. \quad (4)$$

Аналогічним чином можна одержати вираз і для закону обертального руху зі змінним кутовим прискоренням.

Ми переконані, що міркування, репрезентовані вище, обов'язково мають обговорюватися зі студентами вищих технічних навчальних закладів, якщо не на лекційних, то семінарських заняттях.

Наостанок звернемо увагу на те, що вираз (4) можна одержати і дещо іншим шляхом. Для цього слід лише здійснити розкладання функції $x = x(x_0, v_0, a_0, b, t)$ у ряд Маклорена за степенями аргументу t .

МІСЦЕ КРИТЕРІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОГО ТЕСТУВАННЯ В ТРАДИЦІЙНІЙ СИСТЕМІ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Широке застосування тестування як методу контролю знань учнів та студентів почалося із середини ХХ сторіччя. З цього часу у педагогічній науці в західних країнах успішно розробляється спеціальна теорія педагогічних вимірювань (ТПВ) — Item Response Theory, відповідно до якої тестування має активно використовуватися як у методах навчання, так і у методах контролю знань.

У нашій країні тестування в середній та вищій школах стало застосовуватися порівняно недавно й, насамперед, для контролю знань учнів або студентів. Причиною цього стало, по-перше, важливість цієї частини навчання в загальному педагогічному процесі, оскільки контроль знань — це забезпечення зворотного зв'язку в системі “той, якого навчають — той, хто навчає”, по-друге, тестування створює “максимальну дистанцію” між власним поглядом викладача й процесом оцінювання досягнень студента.

Саме незалежність тесту від безпосереднього стороннього впливу на тестовий бал дуже відрізняє тестування від традиційної системи контролю знань, суб'єктивної у своїй суті, що дотепер практикується в більшості вищих навчальних закладів. Напрошується висновок, що застарілі прийоми оцінювання знань треба скасувати, а методи ТПВ зробити єдиним засобом контролю успішності студентів.

Розглядається питання, наскільки можливе й обґрунтоване таке перетворення контролю знань. Відповідно до загальноприйнятої класифікації в тестовій теорії, для дослідження успішності людини у заданому напрямку діяльності використовуються тести двох типів: педагогічні та інтелекту. Тести інтелекту використовуються у загальній психодіагностиці й служать для оцінювання розумових здібностей у тих, кого випробовують. Педагогічні тести орієнтовані на оцінку досягнень індивіда внаслідок спеціального навчання.

Згідно з ТПВ розрізняють два основних підходи до використання педагогічних тестів: нормативно-орієнтовані й критеріально-орієнтовані тести. Саме критеріально-орієнтовані педагогічні тести призначені для атестаційного контролю рівня навченості студентів.

Автори, вивчивши властивості й особливості застосування методів ТПВ, що використовуються в критеріально-орієнтованому тестуванні, показують обов'язковий зв'язок цього способу контролю знань із традиційними методами оцінювання.

ВПЛИВ ЯКОСТІ ТЕСТУВАННЯ НА ОБ'ЄКТИВНІСТЬ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТА

Тестовий метод, який широко застосовується за кордоном і лежить в основі контролю оцінювання знань у Болонській системі освіти, є поширеним методом, що найбільш визнається нині.

Головним недоліком контролю і оцінки знань за допомогою класичного іспиту є його необ'єктивність. На суб'єктивність може вплинути відвідуваність студента, наявність конспекту. Деякі викладачі дотримуються пропорційної системи виставляння відмінних і задовільних оцінок.

До переваг тестування можна віднести такі чинники:

- відсутність безпосереднього контакту між екзаменатором і студентом;
- можливість перевірки знань за усіма темами, а не з окремих питань;
- автоматизована система обробки даних.

Проте в системі тестування є і недоліки. Можливо, це пов'язано з недостатньо високою якістю тестових завдань, які розробляють викладачі; незнанням вимог, що висуваються до тестів; нерозумінням студентами суті завдання; недосконалістю програм і системи підрахунку балів. Переважно це пояснюється недостатнім досвідом у цій сфері. Наприклад, тільки одна із служб тестування США ETS (Educational Testing Service) працює з 1947 року, має більше 60 патентів на різні пристрої і технології тестування і обслуговує заявки на тестування з 180 країн світу. Тому чекати високої об'єктивності від тестування нині не варто, і залишається необхідність у поєднанні різних форм оцінювання.

Підвищенню якості тестування можуть сприяти: широке обговорення завдань на методичних семінарах кафедр і конференціях академії, апробаційне тестування, корекція завдань.

О.В. Самойлов

РОЗРОБЛЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ: ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРА ПРИ ВИВЧЕННІ ЗАГАЛЬНОЇ ФІЗИКИ

Останнім часом у нашому суспільстві змінився погляд на традиційний процес навчання. Спроби зниження рівня абстрактного математичного опису до мінімуму або повного переходу на якісний рівень знижують пізнавальне значення предмета, а то й зовсім вихолощують зміст фізичного знання, підміняючи його яскравими аналогіями, дотепними

порівняннями та іншими прикладами популярної літератури, які сприймаються учнями як фізика.

Не можна погодитися і з пропозиціями зробити з фізики предмет типу «*дещо про дещо*», виключивши узагальнення на рівні фундаментальних теорій. У результаті такого підходу не вдається ознайомити учнів з одним з найдивовижніших досягнень цивілізації – єдиної наукової картини світу. Електроніка та обчислювальна техніка стають компонентами змісту навчання фізики та математики, засобами оптимізації та підвищення ефективності навчального процесу.

Одним з найбільш перспективних напрямків використання інформаційних технологій у фізичному освіті є комп'ютерне моделювання фізичних процесів і явищ, спрямоване на підвищення ефективності навчання фізиці.

Основні завдання застосування комп'ютера при вивченні фізики:

- Розвиток творчих здібностей, вміння аналізувати, моделювати, прогнозувати, творчо мислити.
- Підвищення мотивації вивчення фізики.
- Удосконалення практичних навичок у роботі на ПК.
- Формування вмінь отримувати знання самостійно, працюючи з навчальними програмами на комп'ютері.
- Формування умінь використовувати пакет MS Office (Word, Excel, PowerPoint та ін.) для моделювання, дослідження фізичних процесів та оформлення результатів роботи.
- Здійснення диференційованого підходу до учнів при навчанні фізиці, використовуючи комп'ютер.

Використання віртуальних моделей у навчанні пов'язано з вирішенням двох основних завдань. Перша пов'язана з цілеспрямованим формуванням умінь самостійно проектувати у віртуальному середовищі найпростіші моделі фізичних об'єктів. Друга – з навчанням вмінню ефективно використовувати «готові» комп'ютерні моделі для проведення віртуального експерименту.

При використанні моделей комп'ютер надає унікальну можливість, що не реалізується в реальному фізичному експерименті, можливість візуалізації не реального явища природи, а його спрощеної теоретичної моделі з поетапним включенням у розгляд додаткових ускладнювальних факторів, що поступово наближають цю модель до реального явища.

Принципи застосування комп'ютерної моделі:

- Модель явища необхідно використовувати лише в тому випадку, коли неможливо провести експеримент або коли це явище відбувається дуже швидко і за ним неможливо простежити детально.
- Комп'ютерна модель має допомагати зрозуміти деталі досліджуваного явища або служити ілюстрацією умови розв'язуваної задачі.

- В результаті роботи з моделлю учні повинні виявити як якісні, так і кількісні залежності між величинами, що характеризують явище.

- При роботі з моделлю необхідно пропонувати завдання різного рівня складності, що містять елементи самостійної творчості.

Планування курсу фізики із застосуванням комп'ютера потрібно починати з ретельного вивчення можливостей програмних навчальних продуктів. Комп'ютер може бути застосований на будь-якому занятті, тому необхідно спланувати, що і коли застосувати для більш ефективного результату. Застосування комп'ютерних програм дає змогу успішно поєднувати навчання на комп'ютерах із звичайним навчанням фізики, що забезпечує своєчасне виконання навчального плану.

СЕКЦІЯ БУДІВЕЛЬНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Є.В. Ігнатенко

ПОЗИТИВНІ ФАКТОРИ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗБІЛЬШЕННЯ ЗАЛИШКОВИХ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Постійне зменшення кількості аудиторних годин призводить до необхідності пошуку більш раціональних засобів доведення до студента інформації. Використання мультимедійних технологій є одним з дієвих засобів надання студенту матеріалу, що вивчається.

Експериментально встановлено, що при усному викладі матеріалу за хвилину слухач сприймає і здатний обробити до однієї тисячі умовних одиниць інформації, а при «підключенні» органів зору до 100 тисяч таких одиниць. Тому абсолютно очевидна висока ефективність використання в навчанні мультимедійних засобів, основа яких – зорове та слухове сприйняття матеріалу. Слід зазначити, що при використанні мультимедійних технологій збільшуються так звані залишкові знання.

Як основний технічний засіб мультимедійних технологій, безумовно, виступає комп'ютер, оснащений необхідним програмним забезпеченням і мультимедійним проектором. Звісно, що комп'ютер не замінює собою викладача, а є лише засобом здійснення педагогічної діяльності, його помічником. Завдяки своїм можливостям і розвитку технічних засобів мультимедійні технології можуть застосовуватися при проведенні практично всіх видів навчальних занять.

Мультимедіа є виключно корисною і плідною навчальною технологією завдяки притаманній їй якості інтерактивності, гнучкості і інтеграції різноманітних типів мультимедійної навчальної інформації, а також завдяки можливості враховувати індивідуальні особливості студентів та сприяти підвищенню їх мотивації. Мультимедійні засоби навчання є перспективним і високоефективним інструментом, що дає змогу надати масиви інформації у більшому обсязі, ніж традиційні джерела інформації і в тій послідовності, яка відповідає логіці пізнання і рівню сприйняття конкретного контингенту студентів.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Практично всі сфери життя сучасної людини суттєво змінилися під впливом комп'ютерних та інформаційних технологій. Сфера освіти не стала винятком, оскільки інформатизація освітнього процесу в Україні – це один з найважливіших механізмів, що впливає на основні напрямки модернізації всієї освітньої системи. Внаслідок цього, поряд із традиційними формами освіти виникла нова форма навчання – дистанційна, заснована на сучасних інформаційних і комунікаційних технологіях, що дає змогу не тільки вчитися, а й підвищувати кваліфікаційний рівень її користувачів.

Дистанційна форма навчання є результатом еволюції традиційної освіти, що привело до появи електронної дошки та комп'ютерних навчальних систем, які містять у собі електронні підручники і програми, призначені для користування віртуальною аудиторією. У свою чергу, віртуальний курс лекцій дозволяє скоротити або подовжити час навчання на свій розсуд. У сучасному світі «навчання на відстані» стало можливим у будь-якому місці, де є комп'ютер. А матеріал легко подавати відповідно до вимог, які висувуються до студентів будь-якого вищого навчального закладу. Сам же студент може займатися в будь-який зручний для нього час залежно від індивідуальних потреб.

Можна виділити головні переваги дистанційного навчання у порівнянні з традиційним:

- можливість освіти для широкого кола населення;
- гнучкість щодо вибору часу, місця навчання і типу навчального закладу;
- наявність індивідуального підходу з урахуванням потреб і психологічних особливостей студента;
- доступність і відкритість навчання;
- сполучення навчання з професійною діяльністю;
- можливість самореалізації для студентів і викладачів;
- об'єктивність оцінки знань за результатами їх перевірки з використанням спеціальних програм;
- поліпшення пізнавальних навичок студентів, розвиток самостійності, творчого та інтелектуального потенціалу.

Поряд з низкою переваг дистанційне навчання має свої недоліки:

- відсутність у студентів навичок самостійної роботи і як результат – неефективне використання часу занять;
- невміння зосередитися на навчанні в неофіційній (частіше домашній обстановці);
- можливість технічних неполадок у системі дистанційного навчання;

- відсутність можливості отримання миттєвої консультації викладача;

- спрямованість на людей старшого віку, низька ефективність навчання підлітків і молоді.

Але в цілому, незважаючи на зазначені недоліки, дистанційне навчання є досить ефективним і перспективним. Для подальшого його розвитку в нашій країні необхідно: сформувати методологічну базу, організаційно-управлінську структуру дистанційної освіти, розробити нормативно-правовий апарат, розбудувати теоретичні, науково-психологічні підходи у співробітництві із системою традиційної освіти. І, звичайно ж, необхідна фінансова підтримка матеріально-технічної бази дистанційної освіти.

Г.В. Морозова

ЗБЕРЕЖЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ПРИ ЗМЕНШЕННІ КІЛЬКІСНИХ НОРМАТИВІВ

Вперше в Україні на законодавчому рівні визначено термін «Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС)» та відповідно до статті 1 Закону України «Про вищу освіту» (в редакції 2014 року) визначена одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання – кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі – кредит ЄКТС). При цьому обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин. Навантаження одного навчального року за денною формою навчання становить, як правило, 60 кредитів ЄКТС. Також статтею 5 цього Закону встановлені рівні та ступені вищої освіти та обсяги відповідних освітньо-професійних програм (наприклад, для бакалавра обсяг становить 180-240 кредитів ЄКТС).

Стаття 56 Закону України «Про вищу освіту» встановлює, що максимальне навчальне навантаження на одну ставку науково-педагогічного працівника не може перевищувати 600 годин на навчальний рік. У прикінцевих та перехідних положеннях засновникам вищих навчальних закладів рекомендовано забезпечити приведення вищими навчальними закладами своїх освітніх програм у відповідність із вимогами абзацу третього частини другої статті 56 цього Закону, врахувавши при цьому, що нові освітні програми, які передбачають зменшення обсягу одного кредиту ЄКТС до 30 годин і зменшення максимального навчального навантаження науково-педагогічного працівника до 600 годин, починають діяти з 1 вересня 2015 року. При цьому зменшення максимального навчального навантаження на одну ставку науково-

педагогічного працівника до 600 годин на навчальний рік не є підставою для збільшення чисельності штатних одиниць.

Усі вищеперелічені та законодавчо затверджені чисельні значення є вихідними даними для вирішення вищим навчальним закладом протягом цього навчального року, на наш погляд, таких задач:

- збереження (а також необхідність підвищення) якості підготовки фахівців при зменшенні кількості навчальних годин у кредиті ЄКТС;
- без збільшення чисельності штатних одиниць науково-педагогічних працівників не допустити зменшення кількості тих, хто поступає на навчання;
- приведення максимального навчального навантаження науково-педагогічного працівника з 900 до 600 годин.

Для ВНЗ це дуже складна задача, яку потрібно вирішувати комплексно. Нагадаємо, як вирішити одну із складових цієї задачі, тобто перехід на 30-годинний кредит ЄКТС.

60 кредитів ЄКТС відповідають навчальному навантаженню повного навчального року. Відповідно обсяг одного кредиту ЄКТС складає $1800/60=30$ годин. Кредити ЄКТС обсягом 36 годин, які були запроваджені наказом Міністерства освіти і науки України від 20 жовтня 2004 року № 812, замінюються на кредити ЄКТС обсягом 30 годин без зміни кількості кредитів. Тобто один навчальний рік зменшується на 360 навчальних годин.

Надалі використовуються лише кредити ЄКТС, на відміну від національного кредиту в 54 години та експериментального кредиту в 36 годин. Семестрам можуть встановлюватись по 30 кредитів або пропорційно тривалості визначених вищим навчальним закладом періодів навчання (разом з екзаменаційними сесіями).

При розробленні навчального плану кредити встановлюються складовим навчального плану (дисциплінам, циклам дисциплін, практикам, курсовим та кваліфікаційним роботам).

Великі за обсягом навчальні дисципліни (у тому числі такі, що вивчаються впродовж кількох періодів навчання) поділяються на модулі, яким також встановлюються кредити. Встановлення кредитів курсовим роботам може здійснюватись як самостійним навчальним складовим, так і на правах окремих модулів дисциплін. Навчальним складовим, які плануються в тижнях (практики та кваліфікаційні роботи), можна встановлювати 1,5 кредиту за кожний тиждень.

Не рекомендується встановлювати навчальним складовим та періодам навчання величини кредитів, які не є цілими числами. Припускається округлення кількості кредитів до цілих чисел.

Розподіл кредитів між циклами дисциплін та встановлення мінімальної кількості кредитів нормативним дисциплінам (практикам, курсовим та кваліфікаційній роботам) визначається галузевим стандартом вищої освіти. Вищий навчальний заклад самостійно встановлює кредити

вибірковим дисциплінам (практикам та курсовим роботам), а також може спрямувати частину кредитів вибіркової частини змісту освіти на збільшення кількості кредитів нормативних дисциплін (практикам, курсовим та кваліфікаційній роботам). Формування компонентів навчального плану та встановлення кредитів вибіркової частини змісту освіти є виключною прерогативою вищого навчального закладу.

Встановлення кредитів компонентам навчального плану не повинно порушувати кількості кредитів навчального плану, навчального року та періодів навчання.

У вищому навчальному закладі має функціонувати відкрита система моніторингу встановлення кредитів, яка використовує зворотний зв'язок із студентами та викладацьким складом для систематичного оцінювання та перегляду встановлення кредитів відповідно до фактичних витрат часу.

Г.Л. Ольхова

ЯКІСТЬ НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ПРОБЛЕМИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Однією з нагальних проблем сучасної вищої освіти є наявність, доступність та якість навчальної літератури. З об'єктивних (історичних та економічних) причин останніми роками бібліотеки вишів не мають змоги забезпечити студентів достатньою кількістю потрібної навчальної літератури. Але проблема полягає не тільки в наявності цієї літератури, а і в придатності її для використання в навчальному процесі. На прикладі кафедри нарисної геометрії та комп'ютерної графіки ця проблема має такий вигляд. Методика викладання дисциплін кафедри базується на підручниках та збірниках завдань, які свого часу виходили за редакцією авторів В.О. Гордона та М.О. Семенцова-Огієвського. Багаторічний викладацький досвід кафедри підтвердив правильність такого вибору. Методична цінність цих підручників полягає у всеосяжному викладенні курсу нарисної геометрії, у логічній та зрозумілій послідовності матеріалу. Саме велика інформативність цих підручників зробила їх універсальною базою для розроблення власної методики викладання курсу у кожному конкретному виші. Спираючись на ці підручники, викладач мав змогу варіювати з кількістю матеріалу, який він встигав викласти на лекціях (залежно від аудиторних годин, які надаються програмою курсу), та матеріалом, який може бути винесеним на самостійне вивчення за підручником, не втрачаючи якості викладання. На жаль, останні перевидання цих підручників датується 90-ми роками, таким чином, оновити їх кількість у бібліотечних фондах академії неможливо. Більшість сучасних підручників скоріше нагадують конспект лекцій конкретного вищого закладу, який є видавцем даного підручника. Вони відображають

бачення викладення матеріалу у якомусь конкретному вищому закладі, але не дають всеохоплюючого обсягу всього курсу. До того ж методика викладання матеріалу не завжди збігається з методикою інших вишів. Тому перед колективом кафедри стоїть завдання щодо розроблення методичного забезпечення за окремими розділами програми. Усі методичні вказівки, які вже видані та продовжують видаватися на кафедрі, пов'язані між собою єдиною методикою викладання матеріалу. Розгляд кожного розділу програми в окремих методичних вказівках спирається на висновки та правила, які були викладені у методичних вказівках, присвячених попереднім розділам програми. Таким чином, кафедра намагається компенсувати відсутність на даний момент достатньої кількості якісних підручників, а також за допомогою системи методичних вказівок надати студентам цілісне та послідовне розуміння курсу.

Д.А. Плугін

ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДИПЛОМНОГО ПРОЕКТУВАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ЗАЛІЗНИЧНІ СПОРУДИ ТА КОЛІЙНЕ ГОСПОДАРСТВО»

Випускаюча кафедра «Будівельні матеріали, конструкції та споруди» розглядає дипломне проектування з науково-дослідним ухилом як одну з форм інтеграції науки, освіти і виробництва, а також підвищення якості одержуваної вищої професійної освіти.

Науковцями кафедри при виконанні госпдоговірних та держбюджетних тематик, виконаних ними протягом декількох років, встановлено, що однією з проблем експлуатації шляхопроводів, на яких закріплена контактна мережа постійного струму, особливо в умовах підвищеної вологості, є електрокорозія арматури, закладних деталей та бетону їх конструкцій. Це негативно впливає на безпеку руху, завдає значних збитків і вимагає заміни конструкцій набагато раніше встановлених термінів експлуатації.

На кафедрі БМКС, із залученням студентів старших курсів та магістрантів у рамках НДРС, проведено теоретичні та експериментальні дослідження заходів із захисту конструкцій шляхопроводів на електрифікованих ділянках залізниць. Отримані результати використані при розробці галузевих рекомендацій та при виконанні на кафедрі дипломних проектів та магістерських робіт за спеціалізацією – технічна експлуатація інженерних споруд залізничного транспорту.

Виходячи з багаторічного досвіду роботи зі студентами, можна запропонувати такі шляхи вдосконалення дипломного проектування з науково-дослідним ухилом:

1) залучати до НДРС на кафедрі найбільш сильних студентів, починаючи з другого курсу. Як критерій можна приймати результати перших сесій;

2) на старших курсах переводити найбільш перспективних студентів на індивідуальні графіки навчального процесу з орієнтацією їх на науково-дослідницьку роботу із подальшим вступом до аспірантури;

3) включити до дипломних проектів з капітального ремонту шляхопроводів на електрифікованих ділянках колії розділ, що присвячено заходам із захисту їх конструкцій від електрокорозії;

4) розробити методичне забезпечення дипломного проектування з науково-дослідним ухилом, включивши в методичні вказівки з дипломного проектування спеціальний розділ або видавши спеціалізовані методичні вказівки із рекомендаціями щодо захисту від електрокорозії конструкцій шляхопроводів.

Слід зазначити, що все запропоноване вище дозволить підвищити якість дипломних проектів та магістерських робіт.

СЕКЦІЯ МЕХАНІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Н.А. Аксьонова, О.В. Надтока, О.В. Оробінський

РОЗРОБЛЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРЕТИЧНА МЕХАНІКА»

З урахуванням важливості інтеграції освіти, науки та виробництва, як запоруки ефективності навчального процесу для впровадження сучасних технологій навчання на кафедрі механіки і проектування машин розроблене відповідне методичне забезпечення. Удосконалення якості підготовки фахівців при вивченні фундаментальних та загальноінженерних дисциплін, зокрема «Теоретичної механіки», поряд з основною навчальною літературою потребує використання методичного забезпечення, яке буде вмещувати теоретичні та практичні складові, що надають можливість поширити знання та навички з дисципліни. Теоретичні складові можуть містити розділи дисципліни, спрямовані на майбутню спеціальність, та наукові підходи до вирішення певних проблем в сучасних напрямках механіки. Практичні – нададуть варіанти нестандартних практичних задач та методів їх розв'язання. Запропонований підхід забезпечує створення бази літературних відповідних джерел, що надасть можливість працювати студентові як за допомогою лектора так і самостійно.

Н.В. Бабкова, Н.С. Угольнікова, С.В. Угольніков

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ – НЕОБХІДНА КОМПЕТЕНЦІЯ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ

Однією з компетенцій, якою повинен володіти технічний спеціаліст (інженерно-технічний, науковий, науково-педагогічний працівник) на рівні активного практичного застосування, є вміння чітко, логічно послідовно, технічно грамотно викладати свої думки, тобто у вербальній формі формулювати вимоги та цілі, викладати і коментувати результати роботи, аргументовано вести обговорення. Він повинен мати розвинені навички усного мовлення, як загальнокультурного, так і не в меншій мірі спеціального. Як же в цьому сенсі складається ситуація після багатьох років трансформування та вдосконалення системи вищої освіти в Україні?

Специфічними особливостями сучасних тенденцій є активне впровадження накопичувальних систем оцінювання результатів навчання (з розширенням використання комп'ютеризованих систем для контролю знань), робиться акцент на збільшення обсягу самостійної роботи студента, обмежуються контактні процедури подання результатів навчальної роботи, знижується інтенсивність спілкування учня з викладачем. Можна відзначити, що такий напрямок є характерним і для інших країн. Однак специфіка ситуації на Україні надає цим тенденціям негативного відтінку з точки зору завдання, сформульованого вище, чому сприяє ряд обставин:

- нерозвиненість ринку праці (звуження його обсягів, зниження вимог до кадрів, суб'єктивність у кадровій політиці);
- нерозвиненість конкуренції серед учнів (однобічне розуміння взаємодопомоги, акцент на «общинному» протистоянні викладачеві, бачення у викладачеві якоїсь перешкоди, а не союзника і помічника);
- перекис у системі контролю та оцінювання (надлишковий обсяг тестів і комп'ютеризації) і, як результат, зменшення комунікацій з викладачем та й з іншими студентами;
- відсутність необхідності відстоювати в дискусії з опонентами свої погляди, прийняті рішення, результати і т. п.

Відсутність у студентів практичних навичок вербального спілкування особливо гостро проявляється при захисті ними випускних кваліфікаційних робіт. Проблема виявляється в широкому діапазоні явищ – від нездатності сформулювати відповідь до психологічного зриву.

Опанування розглянутої компетенції можливо тільки через набуття практичних навичок. І тут мають бути два компоненти: по-перше – загальносистемний, на рівні стандартів системи вищої освіти, і по-друге – на рівні вишу як автономної структури, що надає освітні послуги. Як організаційно-методичні напрямки вирішення розглянутого завдання можна запропонувати таке:

- стимулювання підготовки студентами рефератів з виступом перед аудиторією і обговоренням;
- відмова від спроб зменшення числа комплексних завдань в програмах навчання (КП, КР, РГР та ін.) з обов'язковою індивідуальною частиною і публічним захистом результатів;
- активізація студентської аудиторії, стимулювання в ній змагальності, в тому числі шляхом впровадження та проведення ділових ігор;
- перехід від лекцій у формі викладу до аудиторних занять у формі обговорення;
- застосування тестування як форми поточного контролю і оцінювання знань студентів при обов'язковому збереженні усних заліків та іспитів як форми остаточного контролю.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ В УМОВАХ ВИШУ

Ефективність проведення практичних занять студентів з технічних дисциплін в умовах вишу багато в чому залежить від аудиторної оснащеності. Наявність відповідних макетів або вузлів об'єктів, які підлягають вивченню на занятті, дозволяє студентові краще засвоювати матеріал дисципліни.

Важливо зазначити, що не завжди є можливість забезпечити навчальний процес необхідним технічним оснащенням. У зв'язку з цим пропонується проведення практичних занять на виробничій території. Такі заняття дозволяють студентові в наочну бачити навчальний матеріал у вигляді відповідних технічних об'єктів, оцінювати їх реальний масштаб та конструкційні особливості.

Таким чином, зв'язок науки та виробництва дозволяє забезпечити підготовку висококваліфікованих фахівців залізничного транспорту.

В.І. Мороз, О.В. Братченко, О.А. Логвіненко

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛІВ ТА ІСПИТІВ НА ЕОМ ІЗ ЗАГАЛЬНОІНЖЕНЕРНИХ ДИСЦИПЛІН

На даний час в академії запроваджена кредитно-модульна система організації навчального процесу, яка являє собою модель організації навчального процесу, що ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць. Метою її запровадження є розробка та експериментальна перевірка технології застосування елементів Європейської кредитно-трансферної та акумулюючої системи (ECTS) для створення сучасної системи керування якістю освітньої діяльності суб'єктів навчального процесу. До одного із завдань запровадження кредитно-модульної системи навчання відноситься підвищення мотивації студентів до систематичної активної роботи впродовж навчального року шляхом застосування накопичувальної системи оцінки знань, а також переорієнтація цілей з отримання позитивної оцінки на оволодіння стійкими знаннями, вміннями та навичками. Наряду з цим формування підсумкової оцінки з навчальних дисциплін шляхом накопичення суми балів, одержаних протягом семестру, відбувається з урахуванням кількості балів, що було отримано в рамках модульних контролів, які для подолання елементів суб'єктивізму під час оцінювання знань доцільно проводити на ЕОМ. У свою чергу згідно з положенням про впровадження кредитно-

модульної системи організації навчального процесу в УкрДАЗТ студент з метою підвищення оцінки за даною навчальною дисципліною має право скласти екзамен, який також доцільно проводити з використанням обчислювальної техніки. Отже, оцінювання знань студентів за результатами модульних контролів та іспитів на ЕОМ дозволить викладачам підходити до формування остаточної оцінки студента неупереджено.

Розглянуто методичні аспекти проведення іспитів з загальноінженерних дисциплін на ЕОМ та інтегрального оцінювання знань з урахуванням результатів модульних контролів.

В.І. Мороз, А.В. Павшенко, В.С. Тищенко

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ЛАБОРАТОРНОГО ПРАКТИКУМУ З ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

При підготовці бакалаврів за відповідними спеціальностями механічного та будівельного факультетів важливого значення набуває здобуття студентами теоретичних знань та практичних навичок з загальноінженерних дисциплін. Важливу роль для досягнення цієї мети відіграють практичні та лабораторні заняття. Однак методи та підходи, які використовуються у навчальному процесі, не відповідають сучасним вимогам вищої школи. Тому питання удосконалення навчального процесу при проведенні практичних занять та лабораторного практикуму з технічних дисциплін є актуальним.

У доповіді розглянуто можливі шляхи удосконалення навчального процесу при вивченні загальноінженерних дисциплін. Як одне з перспективних виділено багатопланове скрізне використання сучасних ЕОМ при виконанні курсового проектування та проведення лабораторного практикуму. Наведені приклади розроблених на кафедрі елементів відповідних технологій, які використовуються в курсовому проектуванні та лабораторному практикумі з дисциплін «Теорія механізмів і машин» та «Деталі машин».

О.В. Надтока, Н.А. Аксьонова, О.В. Оробінський

ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ КУРСУ «ТЕХНІЧНА МЕХАНІКА»

У зв'язку з тим, що навчальна дисципліна «Технічна механіка» займає важливе місце в загальноінженерній підготовці фахівців

залізничного транспорту, особливої важливості набуває застосування новітніх технологій та технічних засобів, як в рамках лекційного викладання курсу, так і при виконанні розрахунково-графічних робіт та курсової роботи.

Одним з напрямків впровадження сучасних методів є використання мультимедійних засобів. Застосування при викладанні лекційного курсу підготовлених презентацій за допомогою «Microsoft PowerPoint» підвищує наочність лекцій та якість засвоєння студентами теоретичного матеріалу. В доповіді подано спеціально розроблені презентації для розрахунково-графічних робіт та курсової роботи, надаються необхідні довідкові матеріали та зразки оформлення, що допомагає студентам більш якісно засвоїти навчальний матеріал та самостійно виконати роботи. Крім того, застосування «Microsoft PowerPoint» дозволяє використовувати анімацію та відеоматеріали, що підвищує наочність матеріалу, який вивчається студентами в рамках курсу «Технічна механіка».

С.В. Перешивайлов

ОСОБЛИВОСТІ НАБУТТЯ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВИШУ ДЛЯ СТВОРЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ

Стати повноцінним конкурентоспроможним фахівцем за своєю спеціальністю після закінчення вишу є метою кожного свідомого студента. Навчальним планом підготовки студента для отримання вищої освіти, окрім теоретичних занять, передбачено обов'язкове проходження декількох видів практик протягом всього терміну навчання. Метою практики є оволодіння студентами сучасними методами, формами та знаряддями організації праці на залізничному транспорті, формування в них на базі одержаних у виші знань, професійних вмінь і навичок для самостійної роботи у виробничих умовах творчо застосовувати свої знання в практичній діяльності.

На жаль, у теперішній час проходження практики проводиться без надання робочих місць студентам. Оплачуване робоче місце на період практики надається студентам при наявності вакансій штатних посад. Так, за останні роки Південна, Донецька та Одеська залізниці укладають з Українською державною академією залізничного транспорту (УкрДАЗТ) угоди щодо створення студентських загонів «Оглядач вагонів», «Слюсар з ремонту рухомого складу», «Провідник вагона» та ін. і студенти мають реальну можливість проходження практики з оплатою на робочих місцях. Найчастіше сумлінні студенти після роботи в студентських загонах закріплюються на підприємстві і, таким чином, мають після закінчення

УкрДАЗТ подальше працевлаштування, ставши конкурентоспроможними фахівцями.

В академії існує Центр навчально-практичної підготовки та сприяння працевлаштуванню студентів і випускників (ЦПП УкрДАЗТ), призначений для організації практики студентів, їх подальшого працевлаштування, встановлення прямих контактів між студентами, роботодавцями та академією тощо. На базі ЦПП УкрДАЗТ реалізується навчальна програма для отримання професійно-технічної освіти за робітничими професіями з числа масових професій галузі, що відповідають фаху навчання. Тобто створюється більша можливість стати конкурентоспроможним фахівцем.

А.Г. Теслик

КОМБІНОВАНЕ ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАСОБІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ

Підготовка спеціалістами кафедри ЕРРС УкрДАЗТу навчальних засобів для забезпечення навчального процесу кафедри є необхідною та актуальною складовою підготовки кадрів для локомотивного господарства.

Особливостями такої роботи є: необхідність врахування у користувачів практичних навичок, створення нових галузевих інформаційних технологій та конструкцій з великим обсягом інформації і документації. Основними напрямками розробки мультимедійних навчальних засобів є:

- відомості про модернізовані та нові види тягового рухомого складу (ТРС) вітчизняного та закордонного виробництва, перспективи та тенденції створення нової техніки для залізниць; розвиток інформаційних мереж;

- раціональне використання дизельного палива із застосуванням анамегаторів, альтернативних палив, систем обліку та контролю його витрат; економія дизельних масел та мастил; електронне регулювання паливоподачі дизелів і потужності силових установок; особливості управління ТРС;

- відомості про розвиток швидкісних видів ТРС, двосистемний ЕРС;

- системи безпеки руху на локомотивах та водіння потягів, обов'язки локомотивних бригад на перегонах, при виконанні маневрів та інших видів робіт; прилади обліку та економія електроенергії в експлуатації;

- засоби безперервного контролю технічного стану ТРС та його параметрів, комплексні системи безпеки; системи аудіо- та відеоконтролю дій локомотивних бригад, системи автоматичного ведення потягів;

■ порядок приймання-здавання ТРС, огляду колісних пар, дії бригад при виконанні технічних обслуговувань ТО-1, ТО-2, при екіпіруванні та сезонному обслуговуванні ТРС, обслуговування пристроїв автоматичної локомотивної сигналізації та пристроїв безпеки;

■ види обслуговувань дільниць ТРС і локомотивів бригадами, показники використання локомотивів і МВРС, склад їх характеристик, показники роботи локомотивів; структура управління галузі.

Комбіноване застосування мультимедійних навчальних засобів у процесі викладання лекційного матеріалу полягає у чередуванні двох видів подання даних згідно з темою занять. Наприклад, при вивченні технічних характеристик ТРС спочатку доцільно дати під запис необхідні дані у вигляді переліку або таблиць (1...2 лекції), а потім за допомогою технічних засобів із застосуванням ноутбуку та проектора без запису показати в режимі презентації відповідно зовнішній вигляд ТРС, що вивчається, (також 1...2 лекції), дані про який було записано на попередніх заняттях (далі йде демонстрація прикладу).

*Л.А. Тимофеева, Г.Л. Комарова,
С.С. Тимофеев, І.І. Федченко*

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ ТА ІСПИТІВ НА ОСНОВІ ТЕСТОВОГО ПОСІБНИКА «ТРАНСПОРТНЕ МАТЕРІАЛОЗНАВСТВО В ПИТАННЯХ ТА ВІДПОВІДЯХ»

Навчальна дисципліна "Матеріалознавство та технологія конструкційних матеріалів" відноситься до блоку професійно-орієнтованих дисциплін. Це – комплексна дисципліна, яка включає низку самостійних, але взаємозв'язаних розділів: металургію, ливарне, ковальсько-штампове, зварювальне виробництво, обробку матеріалів різанням, матеріалознавство та термічну обробку.

Співробітниками кафедри «Матеріали та технологія виготовлення виробів транспортного призначення» Української державної академії залізничного транспорту Тимофеевою Л.А., Комаровою Г.Л., і Тимофеевим С.С., Остапчуком В.М. надрукований навчальний посібник «Транспортне матеріалознавство в питаннях та відповідях», який призначений для студентів спеціальностей 7.100501, 7.090510, 7.090214.

Матеріалознавство є провідною дисципліною для машинобудівних транспортних спеціальностей. Це пов'язане з тим, що одержання, розробка нових матеріалів та способи їхньої обробки є основою сучасного виробництва і багато в чому визначають рівнем свого розвитку науково-технічний і економічний потенціал країни. Проектування раціональних,

конкурентоспроможних виробів та організація їхнього виробництва неможливо без достатнього рівня знань в галузі матеріалознавства.

Матеріалознавство є основою для вивчення багатьох спеціальних дисциплін та підготовляє студента до освоєння цих дисциплін після вивчення основних виробничих технологій і процесів.

З урахуванням складності курсу суттєве значення для посиленого вивчення дисципліни надається цілеспрямованій самостійній та дистанційній роботі студентів. Разом з тим, основою для вивчення теоретичного курсу є численні підручники з «Матеріалознавства та ТКМ». Однак в умовах функціонування кредитно-модульної системи організації навчального процесу виникла необхідність висвітлення модульної структури курсу у вигляді запитань – тестів.

Особливістю даного посібника є те, що тести подано у вигляді чотирьох альтернативних питань і те, що наприкінці кожного розділу для самоперевірки наведено правильні відповіді з роз'ясненнями. Це дає можливість студентам більш ретельно засвоїти наданий матеріал та підготуватися до тестового контролю, а згодом і до іспиту.

У другому та третьому розділах посібника стисло розглядаються промислові матеріали, які найбільш часто використовують на залізничному транспорті, а також подано методи контролю якості виробів на залізничному транспорті та основи раціонального вибору конструкційних матеріалів і економічна ефективність їх використання. Ці додаткові відомості для самостійного вивчення курсу стануть у нагоді при написанні курсової роботи, а в подальшому і для дипломного проектування.

Посібник також може бути доцільним для:

- самоконтролю студентів за самостійно обраними розділами дисципліни;
- контролю знань студентів за темами, призначеними викладачем;
- роботи викладача за складання індивідуальних самостійних завдань студентам.

Посібник містить достатню кількість тестів за кожним з розділів програми, що забезпечує закріплення студентами засвоєного матеріалу. А також важливим є те, що після кожного змістового розділу надаються роз'яснення щодо відповіді на кожне питання тесту. Можливість використання матеріалів посібника в електронному вигляді дає змогу більш ретельно підготуватися студентам до іспиту на ПЕОМ.

Все це відповідає сучасним вимогам і положенню про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу, полегшує роботу як студента, так і викладача з контролем і оцінки знань.

У цілому, застосування даного навчального посібника, що включає всі необхідні складові для організації викладання модулю (з урахуванням дефіциту саме такої продукції), – необхідно і актуально.

ЗАСТОСУВАННЯ ІМІТАЦІЙНИХ МОДЕЛЕЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ОСНОВ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧИХ СИСТЕМ

При викладанні дисциплін, що пов'язані з організацією виробничих процесів на підприємствах різного профілю, нерідко виникає ситуація, коли матеріал деяких розділів важко сприймається студентами. Багато в чому це пояснюється дещо незвичним з інженерної точки зору предметом вивчення. Наряду з явищами та процесами, що досліджуються традиційними технічними науками, тут розглядаються різнобічні причинно-наслідкові зв'язки та закономірності функціонування підприємства, які більш притаманні системним дослідженням. Тому викладачі змушені шукати власні підходи щодо покращення рівня сприйняття такого матеріалу.

Як відомо, одним з ефективних засобів дослідження складних систем є моделювання. Стосовно виробничих процесів та діяльності виробничих підприємств застосовуються лише математичні моделі. На сучасному рівні розвитку обчислювальної техніки математичне моделювання дозволяє максимально наблизити процес, що протікає в моделі, до процесу, який відбувається в реальному об'єкті в ході натурального експерименту (імітація). Тож імітаційне моделювання можна розглядати не лише як метод дослідження складних систем на ЕОМ, а і як ефективний методичний засіб вивчення їх поведінки.

У теперішній час на кафедрі «Теплотехніка та теплові двигуни» при викладанні дисциплін «Організація виробничих процесів» та «Організація виробництва та основи логістики» впроваджується сучасна програма імітаційного моделювання роботи виробничої ділянки механообробного призначення. Програма ProEdit (Генератор імітаційних моделей виробничих модулів) дозволяє:

- описувати поведінку системи та візуалізувати її;
- виконувати широкий спектр спрямованих імітаційних експериментів;
- обробляти результати цих експериментів за найвагомими показниками ефективності роботи як усієї системи в цілому, так і окремо за її складовими: основне технологічне обладнання, транспортна система, складське обладнання.

Використання даної програми доцільне як при викладенні лекційного матеріалу (візуалізація роботи окремих підсистем, їх синхронне функціонування в рамках єдиної системи), так і при розв'язанні практичних задач (аналіз ефективності роботи системи при різноманітних організаційних рішеннях за дев'ятьма показниками (час обробки партії деталей, спожита електроенергія, коефіцієнт корисної дії системи та ін.)).

В цілому застосування імітаційних моделей виробничих систем дозволить студентам краще осмислити дійсність процесів, що протікають на підприємстві, а це, безумовно, підвищить рівень зацікавленості дисципліною і позитивно вплине на ефективність засвоєння матеріалу.

О.С. Шуліка

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ З ДИСЦИПЛІНИ «ПРИКЛАДНА МЕХАНІКА»

Дисципліна «Прикладна механіка» є важливою складовою циклу загальноінженерних дисциплін та спрямована на підготовку спеціалістів залізничного транспорту за теоретичними основами проектування та надійності експлуатації машин, які є типовими для відповідної галузі. Також ця дисципліна є базовою для подальшого вивчення спеціальних технічних дисциплін – конструкція, динаміка та міцність електричного рухомого складу. Читається на другому курсі денної форми навчання та третьому курсі заочної форми навчання для спеціальностей «Електричний транспорт» та «Електричні системи та комплекси транспортних засобів». У процесі вивчення дисципліни студенти виконують розрахунково-графічні завдання та курсову роботу.

Контроль рівня знань є важливою складовою процесу навчання та забезпечує зворотній зв'язок в системі «викладач-студент». Для керування процесом навчання на різних етапах спеціаліст, який здійснює контроль, повинен постійно мати інформацію щодо того, як студенти засвоюють навчальний матеріал.

З точки зору викладача, контроль – трудомістка та тривала частина роботи. Однією з найбільш технологічних форм проведення модульного контролю є тестування, яке дозволяє з використанням комп'ютерних технологій автоматизувати контроль знань.

Для проведення модульного контролю з дисципліни «Прикладна механіка» були розроблені тестові запитання з варіантами відповідей. Використовуються тести закритого виду з множинним вибором, коли на кожне запитання зі списку відповідей треба вибрати правильну. Однак даний вид тестування не дозволяє оцінити повністю практичні знання студентів при вирішенні задач (немає можливості показати хід розв'язання, написати формулу, нарисувати епюру сил чи напружень тощо). Завданням на майбутнє є використання тестів з відкритими завданнями, коли студент повинен сформулювати відповідь з урахуванням передбачених у завданні обмежень (доповнити формулювання, дописати формулу, написати відповідь).

Використання комп'ютерних технологій в рамках модульного контролю з дисципліни «Прикладна механіка» дозволяє вважати, що така форма перевірки є одним з оптимальних засобів підвищення рівня повноти, достовірності та багатоаспектності контролю знань.

Ю.О. Ярошок

ОСВІТА МАЙБУТНЬОГО: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОГНОЗИ

Чи є криза в освіті, і не тільки в Україні, а у світі?

Нещодавно на одній авторитетній конференції з проблем освіти прозвучало: «Ну, адже все не так погано, як ви кажете! – Звісно! Насправді все набагато гірше!».

У центрі уваги доповідача – десять головних змін в освіті майбутнього.

СЕКЦІЯ ФАКУЛЬТЕТУ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

Ю.О. Акімова, О.О. Гончарова, Н.С. Юрчак

УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ

Останніми роками розвиток новітніх інформаційних технологій зробив актуальною проблему модернізації системи освіти. У нинішніх умовах прагнення підготувати конкурентоспроможних фахівців вимагає впровадження сучасних методик навчання. Однією з проблем, що потребує вдосконалення, є організація ефективного контролю знань студентів. Тестовий метод контролю останнім часом інтенсивно розвивається і поширюється у системі вищої освіти України.

Отже, в рамках запровадження тестового контролю знань як експерименту в УкрДАЗТ було введено обов'язкове тестування за всіма дисциплінами і для усіх груп на факультеті УПП.

Перші висновки, які можна зробити в результаті такого суцільного тестування, є такими. Тести є корисними для підвищення дисципліни підготовки як слабких, так і сильних студентів, які не завжди можуть швидко зосередитись на найбільш важливих моментах відповідних розділів матеріалу, що викладається. І як наслідок, спроби вивчити все, не виділяючи ключових моментів, іноді призводять до неочікувано низьких результатів саме у сильних студентів. З одного боку, це сигнал викладачам чіткіше звертати увагу студентів на найбільш важливі питання матеріалу, а з іншого боку – при оцінюванні тестів у загальній сумі балів ми би порадили виділяти не більше третини від тих балів, які закладаються на контрольні роботи. Взагалі, можна вважати, що саме ретельність слабких студентів у підготовці до тестів дає очікувані позитивні результати, хоча треба враховувати факт випадковості при вгадуванні відповідей. І тому комп'ютерне тестування можна вважати важливою складовою навчального процесу, але тільки у сукупності з традиційними формами контролю студентів, які полягають у виконанні індивідуальних домашніх завдань та поточних контрольних робіт.

ПРОЦЕС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ

Більшість українських університетів поступово, на рівних умовах з денною і заочною формами навчання, вводять дистанційне навчання, яке відрізняється тим, що приїжджати на сесію не потрібно і навчання проходить безперервно в режимі он-лайн. На початковому етапі дистанційна форма освіти виступала альтернативою заочній формі, але з розвитком масових он-лайн-курсів від всесвітньовідомих університетів використання дистанційної форми в українських вищих навчальних закладах (ВНЗ) стало не лише доцільним, а і необхідним.

При впровадженні дистанційної форми навчання в Україні виникли проблеми з нормативною базою, тому на перших порах вона вводилась лише як експеримент, але у квітні 2013 року було прийнято «Положення про дистанційне навчання», згідно із яким отримати освіту дистанційно можна не лише у ВНЗ, а і в технікумах, коледжах і навіть школах. Також були розроблені вимоги до навчальних закладів, які хочуть впровадити дистанційне навчання. Але і досі не розроблена повністю процедура отримання навчальними закладами дозволу на впровадження дистанційної форми навчання, не визначені норми оплати праці викладачів, які задіяні у роботі зі студентами дистанційної форми навчання. Всі ці документи на стадії розроблення.

На сьогодні вже 14 ВНЗ України отримали право на впровадження дистанційної форми освіти (Хмельницький національний університет, Сумський державний університет, Тернопільський національний університет ім. І. Пулюя, Харківський національний автомобільно-дорожній університет та ін.). Поступити на дистанційну форму навчання можна так само, як і на заочну: за результатами зовнішнього незалежного оцінювання (одразу після школи) чи вступних іспитів (для випускників шкіл до 2007 року). Термін навчання складає 4-4,5 року, щоб отримати диплом бакалавра, і ще 1,5 року, щоб отримати диплом магістра. Після закінчення дистанційного навчання студенти отримують такий самий диплом державного зразка, як і студенти інших форм навчання. Вартість дистанційного навчання дорівнює заочній, а в деяких випадках навіть дешевша у 1,5-2 рази.

Після зарахування студента на дистанційну форму навчання він реєструється у спеціальній он-лайн-системі, отримує доступ до усіх електронних курсів за тими предметами, які йому необхідно пройти протягом навчального року. Усі матеріали (текстові, аудіо- та відеоматеріали) систематизовані, система підказує студенту, послідовність їх вивчення. Після вивчення кожної теми знання студента перевіряються за

допомогою тестів, контрольних чи лабораторних робіт, результати яких впливають на кінцеву оцінку. У системі фіксується уся активність студента за весь період навчання протягом семестру, що надає змогу адекватно оцінити рівень знань кожного студента.

Переваги дистанційного навчання:

- повне забезпечення студента навчальними матеріалами;
- система визначає послідовність навчального процесу;
- навчання відбувається у зручній атмосфері для студента, у зручний для нього час доби;
- складання іспитів також відбувається в режимі он-лайн, студент навчається вдома;
- студентам на електронну пошту надсилаються пам'ятки про те, скільки днів у них залишилось для вивчення кожної теми;
- вартість навчання дешевша за заочне.

Недоліки дистанційного навчання:

- необхідно приїжджати до ВНЗ для складання держіспитів та захисту диплому;
- організація дистанційного навчання потребує високого рівня підготовки технічної, кадрової, організаційної, фінансової від ВНЗ;
- необхідність державної підтримки ВНЗ, у тому числі і фінансової;
- не визначена оплата праці персоналу, який працює над розробкою дистанційних курсів.

В.С. Блиндюк, Д.В. Ломотько

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПИТАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДХОДУ ДО ОСВІТЬОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Однією з пріоритетних задач вищої професійної освіти є активізація розробки нових методів і технологій навчання, спрямованих на забезпечення готовності майбутнього фахівця до роботи в мінливих життєвих ситуаціях. Особливої важливості в сучасних умовах набуває завдання формування готовності випускника до здійснення інноваційної діяльності.

Останнім часом чітко визначено орієнтир на входження ВНЗ в освітній простір України, здійснюється модернізація освітньої діяльності в контексті європейських вимог. Достатньо масштабним є впровадження системи академічних кредитів (ECTS, Європейська кредитно-трансферна система). Саме її можливо розглядати як засіб підвищення мобільності студентів у переході з однієї навчальної програми на іншу, включаючи програми післядипломної освіти. ECTS є багатоцільовим інструментом визнання и мобільності, засобом реформування навчальних програм, а

також засобом стимулювання науково-дослідної роботи студентів. Важливим моментом впровадження акумулюючої кредитної системи є можливість враховувати всі досягнення студента, а не тільки навчальне навантаження, наприклад, участь у наукових дослідженнях, конференціях, предметних олімпіадах тощо.

Процес професійного становлення майбутнього фахівця починається ще зі студентської лави у ВНЗ. Якщо внести в навчально-пізнавальний процес ВНЗ зміни, що створюють умови для творчого самовираження, це сприятиме формуванню у студента актуальних особистісних якостей і властивостей, важливих при здійсненні інноваційної діяльності. Цими умовами виступають:

- зміна функції лекції від інформаційної до координуючої, що дозволяє оволодіти способами пізнавальної діяльності;
- керівництво самостійною роботою студентів, що орієнтує їх на вирішення професійних проблем;
- реалізація принципу «подвійного» використання інноваційних рішень як безпосередньо у в навчальному процесі, так і в науковій та господарчій діяльності ВНЗ;
- організація діалогічної взаємодії в системах викладач- студент та студент- студент.

Творче самовираження виступає засобом становлення готовності випускника до інноваційної діяльності, тому воно в навчально-пізнавальному процесі виконує такі функції:

- обумовлює формування мотиваційної сфери до інноваційної діяльності, сприяє саморозвитку, самоактуалізації майбутнього фахівця;
- сприяє розвитку якостей, що характеризують творчу особистість: здатність до співробітництва, пізнання, прагнення до відкриттів, гнучкість, оригінальність, відкритість;
- є результатом і зовнішнім проявом, що обумовлює оцінку продуктивності професійної діяльності викладацького колективу;
- через творче самовираження реалізується творчий потенціал студента.

Аналіз структури інноваційної педагогічної діяльності у ВНЗ, вивчення актуальних тем на сучасному етапі розвитку науки, формування вимог до викладача дозволять виявити комплекс значимих вимог як до педагога-інноватора, так і до студента, майбутнього випускника, серед яких:

- сформованість мотиваційної сфери, прагнення до саморозвитку в професійній діяльності;
- розвиток якостей, що характеризують творчу особистість (винахідливість, прагнення до відкриттів, відкритість);
- наявність певного досвіду здійснення відомих способів професійної діяльності;

- інноваційний стиль мислення, який визначається становленням процесів інноваційної культури.

Таким чином, можлива модель освітнього процесу в галузі професійної діяльності шляхом виділення організатора інновацій ВНЗ, при цьому слід звернути увагу на таке:

- характер інновацій у ВНЗ обумовлений їх різноманіттям, повинен відображати інтереси і потреби керівництва, викладачів, учнів і потреб галузі;

- інноваційна діяльність у ВНЗ вимагає організаційної структури, яка реалізується організатором інновацій. Зміст цієї діяльності може визначатися за допомогою експертних методів;

- діяльність організатора інновацій ВНЗ заснована на взаємодії з науково-методичною радою, кафедрами, творчими об'єднаннями викладачів і навчальним відділом, спеціалізованими функціональними службами (центром оцінки якості освіти, психологічної, соціально-педагогічної, центром міжнародної освіти та ін.) і безпосередньо з викладачами, представниками галузі.

Організація інноваційної діяльності у ВНЗ передбачає таке:

- збір, обробку, систематизацію, накопичення і використання інформації про інновації;

- ресурсне обґрунтування та визначення механізму практичної реалізації інноваційних процесів;

- розробку проектів, програм, положень щодо реалізації інноваційних процесів та їх оцінку за розробленими критеріями;

- розробку системи контролю, яка передбачає постійне отримання інформації, внутрішнього і зовнішнього педагогічного моніторингу.

*Т.В. Бутько, Т.Ю. Калашнікова
О.М. Ходаківський*

РОЗВИТОК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В УКРДАЗТ

Аналіз світового досвіду доводить, що з метою розвитку конкурентоспроможної підготовки фахівців в УкрДАЗТ слід, поряд з якісною підготовкою, розвивати тісне спілкування з майбутнім професійним середовищем фахівця – Укрзалізницею; приділяти увагу адаптуванню студента до майбутніх умов праці; розвивати уміння майбутнього інженера якісно і професійно спілкуватись; розширювати роботу студента за рахунок таких видів роботи, як науково-технічна конференція та науково-дослідна робота.

Аналіз літератури, використання власних підходів та досвіду роботи у ВНЗ показали, що в практиці окремих університетів використовуються такі форми практичної підготовки студентів: запрошення фахівців-практиків, керівників різних рівнів до викладання окремих дисциплін, спецкурсів, участі у фахових конференціях, круглих столах тощо; проведення комплексу робіт з вивчення потреби фахівців тієї чи іншої спеціальності у роботодавців; укладання середньо- (до трьох років) і довгострокових (до п'яти років) договорів про забезпечення базами практики; максимальне наближення навчальних планів і робочих навчальних програм ВНЗ до вимог майбутнього місця роботи; проведення розподілу випускників за обов'язковою участю всіх потенціальних роботодавців тощо.

Аналіз роботи університетів, інститутів, наукових підрозділів та особистого досвіду свідчить, що студентів необхідно залучати до наукової роботи з перших курсів. Студентська наукова робота сприяє не тільки удосконаленню навчального процесу, а й розкриває студентам широке коло різноманітних наукових проблем, розширює світогляд, виховує у майбутнього фахівця вміння спостерігати, аналізувати, формувати практичні вміння, виховувати риси фахівця-дослідника.

Разом з тим існуючий процес інформатизації суспільства спричиняє радикальні зміни в стратегії освітньої діяльності. В інформаційному суспільстві й освіта має бути інформаційною. Основним елементом такої освіти має стати розвинуте і відповідним чином забезпечене інформаційно-технологічне середовище. Новий зміст навчання можливий на основі нових технологій: використання комп'ютера, проектора, розробки й впровадження нетрадиційних форм заняття (презентації, телеконференції, Інтернет, електронна пошта тощо).

М.І. Ворожбіян, Л.А. Катковнікова, О.В. Костиркін

АКТИВНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВНІ АСПЕКТИ СТУДЕНТСТВА ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ БЖД

Основною метою вивчення курсу безпеки життєдіяльності є збереження життя та створення умов для безпеки існування людини. БЖД сьогодні формується як меганаука, без якої людство приречене на значні втрати. Узагальнюючи знання з охорони праці, цивільного захисту, основ екології, валеології та інших наук, безпека життєдіяльності відкриває нові горизонти використання основних положень цих наук для створення належних і безпечних умов праці та побуту. У тому числі БЖД вивчає й такі шкідливі звички, як алкоголізм і тютюнопаління, які наявні в нашому суспільстві.

Загальновідомо, що здоров'я людини тільки на 50 % залежить від генетики, а на 40 % – від індивідуального способу життя, що і зумовлює актуальність формування культури здоров'я, а також пошук кроків щодо його захисту не тільки від шкідливого впливу навколишнього середовища, а й від шкідливих звичок.

Аналіз статистичних даних щодо вживання алкоголю серед населення України показав, що алкоголь є причиною майже 4 % усіх смертей у країні. Унаслідок вживання алкогольних напоїв щороку у світі помирає приблизно 2,5 млн осіб; 140 млн осіб страждають від алкогольної залежності. Алкоголь в Україні вживають 24 млн осіб, тобто більше половини населення країни.

Особливо гнітючою на загальному тлі є статистика підліткового алкоголізму. 40 % українських підлітків від 14 до 18 років і 90 % молодих людей у віці до 25 років залучені до систематичного вживання алкоголю. За останні 10 років кількість осіб, які перебувають в залежності тільки від пива, зросла в 10-12 разів. Пивна залежність займає до 75 % в загальній кількості підліткового алкоголізму.

Виходячи з вищесказаного, особливий інтерес становлять статистичні дані (вживання алкоголю) і розвиток алкогольної залежності серед молоді, і особливо серед учнів, у тому числі наших студентів

Тому нами проводиться робота з вивчення ставлення студентів академії до алкогольних напоїв. Передбачається, шляхом анонімного анкетування, з'ясувати, в якому віці молодь вперше спробувала алкогольні напої і що послужило поштовхом; яка кількість спиртного вживається в день, на тиждень, на місяць?

Мета цього анкетування – донести його результати до студентів у рамках курсу вивчення БЖД. Ми вважаємо, що таким чином можна підвищити ефективність сприйняття матеріалів курсу, а також посилити виховання у молоді і сприйняття здорового способу життя.

Ю.В. Куліш, О.А. Осмаєв, О.В. Рибачук

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

На практичних заняттях з вищої математики вивчаються характерні приклади для оволодіння студентами певними методами вищої математики, які використовуються для розв'язання науково-технічних та економічних задач. На цих заняттях розв'язуються завдання, наведені в збірниках задач і в методичних вказівках. Використання збірників задач виявляється не завжди доцільним внаслідок того, що: а) існуючі збірники задач не містять задач з деяких розділів вищої математики, які вивчаються в УкрДАЗТ; б) завдання в збірниках задач не ілюструють наслідки всіх важливих теорем та формул, які складають зміст даного методу;

в) завдання не завжди адаптовані до умов УкрДАЗТ. Тому зростає важливість використання на практичних заняттях методичних вказівок та робочих зошитів на певну тематику, які містять основні теореми і формули та набір достатньої кількості завдань для студентів з прикладами розв'язання таких завдань. Особливо важливим виявляється методичне забезпечення занять для студентів-магістрів. Ця важливість обумовлена тим, що матеріали дисциплін для студентів-магістрів деяких спеціальностей не викладені в одному підручнику. Тому для цих спеціальностей бажано мати як конспект лекцій, так і методичні вказівки. Таке методичне забезпечення в електронному вигляді може використовуватися студентами-магістрами заочної форми навчання та при дистанційному навчанні. Як приклад можна навести методичне забезпечення студентів-магістрів зі спеціальності «Електротранспорт». Вони повинні вивчати курс «Основи теорії оптимального керування» з метою оволодіння методами мінімізації енерговитрат на електротранспорті. Для цього курсу підготовлений до друку конспект лекцій «Основи теорії оптимального керування» (Ч. 1) та готується до друку друга частина конспекту лекцій з цієї дисципліни. В цьому конспекті лекцій обґрунтовується використання варіаційного числення та методів теорії оптимального керування. В курсі лекцій також викладені наслідки теорії оптимального керування для мінімізації енерговитрат на електротранспорті. Окрім цього, готуються до друку методичні вказівки, які містять різні екстремальні задачі з прикладами розв'язання: завдання на умовні екстремуми функції двох змінних, завдання на пошуки необхідних умов існування екстремумів різних функціоналів за допомогою методів варіаційного числення. Ці методичні вказівки основані на конспекті лекцій «Основи теорії оптимального керування» і можуть бути використані як для практичних занять, так і для індивідуальної роботи студентів-магістрів.

*О.В. Лаврухін, А.Л. Обухова,
О.М. Костєнніков, О.О. Шапатіна*

КОМП'ЮТЕРНЕ ТЕСТУВАННЯ СТУДЕНТІВ

Систематична перевірка знань великої кількості студентів, необхідність удосконалення системи контролю в навчальному процесі та наявність сучасних можливостей комп'ютеризації, привели до автоматизації проведення тестування знань, використанню комп'ютерної техніки та відповідних програм перевірки знань.

Комп'ютерне тестування знань – це ефективний спосіб перевірки, який все більше поширюється у сфері освіти. Однією з переваг комп'ютерного тестування є мінімум тимчасових витрат на отримання надійних підсумків контролю, і отримання результатів практично відразу

після завершення контролюючого тесту. Від традиційних оцінок і контролю знань тести відрізняються об'єктивністю виміру результатів навчання, оскільки вони орієнтуються не на суб'єктивну думку викладачів, а на об'єктивні критерії.

Результати автоматизованого тестування краще піддаються аналізу, ніж оцінки, що виставляються суб'єктивно.

Застосування програм тестування і комп'ютерних тестів є обґрунтованим способом оцінки знань студентів, забезпечує підвищення ефективності навчального процесу і є раціональним доповненням до інших методів перевірки знань.

Можливі такі види тестування:

Модульне (поточне) тестування – оцінювання засвоєння тем, розділів, модулів дисципліни, що проводиться по ходу вивчення дисципліни, як правило, для закріплення знань студентів та коригування викладачем процесу навчання.

Проміжне (екзаменаційне) тестування – тестування студентів, що проводиться після закінчення семестру з метою оцінювання рівня знань, умінь і навичок, отриманих протягом семестру (семестрів). Результати даного тестування можуть зараховуватися як экзаменаційна або залікова оцінка з дисципліни.

Підсумкове тестування – тестування, що проводиться після завершення вивчення навчальної дисципліни, після закінчення навчання за освітньою програмою у вигляді державних іспитів або допуску до складання державних іспитів.

Тестування залишкових знань – тестування студентів, що проводиться з метою підготовки студентів до зовнішніх (акредитаційне тестування в рамках акредитації вишу, позапланових контрольно-наглядових процедур) і внутрішніх (у рамках самообстеження вишу) процедур контролю якості знань.

Тестування за курсовою роботою (проектом) – тестування, яке проводиться для оцінки якості знань та виконання студентом курсової роботи (проекту). За результатом тестування може прийматися рішення про допуск студента до наступного виду тестування.

З метою об'єктивності вимірювання результатів навчання, тестування має відповідати таким вимогам:

- повнота охоплення матеріалу, за яким оцінюються знання студентів;
- якість формулювання питань тесту;
- зрозумілість студентами суті питань тесту;
- прозорість та відсутність можливості будь-якого впливу на результат проведення контролю знань.

Комп'ютерне тестування студентів на різних етапах навчального процесу – це, безумовно, необхідний крок у бік удосконалення системи контролю знань студентів. Однак, як будь-який інноваційний процес, що

йде в розріз з попереднім своїм втіленням і реалізацією, електронне тестування ще вимагає доопрацювання в якості змісту питань, в ухваленні рішення про його частку в комплексній оцінці, що виставляється студенту, а також в прозорості технічної складової реалізації процесу тестування.

О.М. Огар, К.В. Крячко, О.В. Розсоха, В.В. Кулешов

УПРОВАДЖЕННЯ ТА ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ НОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СЕРВІСІВ, ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Удосконалення технологій навчання займає одне з головних місць серед множини нових напрямків розвитку освіти, яке привертає в останні два-три десятиліття особливу увагу дослідників проблем вищої школи.

Інформатизація освіти сьогодні є необхідною умовою поступового розвитку суспільства.

Актуальність застосування нових інформаційних технологій при вивченні дисципліни "Залізничні станції та вузли" обумовлена, перш за все, педагогічними потребами в підвищенні ефективності розвитку суспільства, зокрема, потребою формування навичок самостійної навчальної діяльності, "дослідницького креативного підходу в навчанні і формуванні критичного мислення нової культури". В даний час зі стрімким зростанням обсягу інформації знання самі по собі перестають бути самоціллю, вони стають умовою для успішної реалізації особистості, її професійної діяльності.

Удосконалення інформаційних технологій націлене на розвиток навчальної інфраструктури, а саме інформаційного середовища освітнього закладу і передбачає впровадження та ефективне використання нових сервісів, систем і технологій навчання, електронних освітніх ресурсів нового покоління.

З метою навчання самостійній роботі майбутніх фахівців залізничного транспорту на кафедрі "Залізничні станції та вузли" передбачається створення електронного розвиваючого середовища на платформі Google Docs, яка була б не тільки сховищем персональних даних у мережі Internet, а дозволяла б перегляд, редагування, видалення, а також обмін необхідною інформацією, складання таблиць, графіків, діаграм, схем і т. д. з можливістю економії коштів на придбання ліцензійного програмного забезпечення, його підтримку, модернізацію ПО і устаткування.

Запропоновано впровадити досвід використання інформаційних технологій при вивченні дисциплін кафедри "Залізничні станції та вузли".

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ НАВЧАННЯ ДЛЯ БАГАТОСЕМЕСТРОВИХ ДИСЦИПЛІН

Комп'ютерні технології все більше поширюються у повсякденному житті. І у більшості випадків призвані спрощувати взаємовідносини людини з оточуючим світом. Дистанційне навчання є одним із засобів отримати освіту зручним способом і у зручний час. Студент не витрачає час на дорогу до місця навчання, він може вдень працювати, а вчитися ввечері, може обирати порядок вивчення предметів так, як він краще сприймає, а не прив'язуватись до мережі розкладу. Найчастіше вартість дистанційного навчання суттєво нижча за денну. Все це надає дистанційному навчанню привабливість в очах абітурієнтів і ставить перед професорсько-викладацьким складом нові задачі щодо створення відповідних якісних курсів дистанційного навчання: якими вони мають бути за змістом, формою, засобами контролю; як зробити так, щоб серед численних пропозицій абітурієнт вибрав саме цей курс, а після успішного вивчення матеріалу порекомендував цей курс знайомим; щоб згодом працедавець оцінив знання і вміння таких фахівців і звернув увагу на інших випускників, а може й порекомендував вивчити цей дистанційний курс своїм працівникам.

Дистанційне навчання передбачає взаємодію викладача та студента на відстані, але має відображати всі притаманні навчальному процесу компоненти – цілі, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання, але реалізуватися вони повинні специфічними засобами Інтернет технологій. Також дистанційне навчання – це відсутність спілкування між студентами. А коли поруч немає людини, яка могла б емоційно забарвити знання, це значний мінус для процесу навчання.

В таких умовах запорукою успішного проходження програми дистанційного навчання є наявність сильної мотивації студента. Якщо людина не здатна вчитися без постійного нагляду викладачів, дистанційне навчання не для неї. Хоча, це один з вирішальних факторів, який впливає не тільки на можливість вчитися дистанційно, але й самостійно працювати в принципі.

З іншого боку, розробка електронного навчального контенту вимагає специфічних знань від усіх учасників цього процесу. Тут не досить зусиль одного викладача, який формує конспекти лекцій. У процесі створення навчальних курсів мають бути задіяні фахівці найрізноманітніших професій: викладачі, педагогічні дизайнери, програмісти, фахівці зі створення віртуальних просторів, відеомонтажу, анімації і т. д. Це накладає певні обмеження на можливість створення якісного навчального контенту.

В процесі роботи над створенням перших дистанційних курсів викладачами кафедри вищої математики УкрДАЗТ виникало багато різних питань, виділимо кілька основних:

1) чи потрібно створювати докладні лекції з класичних дисциплін, якщо є перевірені часом підручники, в яких повно і якісно подається матеріал. Але проблема авторських прав не дає можливості запропонувати цю книжку у розділах дистанційного курсу. І тоді, що робити студенту, у якого немає вільного доступу до наукової бібліотеки?

2) яким чином контролювати засвоєння знань студентом, якого ти не бачиш протягом всього курсу навчання. Можливо, ця проблема частково вирішується чітким і доволі щільним планом здачі поточних контрольних завдань, з обов'язковим «дедлайном»;

3) чи потрібні поточні он-лайн консультації для студентів, і якщо так, то як саме їх оптимально організувати (час, об'єм, форма). Для математичних дисциплін тут ще є проблема оволодіння студентом навичками запису формул у чаті або на форумі. Ймовірно було б доцільно проводити такі консультації за допомогою video-scope-зв'язку;

4) скільки людино-годин має виділятися на створення якісного курсу дистанційного навчання для дисципліни обсягом більш за 400 годин. І це дуже суттєво. Наведемо такі прості розрахунки. Згідно з методичним посібником для викладачів «Рекомендації щодо розроблення навчально-методичної літератури» методичні вказівки до вивчення дисципліни в цілому повинні містити розгорнуту програму дисципліни, перелік питань з конкретними посиланнями на рекомендовану літературу, список літератури, теоретичні, тестові завдання. Згідно з Тимчасовим положенням про планування та облік роботи науково-педагогічних працівників УкрДАЗТ, на написання таких методичних вказівок виділяється 30 годин на один друкарський аркуш. Для дисципліни у 400 годин тільки розгорнута програма має обсяг близько двох друкованих аркушів, а ще мінімум один друкарський аркуш займають питання, завдання тощо. Отже, $3 \cdot 30$ – значно більше 50 годин, які виділяються на створення дистанційного курсу, який містить всі ці відомості. І тут поки що не йшла мова про хоча б скорочені лекції за типом заочних. Таким чином підготовка дистанційного курсу є вельми трудомісткою справою і потребує значно більшого часу ніж планується у вищезгаданому Тимчасовому положенні. Одним із чинників, який може скоротити час на підготовку дистанційних курсів з вищої математики для різних спеціальностей, є написання базового конспекту.

Немає сумніву, що дистанційна форма навчання – це затребуваний продукт на ринку освіти. Її актуальність буде посилюватися у міру розвитку технологій, які зможуть забезпечити реалістичність віртуального простору. Для якісної реалізації такої форми навчання потрібні викладацький час на створення та подальшу реалізацію процесу, досвідчені спеціалісти і чітке розуміння, яким чином буде відбуватися контроль засвоєння матеріалу студентом. Психологічна проблема, пов'язана з необхідністю високої самоорганізації, мотивації і відсутністю живого спілкування, швидше за все, буде вирішуватися в міру розвитку суспільства.

СЕКЦІЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

А.М. Буц, Т.В. Шепеленко

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ ПІЛАТЕС У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ З ВІДХИЛЕННЯМИ У СТАНІ ЗДОРОВ'Я (СМГ)

Практичні заняття з фізичного виховання не викликають у студентів позитивних емоцій, що у подальшому приводить до зменшення рівня мотивації до занять фізичними вправами та прагнення до будь-якої фізичної активності, яка обов'язково їм необхідна. Виникає необхідність у пошуку таких форм та методів фізичної реабілітації студентів, які даватимуть їм змогу зміцнювати здоров'я, підвищувати фізичну підготовленість у процесі практичних занять з фізичного виховання та прищепити їм тягу до самостійних занять після закінчення курсу фізичного виховання у виші.

На думку багатьох авторів, система курсу фізичної культури не здатна повною мірою ефективно вирішувати завдання фізичного виховання та оздоровлення студентів упродовж усього навчання у виші. Таким чином, важливим фактором підвищення рівня фізичної підготовки й функціонального стану організму є пошук нових методик.

У теперішній час фахівці пропонують нові методики та методологічні прийоми для підвищення мотивації студентів до занять фізичним вихованням, тим самим підвищувати фізичний стан.

Одна з таких методик, яку ми пропонуємо, ввести до занять з фізичного виховання в УкрДАЗТ методику Пілатес.

Методика Пілатес зміцнює м'язи черевного пресу, спини. При постійних заняттях Пілатесом поліпшується постава, що особливо необхідно тим, хто має захворювання, пов'язані з опорно-руховим апаратом (сколіози, кіфози, лордози та ін.). Пілатес зміцнює м'язи-стабілізатори, які виконують роль такого собі корсета, фіксуючі нормальне положення тіла (постави, внутрішніх органів).

Основним принципом цієї методики є концентрація уваги, м'язовий контроль без напруги, виконання рухів без зупинок та пауз, правильне дихання. Пілатес – це ідеальна форма для тих, хто страждає від болю у суглобах чи слабких м'язах та уникає фізичних навантажень.

Крім того, Пілатес не потребує від тих, хто займається, дорогого обладнання. Цю методику можна використовувати в будь-якому місці та у будь-який час. Існує велика кількість різних вправ, які можна підібрати у комплекс індивідуально та у подальшому виконувати коротку або тривалу

програму. Вправи методики Пілатес багатопланові та включають у роботу велику кількість м'язів одночасно, вимагаючи правильної техніки виконання, при тому, що кількість повторень може бути невеликою. Рухи м'яко розтягують м'язи, роблячи їх довшими, а людину стрункішою.

Фізіотерапевти, спортивні лікарі рекомендують цю систему як реабілітаційну програму.

М.І. Дорош

МОДЕЛЬ ПРОЦЕСУ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФУТБОЛІСТІВ 16-17 РОКІВ

У статті розглядаються питання фізичної підготовки футболістів пубертатного віку, пов'язаного із закінченням періоду інтенсивного росту й розвитку організму, з максимальним приростом його функціонального потенціалу, а також формуванням завершеної морфофункціональної структури. Спортивна майстерність футболістів цього вікового періоду багато в чому обумовлена високим рівнем розвитку спеціальної фізичної працездатності, що дає змогу виконувати досить великі обсяги тренувальної й змагальної роботи. Рівень фізичної працездатності футболістів цього віку пов'язаний з високим ступенем розвитку трьох енергетичних джерел організму – аеробного, анаеробного гліколітичного й анаеробного алактатного, які вже мають потребу в цілеспрямованому розвитку. Із цією метою нами розроблена модель процесу фізичної підготовки футболістів 16-17 років, яка дає змогу диференціювати навантаження за енергетичною спрямованістю й намітити шляхи розроблення оптимальної структури річного тренувального циклу, що спрямований на підвищення функціональних можливостей організму юного спортсмена без ризику перенавантаження та перевтоми.

Численними дослідженнями встановлено, що для футболістів, починаючи з 16 років, доцільно збільшувати обсяг і інтенсивність фізичних навантажень. Показано, що застосування значних різноспрямованих тренувальних впливів на даному етапі онтогенезу фізіологічно обґрунтоване, а поглиблений розвиток окремих фізичних якостей може бути досить ефективним.

Слід зазначити, що на початкових стадіях багаторічного тренування спортсменів основою при плануванні навантажень є питома вага вправ різної спрямованості.

У фізичній підготовці футболістів велика розмаїтість тренувальних засобів, що застосовуються, пояснюється, з одного боку, необхідністю різнобічного впливу на організм спортсмена, а з другого – неможливістю тільки за допомогою специфічних, наприклад безпосередньо ігрових

вправ, ефективно впливати на деякі її прояви. Тому всі вправи, що використані в тренуванні футболістів для підвищення рівня їхньої фізичної працездатності, прийнято умовно розділяти на спеціалізовані (з м'ячем) і неспеціалізовані (біг, стрибки, вправи на тренажерах та ін.).

А.Я. Єфремова

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ З УРАХУВАННЯМ ПОГЛИБЛЕНОГО КУРСУ ППФП СТУДЕНТІВ ВИШІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ПРОФІЛЮ

Високий рівень складності сучасної техніки і технологій, підвищення обсягу професійної рухової активності різної інтенсивності передбачає відповідну функціональну і фізичну підготовку майбутнього фахівця. Будь-яка професійна діяльність пов'язана з виконанням не лише розумових, але і конкретних рухових завдань, які вирішуються шляхом формування у людини відповідних умінь, навичок та якостей.

Для дослідження питання професійно-прикладної фізичної підготовки (ППФП) студентів вишів залізничного профілю потрібен усебічний аналіз специфічних умов, у яких працюють інженерно-технічні працівники різних галузей залізничного господарства. Складність і різноманітність цих умов потребує розроблення нових методик спеціальної фізичної підготовки майбутніх працівників до трудової діяльності та проведення профілактики захворювань засобами фізичної культури і спорту.

Останнім часом спостерігається інтерес ряду авторів до вивчення питань оптимізації та удосконалення ППФП і в залізничній галузі. Проте до теперішнього часу психологічні особливості професійної підготовки по всьому переліку залізничних спеціальностей мало досліджені. Відсутній узагальнюючий перелік основних професійно важливих психологічних якостей, недостатньо розроблена методика їх викладання.

Об'єктивні вимоги сучасного виробництва до психофізичної підготовленості майбутніх фахівців залізничного транспорту, здатних розвиватися в резонансі з розвитком професійного середовища, з одного боку і недостатня розробленість теоретико-методологічних основ ППФП студентів залізничних вищих навчальних закладів, з другого – визначили вибір теми доповіді.

ВИКОРИСТАННЯ МУЗИКИ ЯК ОСНОВНОГО ЗАСОБУ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Видатний український педагог В.А. Сухомлинський зазначав: «Музичне виховання – виховання людини». Вчені намагались довести, що музика впливає на функціональні системи організму людини. Корисний вплив музики на функціональні системи організму визнали й лікарі. У ХХ столітті було проведено ряд досліджень, які дали змогу виявити лікувальні особливості музики.

Музика у фізичному вихованні широко застосовується. У гімнастичних залах, на спортивних майданчиках, на спортивних святах – усюди звучить музика.

Музику у спортивній практиці можна умовно поділити на загальну і спеціальну. Музичні твори, що належать до загальних, створюють у спортсменів ефект піднятого настрою, емоційного збудження, дають змогу краще виконувати будь-які вправи. Подібного ефекту можна чекати від таких творів, як марш, полька, галоп або сучасні мелодії. Дані музичні твори оптимістичні, бадьорі, з чіткою ритмікою і явною мелодією.

Особливого значення музиці надається в художній гімнастиці, черліденгу, спортивній аеробіці, фігурному катанні та багатьох інших видах спорту. У цих видах спорту музика виконує ряд спеціальних функцій:

- завдяки музиці художня гімнастика, черліденг, спортивна аеробіка, фігурне катання є основним засобом естетичного виховання. У процесі занять спортсмени мають можливість ознайомитись із музичною грамотою, з поняттями ритму й метроритму, структурою метра і такту, формами й жанрами музики. Це допомагає їм глибоко сприймати музику, розвиває в них художній смак. Музика допомагає вирішувати й інші завдання естетичного виховання, зокрема виховання почуттів краси рухів, культури поведінки;

- музика має важливе значення при навчанні рухів, особливо з метою виховання виразності й артистичності;

- музичне мистецтво має велику силу безпосередньо емоційного впливу. Під музику краще переносяться значні й психічні навантаження, підвищується працездатність, прискорюються процеси відновлення. При складанні композицій індивідуальних і групових вправ важливого значення набуває вибір музичного твору, вдало підібраної фонограми.

ВПЛИВ ПСИХОФІЗИЧНОГО СТАНУ НА УСПІШНИЙ ВИСТУП СПОРТСМЕНІВ

Спортивна діяльність, успішність тренування та особливо якість змагального виступу значно залежать від психофізичного стану спортсмена.

Кожен спортсмен, упродовж своєї спортивної кар'єри, хоч раз відчував той особливий приємний стан, коли все починає виходити дуже вдало, причому без особливих зусиль. Мозок працює дивно чітко, точні рішення виникають швидко, спортсмен відчуває легкість, радість, глибоку впевненість у своїх можливостях. Цей стан можна назвати натхненням.

Довготривалі спостереження за спортсменами, які відмінно виступають, коли в них все виходить дуже гарно, було вирішено назвати оптимальним бойовим станом (ОБС).

ОБС для кожного спортсмена строго індивідуальний і вельми специфічний, але в ньому можна виділити три основні компоненти, загальні для всіх.

Перший компонент ОБС – фізичний. Це сукупність фізичних якостей та відповідних їм відчуттів в організмі, таких як сила, гнучкість, легкість, розслабленість, почуття вільного глибокого дихання, гарної роботи серця та ін. Подібні відчуття повністю залежать від якостей фізичної і технічної підготовки спортсмена. Чим краще фізична і психічна підготовка, тим більше можливостей фізичного компонента ОБС. Шлях до оптимального психічного стану лежить через точно знайдені та вміло використані фізичні відчуття.

Другий компонент ОБС – емоційний. Рівень емоційного збудження може бути високим, низьким, середнім та ін. Різноманітність емоцій можливо умовно поділити на дві великі групи: позитивні, ті що допомагають жити та діяти (наприклад радість), та негативні, які майже завжди заважають (наприклад страх). Спортивна діяльність буде успішною, якщо рівень емоційного збудження буде оптимальним для чергового тренування або змагання.

Третій компонент ОБС – розумовий. Фізичний і емоціональний ОБС завжди пов'язані з розумовими процесами, але краще їх виділити у спеціальну групу. Розумовий компонент – це чітка програма дій у певних умовах спортивної боротьби. Спортсмени, які не мають чіткої програми дій, мають безпредметну схвильованість, недостатню зібраність для вирішення конкретної задачі. Потрібно зуміти зосередитись на тих елементах, від яких залежить успішне вирішення поставленої задачі.

МЕТОДИКИ ДИХАННЯ ДЛЯ ЗНЯТТЯ НЕРВОВОЇ НАПРУГИ ПЕРЕД ЗМАГАННЯМИ, ПІД ЧАС ТА ПІСЛЯ ФІЗИЧНИХ НАВАНТАЖЕНЬ

Звертаючи увагу на велику кількість наукових робіт з фізіології дихання, дуже велика кількість фахівців поки що не прийшли до єдиної думки щодо його оптимального режиму. Відомо, що керує диханням нервова система. Експерти ментально порівняли частоту дихання у людей зі слабкою нервовою системою, із міцною нервовою системою до та після роботи на велоергометрі. Виявилось, що ще на початку роботи «слабо нервові» дихають на 12 % частіше, ніж ті, у кого нервова система міцніша. У слабких амплітуда дихання відразу знижується, а у більш «стійких» амплітуда підвищується поступово, і коли настає втома, частота дихання досягає максимуму.

Існує велика кількість методик дихання, наприклад, методики Бутейко К.П., Стрельнікова А.М. та ін., за допомогою яких тренер-викладач у змозі більш цікаво та різноманітно навчити студентів зняти нервову напругу у різних умовах: подолання стресів перед іспитами, змаганнями. Так, за допомогою регулювання дихання, що призводить до збільшення частоти дихання, нервова система тренується, стає міцнішою, і внаслідок цього людина може переносити більш тяжкі фізичні навантаження. Виявлено, якщо подовжити вдих і скоротити видих, відбудеться мобілізація функцій сигматичної і всієї нервової системи.

Якщо необхідно швидко підняти тонус, використовують мобілізуюче дихання, яке полягає у подовженні вдиху і послідовній затримці дихання, яке зазвичай дорівнює половині вдиху, довжина видиху майже не змінюється. Всього декілька хвилин мобілізуючого дихання під час ранкової гігієнічної гімнастики налаштовують організм на виконання будь-якої роботи або тренування.

За допомогою дихання можна швидко заспокоїти нервову систему, розслабити м'язи. Для цього використовують дихання відновлення, яке полягає у відносному скороченні вдиху, подовженні вдиху і паузи після нього, а потім подовжується довжина паузи. Дихання, яке відновлює, застосовується після інтенсивних фізичних навантажень.

Ритмічне, повне дихання рекомендується для зняття надлишкового хвилювання перед змаганнями. Зразкова вправа для тонізування – почергове дихання через одну та другу ніздрі. Чотирифазне дихання збільшує працездатність, підсилює обмін речовин. Це глибокий вдих, затримка дихання на вдиху, глибокий видих, затримка дихання на видиху.

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ З КРОСОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Теоретичні знання, які одержують студенти під час навчання у виші на практичних заняттях з фізичного виховання, на прикладі занять з кросової підготовки, допомагають краще зрозуміти оздоровче значення цього засобу фізичного виховання і використовувати його на самостійних заняттях.

Кросовий біг по місцевості з подоланням перешкод являє собою комплекс рухів, які потребують виявлення координаційних здібностей, використання навичок бігу в різних умовах і елементів техніки стрибків для подолання вертикальних і горизонтальних перешкод.

Методика навчання кросовому бігу складається з вирішення певних задач:

- навчити бігу на гору та з гори;
- навчити бігу на пухкому, піщаному та слизькому ґрунті;
- навчити подоланню невисоких вертикальних і нешироких горизонтальних перешкод;
- навчити доланню горизонтальних перешкод, розмір яких перевищує 2,5 м;
- навчити подоланню середніх (50 – 80 см) вертикальних перешкод.

Для подолання перешкод використовуються навички, отримані під час вивчення техніки стрибка у довжину. У бігу по пересіченій місцевості при наближенні до перешкоди швидкість слід збільшувати і точно влучити у місце відштовхування.

Вертикальні перешкоди – найбільш травмонебезпечні, тому висоту перешкод, що долаються, і швидкість підбігання до неї слід підвищувати поступово із урахування фізичної підготовленості і ступеня оволодіння технікою подолання перешкод. У подоланні вертикальних перешкод основна увага звертається на збереження рівноваги у фазі польоту та приземленні.

У методиці навчання кросовому бігу важливим елементом є біг з використанням рухових установок – завдань, біг у певних умовах, гра з бігом. Тому із самого початку навчання, на практичних заняттях, необхідно навчити студентів вибирати найбільш раціональний спосіб додання перешкод, для того, щоб отримані навички використовувати на самостійних заняттях.

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ-СПОРТСМЕНІВ НА НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНИХ ЗАНЯТТЯХ

Основаючись на результатах проведеного дослідження проблеми виховання студентів-спортсменів на навчально-тренувальних заняттях з черліденгу та спортивної аеробіки, вплив тренера-викладача на спортсменів матиме позитивний ефект тільки в умовах морального виховання. Вважаю, що моральне виховання студента можливе тільки у процесі його діяльності. Тренер-викладач у процесі навчально-тренувального заняття повинен викоренити такі негативні якості спортсменів, як індивідуалізм, егоїзм, неправдивість, лінощі, а навпаки виховувати в них наполегливість, дисциплінованість, цілеспрямованість, повагу до тренерів, суддів, бути чуйними до інших членів команди та команд суперників. Тренер повинен виховувати як групу студентів, так і кожного студента індивідуально.

Процес виховання студентів стає можливим тільки тоді, коли викладач використовує різноманітні методи педагогічних впливів. Це бесіди на морально-етичні теми, особистий приклад та виконання визначених вимог. Спілкуючись зі спортсменами тренер-викладач повинен постійно переконувати їх, не забуваючи, що сам весь час перебуває під наглядом своїх вихованців.

Тренер-викладач, оцінюючи моральні вчинки спортсменів, повинен використовувати методи заохочення та покарання. Під час навчання педагог повинен залучити студентів до суспільної корисної діяльності.

Основні напрямки виховання студентів як майбутніх фахівців пов'язані з формуванням у них необхідних моральних якостей, любові до майбутньої професії, почуттів, переконань, потреб та звичок.

СЕКЦІЯ ЦЕНТРУ НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА СПРИЯННЯ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЮ СТУДЕНТІВ І ВИПУСКНИКІВ

О.М. Костенніков

ПИТАННЯ ПРОХОДЖЕННЯ СТУДЕНТАМИ УСІХ ВИДІВ ПРАКТИК

Однією з головних тенденцій розвитку вітчизняної та світової вищих шкіл є підвищення рівня професійно-практичної підготовки студентів. На вирішення цієї актуальної проблеми упродовж останніх років спрямована діяльність ректорату, факультетів, кафедр, центру навчально – практичної підготовки та сприяння працевлаштуванню студентів і випускників (ЦПП) академії. Головним результатом цієї роботи є розроблена в академії нова концепція і відповідна система багаторівневої накопичувальної професійно – практичної підготовки студентів, нові інтегровані з різними видами професійної діяльності технології для її реалізації.

Концепція передбачає формування початкового рівня підготовки при проведенні навчальної практики на основі отримання профільної за фахом робітничої професії. Підвищення рівня практичної підготовки відбувається під час напрацювання стажу практичної роботи на робочих місцях при проходженні виробничої практики та отримання професій більш високої кваліфікації.

Для реалізації цих підходів в академії функціонує Центр навчально-практичної підготовки та сприяння працевлаштуванню студентів і випускників, який об'єднує два відділи – відділ професійного навчання та відділ практики та сприяння працевлаштуванню студентів і випускників.

Центр навчально – практичної підготовки та сприяння працевлаштуванню студентів і випускників академії і далі працює над удосконаленням організації проведення всіх видів практик.

СЕКЦІЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КАДРІВ

А.О. Каграманян, Г.Ф. Арбузов, С.В. Кошевий

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСТАНЦІЙНО-ОЧНОГО НАВЧАННЯ СЛУХАЧІВ ФАКУЛЬТЕТУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

З 2013 р. за рішенням Головного управління кадрової та соціальної політики Укрзалізниці на факультеті підвищення кваліфікації Української державної академії залізничного транспорту функціонує дистанційно-очна форма навчання. Протягом двох тижнів слухачі вивчають матеріал навчальних модулів без відриву від виробництва з використанням ПЕОМ та Інтернету на розробленому фахівцями академії навчальному порталі, можуть звернутися за консультацією до викладача, обговорити актуальні питання на форумі, виконують тестові завдання. Тижневі заняття в академії зорієнтовані на поглиблення отриманих знань, проведення практичних занять і підсумкового тестування.

Поєднання дистанційної та аудиторної роботи висуває підвищені вимоги до методичного забезпечення навчально-тематичного плану курсів. Накопичений досвід його підготовки, організації та проведення занять з окремих змістових модулів професійної програми підтверджує обґрунтованість принципових підходів до розроблення методичних матеріалів, а також дозволяє зробити висновки щодо напрямів їхнього удосконалення. У доповіді передбачається аналіз найважливіших з них.

1. Метою навчання в системі підвищенні кваліфікації є заміна негативних установок, які стали гальмувати ефективну діяльність фахівців, на позитивні, спрямовані на практичну реалізацію інформації про сучасні технології, погляди, підходи. Для досягнення цієї мети викладач повинен, по-перше, провести діагностику початкових професійних установок слухачів, по-друге, скоригувати негативні й, по-третє, сформулювати нові професійні установки. Однак за дистанційного навчання діагностика суттєво ускладнюється і вимагає спеціального *психологічного тестування*.

2. *Зміст навчального матеріалу*, що розміщений переважно в текстах лекцій і побудований за модульним принципом, потребує більшої варіативності залежно від фаху та посади тих, хто підвищує кваліфікацію. Слухачі висловлювали побажання про деяке скорочення тексту лекцій у зв'язку з обмеженим часом на його вивчення. Частина навчальної

інформації можна перенести у розширений глосарій, а також у рубрику «Додаткові матеріали».

3. Слід поліпшити *ергономічні якості тексту* за допомогою чіткої системи абзацних відступів, малих і великих міжрядкових інтервалів, кольорового тексту, різних маркерів при смисловому переліку, рамок, схем, іншої наочності.

4. Для проведення *консультацій, обміну думками, обговорення дискусійних питань* великі можливості надає інструмент «Форум» системи MOODLE, на базі якого розроблені навчальні курси. Однак вони поки що недостатньо задіяні. Активізації слухачів сприятимуть проблемний виклад матеріалу, якість пропонованих тестових завдань, розміщення консультацій з актуальних питань за ініціативою викладача, виклад конкретних ситуацій для аналізу слухачами та ін.

5. Підвищити ефективність *самотійної роботи слухачів* можна методичними порадами, які надаються не тільки в тексті модуля, а й на полях, у списку літератури тощо.

6. Основним напрямом удосконалення *тестових завдань* є включення до їх складу запитань, що моделюють складні ситуації з фахової діяльності слухачів, відступи від фактологічного викладення питань з їх ухилом до методологічної спрямованості.

7. Для посилення наступності *дистанційної та аудиторної навчальної роботи* доцільно пропонувати слухачам завдання, які будуть спільно проаналізовані на практичних заняттях. Такі завдання повинні відповідати певним умовам (наприклад, спиратися на досвід ділового спілкування слухачів, бути достатньо складними у виконанні, включати варіативну модель дій).

Таким чином, удосконалення методичного забезпечення підвищує ефективність дистанційно-очної форми навчання, сприяє активізації пізнавальної діяльності слухачів ФПК, поліпшенню існуючих або формуванню нових професійних і комунікативних умінь.

Д.С. Козодой

ЕТАПИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В СИСТЕМІ СПЕЦІАЛЬНОГО НАВЧАННЯ ПРАЦІВНИКІВ СУБ'ЄКТІВ ПЕРЕВЕЗЕННЯ НЕБЕЗПЕЧНИХ ВАНТАЖІВ

Для повноцінної реалізації ідеї впровадження дистанційної освіти в систему спеціального навчання працівників суб'єктів перевезення небезпечних вантажів необхідно розробити автоматизовану систему управління процесом навчання фахівців підприємств залізничного транспорту, у якому разом з викладачами бере участь інтелектуальне

навчальне середовище, здатне адаптуватися до необхідного рівня знань, навичок і здібностей слухача відповідної категорії.

Однією з найважливіших задач при створенні інтелектуального навчального середовища є організація контролю знань, а саме їх вимірювання та оцінки.

Більшість існуючих навчальних середовищ і систем контролю знань мають кінцеву кількість форм представлення відповідей і двобальну систему оцінки. Причина цього полягає в простоті аналізу та відсутності формальних методів вимірювання та диференційованої оцінки відповідей слухачів на контрольні питання. Це істотно обмежує можливості розробника курсу щодо використання різних варіантів тестових запитань і аналізу відповідей учнів, і згодом може призвести до неправильних рішень про достатність рівня знань фахівця. Створення середовища дистанційного навчання, позбавленого цих недоліків, вимагає переходу до нового способу управління дистанційним навчанням.

Для реалізації поставленої мети потрібно

1. Побудувати логічну структуру навчальної системи, що включає модель предметної області, модель того, хто навчається, і відомості про стратегію навчання.

2. Розробити методи вимірювання та оцінки знань фахівців у системі дистанційного навчання персоналу суб'єктів перевезення небезпечних вантажів.

3. Розробити методику проведення аналізу та диференційованої оцінки ефективності управління знаннями фахівців.

Є.Є. Счастний, Є.Ф. Орел

СИСТЕМА ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ОТРИМАННІ ДРУГОЇ ОСВІТИ

Рівень сучасної техніки і технологій навчання, оснащеність учасників навчального процесу комп'ютерною технікою, залучення мереж Internet та Intranet дозволяють використовувати їх під час проведення аудиторних занять та організації самостійної роботи слухачів і студентів, інтерактивних систем підготовки.

На даному етапі розвитку освіти в Україні існують безліч систем дистанційного навчання, як запозичених у провідних розробників e-learning systems, так і створених за рахунок власних можливостей. Ще на початку 2000-х років в Україні прийнято концепцію розвитку дистанційного навчання і створено відповідний центр сприяння розвитку такої форми навчання. Однак, окрім виконаних кроків, подальшого широко розповсюдженого та єдиного ресурсу не запропоновано. Так,

розроблено проект закону «Про дистанційну освіту», проте до цих пір закон не прийнятий до дії.

У своїй більшості запропоновані системи мають значну кількість вад. До них належать недосконалість структури подання матеріалів навчального курсу чи складність методологічного підходу до складання такого курсу; неможливість чи обмежена можливість контролю засвоєння матеріалу; ускладнений перегляд аудіо- чи відеоматеріалів, роботи з графічними надбудовами та перегляд окремих додатків та інше. Враховуючи вище зазначене та відповідно до положень нового закону «Про вищу освіту» в Україні, насамперед створення єдиного центру з контролю якості освітнього процесу, доцільним є розроблення комплексу заходів щодо створення єдиного навчального порталу академії, який би поєднував усі стадії освітнього процесу, а саме єдині шаблони подання матеріалів курсів навчання, тестів з контролю знань і супутніх матеріалів; процедури реєстрації та звітності, аналітичного та програмного супроводу системи інтерактивної підготовки; електронного сховища нормативно-довідкової інформації та інше. До такого порталу мають бути залучені усі форми надання освітніх послуг, що існують в академії, особливо в системі післядипломного навчання. Крім того, навчальний портал повинен мати відповідне матеріальне оснащення – як на обчислювальному центрі академії, так і в спеціалізованих класах. Необхідно передбачити також деякі доповнення в навчальній програмі з метою попередньої підготовки слухачів і студентів до використання в навчальному процесі елементів дистанційного навчання.